

Eduard Pranger

Ples na zici

BookRix-Edition

Short Story / Novella

Eduard Pranger

Ples na zici

Urednik
DUSAN GOJKOV

Dizajn
DRAGANA NIKOLIC

Korektura i lektura
BKG

Eduard Pranger

Ples na zici

Nema nista tako obicno nego sto je to zelja da se bude poseban.
– William Shakespeare –

CASANOVA

Ponovno je procitala pjesmu nepoznatog. Tako jednostavno i s toliko duse, a u samo nekoliko redaka, opisao je svoju neprekidnu zudnju za ljubavlju. Sve su mu pjesme bile posvecene ljubavi. Cista poezija, iz dna njegova bica! Zamisljala ga je kako sjedi u sitne sate, lica obasjana blijedim odsjajem ekrana racunala, i pise, pise... duboko u

noc.

A sve ono sto je pisao cinilo joj se, kao da je bilo namijenjeno bas njoj.

Nerijetko je ostajala nakon radnog vremena kako bi na miru stavila neku svoju novu pjesmu ili misao na blog. Blog je bio nesto posebno. Utociste, otok. Nesto samo njeno. To ju je veselilo i kao da je cijeli dan zivjela za tih nekoliko sati surfanja internetom. Prije otprilike mjesec dana, procitala je njegov komentar na jednu svoju pjesmu. Potpisao se s Casanova, pa je iz ciste radoznalosti okrenula link na njegov blog. Od tog trenutka pratila ga je redovito, svakoga dana. Ponekad su to bile njegove pjesme, ponekad intimna razmisljanja, ali bilo je tu nesto sto ju je posebno privlacilo. Casanova, ili kako god se zvao, bio je netko njoj toliko blizak, do boli. Sve ono sto je bio on bila je i ona. Ono sto je zelio on, za tim je zudjela i ona. I sto je najvaznije, nakon dugo, dugo godina ponovno je osjetila nekakvo uzbudjenje, ushit. Redovito je komentirala njegove postove. On je odgovarao komplimentima i ponekad salama.

A onda iznenadjenje. Predlozio je da se nadju u gradu, gdje god je njoj zgodno, bez obaveze.

Kao administrativna tajnica, Marina je radila u malenoj firmi koja se bavila marketingom. Profesorica komparativne knjizevnosti i slavistike umorila se od pisanja zamolbi za zaposlenjem u struci. Odmah nakon fakulteta upoznala je Ivana, zaljubila se, udala, rodila dvoje djece. Ivan je tada radio u Ministarstvu i samo njegovi prihodi garantirali su pristojnu buducnost. Zavrsetkom rata sve se naglo promijenilo. Ono sto je izgledalo kao izgledna buducnost, pretvorilo se u neizvjesnost. Odjednom, Ivan nije vise bio podoban. Na vlast je dosla neka druga stranka, neki novi ljudi. I, umjesto nacelnika, postao savjetnikom nekom drugom, novom nacelniku.

A krediti su ostali. Oni za stan i automobil odnosili su dvije trecine njegove place, a Marko i Anita tek su krenuli u skolu. Malo po malo, Ivan se propio. Dosao je jednog dana kasno, vonjajuci na alkohol. Rijec po rijec i zavrсило je ruzno.

Bilo je to prvi puta da ju je udario. Pred djecom. Marina mu to nikada nije oprostila. Od tada, a ima tome osam mjeseci, razgovaraju samo

površno. Oboje su nekako znali da je njihovoj priči dosao kraj, da je samo pitanje vremena konačne odluke.

Na sastanak s Casanovom odlučila se nakon neprospavane noći. Dogovorila ga je emailom za kasno popodne u Nacionalnoj biblioteci, na prvom katu, što je i njemu odgovaralo.

Približavajući se ulazu velike staklene zgrade osjećala je posebno uzbuđenje. Uzbuđenje koje nije osjetila od davnih početaka veze s Ivanom.

Zamisljala je visokog muskarca, crne kose, pomalo otuzna lika kako stoji i čeka je s osmjehom. Stepenicama se popela do prvog kata. U odjeljku, s desne strane, stajao je muskarac u kaputu. Okrenuo se. Marini je stalo srce.

- Ivane, što ti radiš ovdje?

- Ništa.

- Kako ništa?

- Pa ništa... Imam neki dogovor s prijateljem, pa idemo na kavu. A ti? Otkud tebe tu?

- Pa ja isto, samo vraćam neke knjige, pa idem doma.

Gledali su se nekoliko trenutaka. Ivan nestrpljivo pogleda na sat.

- Dobro, idem sada. Vidimo se doma.

- Da, vidimo se doma. Hoćeš ti kupiti kruh?

- Hocu. Ajde bok.

- Bok.

BUS

(Dragi moji, nikada se ne osvećujte. Prepustite to Bogu jer u Svetome pismu piše:

Osveta je moja; ja ću vratiti onima koji to zaslužuju.

Pavlova Poslanica Rimljanima)

Od dzamije do autobusne stanice ima nekih desetak minuta lagane setnje. Guzva na stanici bila je uobicajena za to doba dana. Po

licima ljudi koji su cekali, mogao je raspoznati one koji su odlazili na posao i one koji su se vracali iz nocne smjene. Ponekad su ga ta umorna i oznojena lica cak i zabavljala. Procitao je negdje, dosta davno, da se pazljivim promatranjem prлично sigurno moze pogoditi cime se ljudi bave u zivotu, sto su po zanimanju. To mu je, dok je cekao bus, bila omiljena zabava.

Na stanici je cekalo desetak ljudi od kojih su vecina bile zene. Dvije mlade djevojke, tinejdzerke, pogledavale su zgodnog mladica koji je stajao nedaleko. Glasno su kikitale i dosaptavale se gledajuci u njegovu smjeru. On je toga bio itekako svjestan, no nekoliko godina stariji od njih, napuhano se pravio kao da ih ne primjecuje. Bio je to pocetak prastare igre zavodjenja, koju ce mozda nebrojeno puta u buducnosti ponoviti, i djevojke i mladic. Zov prirode u praksi.

Pored njih stajao je postariji gospodin u tamnom odijelu, sa stapom. U kasnim sezdesetim, prosijed, izgledao je kao da mu se netom pokvario Rolls–Royce pa je prisiljen koristiti se javnim prijevozom. Izraz gadljivosti na licu jos je vise pojacavalo napadno nezrelo ponasanje dviju djevojaka. Stalno je pogledavao na sat, popravljao leptir masnu i nagingjao se u smjeru iz kojega je trebao doci bus. Vjerojatno bankar.

Podalje, jedna je mlada zena vodila borbu s dvije djevojke od pet–sest godina. Pokusavale su se izvuci iz njenih ruku, no ona ih je cvrsto drzala. Autobus nije dolazio i djeca su bila sve bucnija i nemirnija. Nemocna, pristojno i strpljivo, ispod glasa ih je upozoravala da se smire.

Naslonjen na ogradu mladi se par grlio i ljubio nikoga ne primjecujuci. Izgubljeni u vremenu i prostoru, nisu marili za guzvu. Gledajuci ih, mladic je bio siguran da ce propustiti i ovaj i nekoliko sljedecih buseva.

Niti metar od njega, dva su druga mladica, u kicenim vojnim kadetskim uniformama, razgovarala o dopustu. Dogovarali su kako ce ljeto provesti zajedno s djevojkama, na moru. Nisu se jedino mogli odluciti izmedju juga Italije ili spanjolske Ibize, a svaki je od njih imao svoje argumente za i protiv.

Dvije postarije gospodje pored njih medjusobno su razgovarale, ali su zapravo pazljivo slusale razgovor koji su vodila dva kadeta. Kada

su mladici glasno poceli s opisivanjem proslogodisnjih nocnih provoda sa socnijim detaljima, gospodje su vidno naculjile usi. Na te prostote samo su se pogledavale i namrstenih obrva vrtjele glavama. I one su nekada bile mlade i lijepe, a protestirale su zapravo protiv proklete starosti, koja ih je snasla tako nepravedno i brzo.

Nebo se u medjuvremenu naoblacilo. Mladic je pogledao na sat. Bus broj 30 kasnio je vec cetiri minute.

Pocelo je kisiti. Isprva sitno pa sve jace. Ljudi oko njega pootvarase kisobrane. Prene ga dodir po ramenu. On se okrene i ugleda dva prekrasna crna oka.

- Dovoljno je velik za dvoje.

S otvorenim kisobranom, djevojka duge crne kose stajala je pored njega. Ucinila mu se poznatom.

- Mi se znamo? – Bio je nesiguran.

- Amina. S faksa. I ja sam na sociologiji. Prosle godine bili smo na istom kolegiju. Sociologija religije... Sjecas se?

- Ah, da. Da, sad sam se sjetio. Stanujes u blizini?

- Ne, bila sam kod prijateljice. Zajedno pisemo seminar. A ti?

- Ja ti stanujem ovdje, pored Harrodsa .

Gledao je djevojku u oci. Imala je pogled koji ne skriva nista. Iskren i nevin. On ponovno pogleda na sat i ona primijeti njegovu nestrpljivost.

- Sad ce bus... Padne par kapi kise i cijeli grad je paraliziran.

Rekla je to tek tako, da nesto kaze.

- Aha. Ides na faks?

- Ne. Idem doma. Cetvrtkom nemam predavanja.

- Blago tebi.

Stajali su na kisi suteci. Bus je kasnio dobrih deset minuta i, kad su vec pomislili da nece ni doci, ljudi se naglo uskomesase i pokrenuse. Neki su zatvorili kisobrane i krenuli naprijed. I djevojka je zatvorila kisobran. Veliko vozilo stalo je uz skripu i prednja vrata, nalik harmonici, psikajuci se otvorise. U autobusu je bila jos veca guzva nego na stanici. Prvo je usao gospodin u odijelu, a za njim majka s djecom. Kadeti su ljubazno propustili starije gospodje i nekoliko ljudi, a mladice je, uz smijesak, galantno pomogao Amini da se ubaci u guzvu. Usao je posljednji.

Kao sto je i pretpostavljao par, koji se i dalje ljubio, ostao je na stanici. Gledao ih je iz autobusa. Bili su sami na svijetu, sretni i zaljubljeni.

Unutra je bilo sparno, bez zraka. Vonjalo je na mokru odjecu i kisobrane. Odnekud, iz guzve, do njega se probije Amina.

- Cuj, ako se ne vidimo evo ti moj broj pa se javi ponekad, moze? Pruži papiric s brojem telefona. Njen ga je pogled pitao.

- Naravno, i meni ce biti drago. Vidimo se.

Autobus stane na stanici i ona jedina izađe van. Mladic ju je pratio pogledom, a onda ponovno pogleda na sat: 9:46. U trenutku, ni sam ne znajući zasto, sjeti se majke koja je sada bila negdje daleko. Poklonila mu je taj sat pred odlazak na studije. Bio je to skup sat.

Posegnuvši u džep napipao je maleni aparatic. Progurao se pored ljutih lica do sredine autobusa.

- Bože, predajem se u tvoje ruke! Allahu-Akbar! – vrisne i pritisne dugme.

INCINERATOR

(Za let si, duso, stvorena.
Augustin Ujevic)

- Pretuzni zbore, oprostamo se danas od zemaljskih ostataka velikana koji nije uzalud živio. Oprostamo se od covjeka koji je ponikao u uglednoj hrvatskoj obitelji, besprijeke politicke proslosti, koja je svima nama vrlo dobro poznata. Dovoljno je samo spomenuti...

U velikoj ladji ceremonijalne dvorane zagrebackog krematorija, na posljednjem ispracaju profesora doktora Josipa Majstorovica, okupili su se najvisi drzavni duznosnici. Bio je tu osobno Predsjednik Republike, visoki predstavnici Vlade i ministarstava, crkveni velikodostojnici, gradonacelnik i gradski odlicnici. Naravno, bili su tu

skoro svi najvisi predstavnici politickih stranaka, saborski zastupnici te vlasnici ili predstavnici najjacih hrvatskih banaka, grupacija i holdinga, odnosno najvazniji hrvatski privrednici. Bio je tu i predstavnik medjunarodnog diplomatskog zbora.

- ...i kao jedan od boraca i antifasista iskusio je sto to znaci biti progonjen i zatvaran. Osnivac, organizator i jedan od idejnih predvodnika svoje stranke, isticati ce za zivota da nam drzavu i slobodu ne ce podariti nitko izvana nego da cemo do cilja doci samo ustrajnim vlastitim naporom i zrtvama. S politikom sedamdesetih razisao se na pitanju vise demokracije i prava republikama. Nikada nije odustao od tih svojih nacela borbe za demokratska razmisljanja, sto ga je logicki 1989. godine odvelo i u politicki pluralizam. I na tome je ustrajao. U novim je okolnostima, nakon Domovinskoga rata, nastavio svojim radom kako bi se prije svega ocuvala drzava, a zatim ostvario i drugi, isto tako bitan dio zacrtanog cilja – pretvorbu iz komunistickog i jednopartijskog sustava u moderno demokratsko drustvo. I nije sustajao niti odustajao...

Ispred tamnih i teskih plisanih zavjesa, posljednju pocast i strazu uz kovceg davali su najvidjeniji clanovi Brace hrvatskog orla. Na crvenim jastucicama ljeskala su izlozena brojna odlicja iz oba posljednja rata. Kroz staklenu pregradu dvorane pucao je prekrasan pogled na dolinu Crlenog jareka, oivicenu sumarcima prosaranim bezbrojnim nijansama kasne jeseni.

- ...no umjesto sluzbenog priznanja ili casti, dozivio je jos u razdoblju borbe za drzavu ono sto ce ostati i nakon njegovog preseljenja u onaj bolji i pravedniji svijet, a to je opce postovanje. Postovanje je intimni unutrasnji osjecaj onoga koji postuje, dok su casti prolazne i pocesto nametnute drustvenim ili politickim obvezama. Mnogi uzivaju u casti, ali malo ih je koji ujedno bivaju iskreno i intimno postovani. Od ovog velikana misli i djela oprastamo se danas rijecima koje ne izricu samo zahvalnost i postovanje za sve sto je za nas ucinio, nego sadrze i bitnu procjenu njegovog zivota. Hvala. Hvala na svemu - nisi zivio uzalud!

Uz obojitelji, koja je stajala uz lijes, nastavili su prilaziti brojni prijatelji i znanci izrazavajući svoju bol i sućut. Visoki vojni časnik predao je udovici ceremonijalno složen državni stijeg s kovčega pokojnika. Pocašni se vod ispred krematorijuma istovremeno oglasio s tri plotuna. Nekoliko trenutaka kasnije, barsunasti glasovi muskog zbora zapjevase. Uz „Suzu za zagorske brege“ lijes je polagano utonuo u pod.

- Gospon Martin, sanduk sem spustil. Kaj sad?

- Gurni ga na valjke. Bus mogel sam?

- Budem.

Visok mladac s platforme dizala u dva poteza namjesti kovčeg na niz pokretnih metalnih valjaka.

- Sad odi sim. Jesi bil kad na kuglani? Jesi? Vis, sve ti je kak i tam, na gumba. Ovo ti je konzola a ispod svakog gumba ti piše za kaj je koji. Evo, vis ova dva, iznad piše DIZALO. Levi gumb je za gore, desni pelja dole. Se ti lepo piše.

Stari Martin trljao je ruke.

- Pec smo vuzgali prije, to si već videl. Zapamti, radna temperatura je 1100 stupnjeva. Kolko imamo sad?

- Pa, tu negde, 1150....

- Dobro, nis ne smeta. Evo, sad je sve spremno. Malo bumo otpocinuli.

Otvori bocu piva, pa je pruži mladicu koji je već punim ustima zvakao sendvic. Sebi otvori drugu bocu.

- Koga imamo prvog danas?

Mladac slegne ramenima i pogleda na raspored. Glasno pročita ime pokojnika. Stariji čovjek se uozbilji.

- Kaj velis, Majstorovic? Josip Majstorovic?

Zainteresirano pridje bliže

- Daj sim!

Istrgne papir iz ruku mladica i zagleda se u nj.

- Bogme je Joza! E, Joza, Joza. I ti si mi dosel!

Nasmije se.

- Kaj ste ga poznali?

- Poznal? Skup smo krave cuvali!

- Ma dajte? A otkud je bil?

- Ne znas ti, jeno selo kod DJurdjefca.

Stari zapali cigaretu, povuce duboko dim.

- Vis sinek, taj ti je Joza, moj pajdas, bil velki maher. Jos kak malog svi su ga se bojali. Svakog je poznal i se je o svima znal. Secam se kak sam jemput z njim, kak decec, bil na susedovoj ceri, pored hize. Onda je vun zletil sused. Ja sem pobegem, a njega je vlovil. Zjutra mi je dosel Jozek i rekel da me ne bu cinkal starom da sam kral cere, ak mu dam dva dinara. Ja sem, bedak, fkral doma nofce i dal Jozi, a stari me je posle razbil kak tikvu. Da, da. Takaf ti je igrac bil Joza. Zajeban.

- A kak je onda dosel tak visoko? Mislim.... poglecte vas, a poglecte njega.

Mladic je bio iskreno zbunjen.

- Ha, pa bil je f Partiji! Duga ti je to prica, sinek, duga, jemput ti bum i to pripovedal.

Osvrne se oko sebe nepovjerljivo kao da provjerava prisluskuje li tko. Pridje kovcegu i zamisljeno stavi ruku na tamni poklopac.

- No, ajmo mi na posel. Poglec sim, mali. Stisnes gumb za VRATA i ona se otvore. Onda stisnes POGON VALJAKA. Evo, ovak. Vis, sanduk je krenul. Kad udje nutra vrata se buju sama zaprla. Vuru i pol je dost da sve zgori, tak je po pravilniku. I to ti je to, sinek. Celi ti zivot zgori za vuru i pol! – Nasmije se.

- Znas mali, ja ti ovaj posel delam prek dvajst let i uvek sam se nekaj pital: da su naseg dragog Isuseka skurili, a ne priheftali za kriz, je l' bi on treci dan sejeno fskrsnul, ha? Kaj ti mislis?

- Hm, ne bi vam znal reci, sefe, ne znam...

- Znas mali, sad kad mi je Jozek tu, pak sam se toga setil.

Kovceg je polako, na valjcima, krenuo prema otvorenim zdrijelima peci. Jarko crveni otvor polagano je gutao skupocjen sanduk. Stari je covjek odsutno gledao za njim. Duboko zamisljenom, vratile su mu se slike iz proslosti.

Kada su se vrata peci zatvorila prene se, prekrizi i u sebi rece: „Zbogom Joza, zbogom. Ne daj mi dragi Bogec da se najdemo tam kam ti sad ides.“

Pokupi prazne boce piva u plasticnu vrecicu i obrati se mladom naucniku.

- Mali, ja idem pisat, pa bum skocil do ducana, a ti pripazi malo. Mam se bum vrnul.

Osvrne se uokolo provjeravajući da li je sve u redu, pa zurno izadje van.

KASPERLE

(Svaki je dan jedan mali zivot,
svako budjenje i ustajanje – jedno malo rodjenje,
svako svjeze jutro – jedna mala mladost,
svako lijeganje i spavanje – jedna mala smrt.
Arthur Schopenhauer)

Veliki zelenosmedji krokodil vrebao je u trstici pored vode. Onda je lagano krenuo prema obali gdje je bakica, nista ne sluteci, prisla rijeci da zagradi vode u lonac.

- Eh, kako je tesko meni ovako staroj, nositi veliki lonac s vodom. Tko zna gdje je sada moj unuk! – Zalila se glasno starica.

U polumraku velike prostorije, sestero djece pazljivo je gledalo zavrsetak lutkarske predstave. Predstave koju su veceras njihovi roditelji priredili posebno za njih, za svoje sestero djece. Plavokosa djevojica koja je tek napunila cetiri godine, stisnula se uz svoju dvanaestogodisnju sestru. Netremice je, sirom otvorenih plavih ociju, gledala sto ce se dogoditi. Druge dvije djevojice od po sedam i osam godina drzale su se za ruke i napeto grizle usnice, dok je devetogodisnji djecak sjedio nesto po strani uz svoju dvije godine stariju sestru Hilde. Njih su dvoje uvijek bili posebno vezani pa su i veceras zajedno prozivljavali napetost predstave.

Krokodil je doplivao sasvim blizu, iza ledja Bakice. Vec je otvorio velika usta prepuna ostrih zuba. Djeca u publici su zacijukala.

- Pazi!
- Bjezi!
- Ide krokodil!

Bakica se, nista ne sluteci, sagnula prema vodi. Krokodil je razjapio celjust. U taj cas iz grmlja iskoci Kasperle, bakicin unuk. U rukama je drzao veliki stap kojim je nekoliko puta odalamio krokodila po glavi.

- Na! Na, i na! Evo ti po glavi ruzni stvore – vikao je Kasperle i nastavio mlatiti krokodila. Djeca su vristala od sreće. Veliki je ruzni stvor bio pobijedjen i pobjegao je u dubinu rijeke. Lutak Kasperle je zagrlio svoju Bakicu.

- Dragi moj Kasperle. Spasio si mi zivot! Da nije bilo tebe sada bi me pojeo onaj odvratni krokodil!

- Ljubljena moja bakice. Oprosti mi! Nikada te vise necu pustiti da sama ides po vodu. Od sada cu ja nositi vodu i brinuti se za tebe.

- Kasperle dragi, kako si ti dobar – jos su se jednom zagrlili. Lutak je zapjevao.

- Tri-tra-trula-la,
tri-tra-trula-la,
tri-tra-trula-lu,
Kasperle je opet tu!

Završivši pjesmu obratio se djeci u publici.

- Dragi djeco, jeste li svi na broju? Jeste! Dobro. Danas ste vidjeli kako sam u posljednji trenutak spasio svoju dragu bakicu od zlog krokodila. To neka nam je svima pouka: uvijek si pomazite medjusobno i nikada, nikada nemojte ici sami u sumu i na rijeku. Cuvajte jedni druge jer sami ste bespomocni. Dovidjenja....

Predstava je završila, svjetlo se upalilo, a djeca su veselo zapljeskala. Bili su sretni jer je opet sve dobro završilo. Helga, njihova najstarija sestra prebrojavala ih je ocima. Velika se vrata otvorise i u prostoriju udje njihova majka.

- Helga, povedi djecu u dnevni boravak. Neka se sprema za spavanje. Ja cu doci za desetak minuta.

- Idemo! – Rece Helga

- Heide, Helmut, Hedda.... culi ste mamu.

Djeca polako krenu ka vratima. Osvrtali su se radozno prema malenoj lutkarskoj pozornici ne bi li slučajno još jedanput vidjeli lutka Kasperla no tamo je stajala samo njihova majka i tiho razgovarala s dvoje ljudi u crnim odorama.

- Idemo, sad će večera, pa na spavanje.

Djecak je izasao posljednji. Negdje vani ponovno je zagrmjelo.

Magda je stajala pred vratima. U ruci je držala poslužavnik sa šest porculanskih salica. Miris tople čokolade ispunio je uzak hodnik.

- Jesi li se pozdravio s djecom? – Upitala je muza.

On je potvrdno klimnuo glavom. U tamnoj odori i s kapom na glavi krenuo je prema izlazu.

- Naravno. Kada završis dođi gore. Ja te čekam u vrtu.

- Dobro.

Jednom je rukom otvorila vrata i usla u spavacu sobu. Djeca zagrajase.

- Evo čokolade! – Veselo je objavila.

Ono dvoje najmladjih odmah je pojurilo prema stolu no majka ih zaustavi.

- Polako, polako. Čokolada je vruća, treba se malo ohladiti. Helga, podesijaj Hilde i Heddu, ja ću ove malene. Tamo su njihove vrpce za kosu, dodaj mi četku. Helmut, još nisi u pidžami?

Ravnomjerno je pokretima cesljala djecu. Sve su djevojčice osim najstarije imale kratku kosu te im ona stavi bijele trake s masnama. Posljednja je bila Helga kojoj isplete čvrstu pletenicu. Kada je završila podje do ormara.

- Evo djeco novih spavacica, kupila sam ih u gradu. Ove stare ste prerasle, obucite ove nove.

Kada su bili gotovi, uz zadirkivanje i smjeh, jedno za drugim uzmu salice s toplom čokoladom te sjednu svatko na svoj krevet.

- Ne srcite, to je nepristojno! – Ukori ih majka.

- Ali mama, još je vruće! – Pozali se Hilde.

- Polako, ne moras sve popiti odjednom.

„On je za svoje godine dosta zreo i ozbiljan“, pomisli Magda. Gledala je svoje anđele. Bili su veseli i razigrani. Jedno drugome do usiju, lijepo su napredovali.

- Jeste li gotovi? Dobro, a sada ležite. Već je kasno, a sutra je novi

dan.

Pridje svakome djetetu, ususka ga u poplun i poljubi u obraz. Vani je ponovno zagrmjelo.

- Mama – javi se Holde. – Kada ce konacno prestati grmjati?

- Sutra, sutra ce prestati. A sada spavajte.... Laku noc, djeco.

- Laku noc, mama! – Zagrajase djeca u zboru.

Magda zagasi svjetlo u dječjoj sobi i izađe zatvorivši vrata. Zastane malo u hodniku i oslušne. Djeca su, kao i obično, jedva dočekala da izađe. Zaigrani, kakvi su bili, nastave se dosaptavati i brbljati u mraku. Ona se sjeti svog djetinjstva i kako je i ona voljela dosaptavanja u mraku. Sva su djeca ista, sva vole tajnovitost mraka. Slegne ramenima i dosavsi u dnevni boravak pogleda knjigu na stolu. Sjedne, otvori je na zabilježenom mjestu i počne citati. Knjiga Arthura Schopenhauera koja ju je naprosto fascinirala opisivala je život Siddarthe Gautame ili Buddhe. Citala je tu knjigu već nekoliko puta i uvijek je u njoj pronalazila nešto novo. No, važnije od Buddhine osobnosti bilo joj je njegovo učenje ili dharma, a to je prosvjetljenje vezano sa spasenjem, osobita religijska spoznaja koja ide dalje od granica razuma i uma. Prema njegovu učenju svaki je dio svemira pa i čovjek, podložan promjeni i propasti. Sastavni dijelovi od kojih se jedinke sastoje preraspoređuju se prema strogim zakonima, a u slučaju ljudskih bića najvažniji je zakon karme.

Karma je vrijednost koja se pokazuje u mislima, riječima i djelima pojedinca i određuje narav njegovog ponovnog rođenja. Dobra djela izazivaju dobro ponovno rođenje, a zla zlo rođenje. Dharma ne znači samo zakon karme, nego i fizičke zakone koji upravljaju svijetom, odnosno i pojedine dijelove koji ga tvore kao što su četiri elementa, boje i zvukovi, osjeti i osjecaji, bogatstvo, seksualnost, spavanje, glad, bolest, rast, starenje i umiranje. Posebno joj se dopadao dio o nirvani i reinkarnaciji. To joj je bilo prihvatljivo i pomoglo joj je u njenoj konačnoj odluci.

Nakon otprilike pola sata odložila je knjigu. Otključala je ladicu metalnog ormara u svojoj spavaćoj sobi i izvadila drvenu kutijicu koju joj je dao Joseph. Pred vratima dječje sobe zastala je i osluhнула. Nije se čulo ništa. Polagano je otvorila vrata, usla u sobu i zagledala se u tamu. Čula je samo ravnomjerno disanje djece.

Okrenula je prekidac na zidu i bljestava je svjetlost preplavila sobu. Djeca su i dalje duboko spavala. Njihova su malena lica bila smirena u snu. Magda zaokruzi pogledom jos jednom po sobi pa otvori poklopac drvene kutijice.

Kada su vojnici Crvene armije 2. svibnja 1945. godine usli u Hitlerov bunker u Berlinu osim izgorjelih tijela Adolfa Hitlera i Eve Braun pronasli su i djelomicno izgorena tijela Magdalene i Josepha Goebbelsa u vrtu. Magdalena se otrovala, a Joseph Goebbels se ubio pistoljem. U jednoj od mnogobrojnih betonskih prostorija, na krevetima, pronadjeno je i sestero njihove djece. Djeca su bila uspavana sredstvom za uspavljivanje pomijesanim s tekucom cokoladom te zatim otrovana cijankalijem. Prekrasne djevojciice bile su u bijelim spavacicama s bijelim trakama u kosi i izgledale su kao da spavaju. Pod djecakovim je jastukom pronadjena slikovnica s pricama o dobrom djecaku Kasperlu.

CRNA MAMBA

Vojnik u crnoj kabanici razmakne satorsko krilo i udje u bunker. Pridje sivo maslinastim sanducima s municijom, poslaganim uz vrece pijeska. Sutke, izvadi iz ruksaka bijelu plasticnu vrecicu i objesi je o cavao. Visok, koscat momak odvрати pogled od puskarnice i krene prema pridosluci.

- Ma gdje si, Pjesnice, pusko stara? Je l' to jako pada vani?

- Nije nego! Pada, Copo, pada. Pada pravo, ne prestaje. Mocar sam ko kreten. Evo sam ti donio lanc-paket. – Rece Pjesnik vjesajuci mokru kabanicu. Skine kapu i prodje prstima nekoliko puta kroz gustu kosu.

- Ima l' kafe? – Upita Copo.

- Ima. Ima i mlijeka. I konzerva gulasa.

- Super, daj vamo. Da ti ostavim tranzistor?

- Moze, vracam ti ga po Surli, on je na strazi od dvan'es'. Nego, sta nam rade komsije preko puta?

- Nista. Zazujalo iz papovke par puta ko i obicno. Jebiga, primirje.
- Da, da. Zadnji puta za primirja ubise rahmetli Fahru. A imo je tek devetn'es'. Taka su ti njihova primirja, Copo moj. – Uzdahne Pjesnik.

- Onda, odo' ja.

Copo je navlacio Pjesnikovu mokru kabanicu.

- Vidimo se popodne, u dva.

Pazljivo pospremi lanc-paket u ruksak, prebaci srbijanku preko ramena s cijevi nadolje i vidno sepajuci na onu desnu kracu nogu, krene ka izlazu.

- Insala, moj Copo, insala – Odgovori mu Pjesnik.

Izvadi dalekozor iz futrole, pa pridje uskom prozorcu puskarнице. Kisa je prestala. Pojavilo se sunce i obasjalo Sarajevsku kotlinu. S lijeve strane preko rijeke Zeljeznice, prema Ilidzi, iz daljine su iz tanke magle izranjale krosnje stogodisnjih platana i kestenovalje. Blize, odmah preko lijeve strane rijeke, na puskomet, bio je ukopan prvi cetnicki bunker. Onaj drugi preko puta, s ove desne strane rijeke, bio mu je puno blize, na nekih tristotinjak metara. Dijelio ih je samo suh kanal obrastao grmljem. Armija je drzala gornji, a vojska Republike Srpske donji dio rijeke.

Ponekad je Pjesnik i golim okom mogao primijetiti pokrete u neprijateljskom bunkeru. Kada bi Srbin zapalio cigaretu, pa bi plamen na trenutak bljesnuo u puskarnici, vidio bi odbljesak njegova dalekozora i tako znao da i onaj preko puta promatra njega. Otkako su prije tri dana dosli iz pripreme i preuzeli položaj, njegova i smjena onoga preko puta su se preklopile.

„Sve je to jedno veliko sranje. Kol'ko jucer smo bili jedna vojska, a vidi sad. Eh, pravila sluzbe su ostala ista, samo su se ljudi promijenili“, pomisli.

Pjesnik nikada nije pucao prijeko, niti je za to imao volje, pa tako niti Srbin nije pucao na njega. Bilo je to nekakvo njihovo, osobno primirje. Presutni dogovor, koji su eto ova zadnja tri dana, iako smrtni neprijatelji, njih dvojica uredno postovali.

„Svejedno, valja mi biti oprezan. Nikad ne znas kada ce te guja ujesti.“, pomisli. Kao da ga je nesto podsjetilo, odlozi dalekozor, pa iz ruksaka pedantno izvadi malenu biljeznicu, olovku i gumu za

brisanje. U nocasnjoj je smjeni poceo pisati novu pjesmu, no prekinula ga je fenjerusa – svjetleca granata. Mislio je da je napad, ali bio je corak, nista se iza toga nije dogodilo. Sada se opet podsjetio pjesme pa otvori biljeznicu i na glas procita dio stiha

crna zmija plese u ambisu
nit' je dolje zemlja
nit' je gore svod....

Pogleda jos jednom tekst, pa ga opet glasno procita. Ucini mu se da je rijec zmija nekako bezazlena, prejednostavna i neupecatljiva. Promisli, pa uzme gumicu za brisanje i umjesto obrisane rijeci napise crna mamba.

- Da, crna mamba zvuci opasno.... smrtno. Da, dobro sam to skont'o, to je to. – Promrmlja zadovoljan sebi u bradu i nastavi pisati. Unutra, vonjalo je po trulezi i ulju. Crnom ulju kojim su generacije zeljeznicara premazivale pruzne pragove od kojih je bunker bio sastavljen. Osjetio se i ustajao miris sagorjela baruta. Pojaca ton radio aparata.

- Sarajevo, ljubavi moja...

Pjevao je Monteno, njegov najdrazi pjevac.

“.... i na kraju, dragi tata, ja i majka smo dobro nemoj se za nas brinuti. Tetka Slavka brine o nama i u Nedjaricima nam je super. Samo nam se ti vrati, pa ce biti jos i bolje. Saljem ti moj najnoviji crtez. Lijevo je majka, a ono u sredini, s puskom, si ti. Ja sam ona mala desno, s nasim Vuckom. Volimo te svi, tvoja Masa.“

Uz tezak uzdah Ognjen pazljivo vrati pismo u kuvertu.

Otkako se prijavio kao dobrovoljac u Srpsku gardu Ilidze, kao bivsi Legionar, mislio je da moze dati vise za obranu Otadzbine i srpstva. Medjutim, pokazalo se da su položaji u vojsci rezervirani za bivse oficire JNA, politicare i one koji su imali gomile para za osnivanje svojih osobnih vojski i prosirivanje ogranaka mafije. Kasno je primijetio da je rat samo izlika za legalizaciju kriminala, trgovinu ljudima, sverc, preprodaju, pranje novca, nelegalnu zaradu i sve prljavstine koje ljudska masta moze i zamisliti. Shvatio je i da su

balkanski političari u tome nenadmasni. Ipak, spasilo ga je iskustvo iz Legije pa je sada, trudeći se da bude potpuno neprimjetan, glumio maleni kotac u masineriji rata koja je zahvatila balkanske prostore. U ovome trenutku jedino važno bila je njegova obitelj i kako preživjeti. Sudjelovao je u nekoliko ratova sirom svijeta i znao je da i ovom ratu jednom mora doći kraj. Bio je vrhunski profesionalac i kao takav bio je strpljiv.

U prolazu baci pogled kroz puskarnicu, pa dohvati dugme radio aparata. Sa srpske Radio-Ilidže prebaci na Radio Sarajevo. Turčin u bunkeru preko puta nije ga brinuo, no nije se dao zavarati. Svako malo pogledao bi kroz puskarnicu. „Opreza nikad dosta“, pomisli pa pojača ton. Pjevao je Kemal Monteno.

Bilo gdje da krenem o Tebi sanjam
Putevi me svi Tebi vode
Čekam s nekom čežnjom na svjetla Tvoja,
Sarajevo, ljubavi moja...

- ...Sarajevoo, ljubavi mojaa.... – zapjevao je iz sveg glasa i Ognjen refren poznate pjesme.

Bio je tako tužan i tako sretan i tako jadan. I sve to u isto vrijeme. A iz smjera Otesa čuli su se avioni UN-a koji su neumorno slijetali i uzlijetali. Dvozili su hranu i lijekove, a odvozili djecu. Djecu Sarajeva.

Pjesnik spremi bilježnicu u ruksak. Dohvati lanc-paket, izvadi koncentrat kave i uspe u cuturicu s hladnom vodom. Doda sadržaj dvije vrećice šećera i navrne cep. Muckajući, krene prema otvoru puskarnice.

Pogleda van i kad se već htio okrenuti, ugleda pokret u grmlju s desne strane kanala. Gledao je i nije vjerovao vlastitim očima - dijete od kojih osam-devet godina, djevojčica, isla je ravno prema rijeci. U ruci je držala dva plastična bijela kanistera. Činilo se da su veći od nje. I isla je bezbrižno, pravo prema rijeci.

- Jebote, ovo ne može biti!

Dohvati dalekozor i pogleda u srpski bunker preko puta. Ništa.

„Mozda je ne vidi“, pomisli.

Djevojčica je prisla strmoj obali, odložila jedan kanister, a na drugom odvila cep. Drzeci se za granu grma jednom je rukom pokušala napuniti kanister s vodom. Pjesnik je opet fokusirao bunker preko puta, no tamo je sve bilo mrtvo. Vрати pogled na djevojčicu, ali nje tamo više nije bilo. Osjetio je da nešto nije kako treba. Djevojčice i dalje nije bilo, a na mjestu gdje je nestala i dalje je stajao veliki bijeli kanister. U panici shvati, nekako spozna, da je dijete vjerojatno upalo u vodu i da treba pomoć. Pogleda u smjeru bunkera nasuprot.

I dalje nista.

Odluci u trenutku, jer vremena nije bilo. Izleti van svlanceci se u trku. Bacio je jaknu, kosulju i počeo svlaciti majicu. Dotrci do obale i ispod zamucene površine rijeke, na dva-tri metra od obale, ugleda bijelu sjenu. Nista mu više nije bilo vazno, ni mine ni cetnici ni rat ni smrt. Bacio se naglavacke u prljavu vodu. Hladnoca ga je opekla i sokirala. Zaronio je na mjestu gdje ju je vidio i pružio ruku. Kao slijepac, mlatarao je rukama pod vodom. Izronio je, udahnuo zrak, ponovno zaronio i glavom udario u nešto mekano. Grcevito je, zadnjom snagom, zgrabio i izronio van. Dijete se otimalo i kasljalo. Cizme i natopljene hlacе vukle su ga prema dolje, bilo mu je neizdrživo hladno, a voda ga je lagano nosila prema matici, dalje od obale. Jednom je rukom očajnicki mlatio po vodi, jedva se održavajući na površini.

„Gotovo!“, pomisli: „Nikad necu uspjeti!“

- Ej, drzi ovo! Uhvati se za opasac!

Neki mu je glas viknuo iza ledja. Posljednjim se snagama okrene i pokuša dohvatiti širok kozni remen koji mu je dobacivao covjek s obale. U trecem pokusaju ga zgrabi. Pod nogama osjeti cvrsto tlo i, drzeci djevojčicu, dotetura na blatnu obalu. Nije više osjecao nista, ni vodu ni hladnocu, bas nista. Od umora pao je na koljena.

Djevojčica se podigla i zakasljala, a onda, grcajuci, tiho zaplakala. Covjek u maskirnoj uniformi zagrli dijete da je zagrije i utjesi. Onda se odmakne i kad se malo smirila primi je za obje ruke. Trljao ih je i nešto joj umirujucim glasom govorio. Djevojčica je prestala plakati, no i dalje je jecala. Vojnik skine svoju jaknu i zaogrne je.

- Hej, smiri se... Sve je u redu, sada je sve u redu. Kako se zoves?

- Ma.... Mari... Marija!

I dalje jecajući odgovori dijete.

- Marija? Pa sta s' ti ovde, Marija?

- Posla... poslala me maj... majka po vodu! Nemamo vode.

- Dobro je, Marija, dobro je. Prepala si me bas pravo! Je l' sad sve u redu?

- J... Jest. Al' nemam vode, ubice me majka kad se vratim!

Djevojčica ce opet pred plac.

- Ajde, ajde, ne placi bez'ze, nece tebe niko lemat, ne boj se. Evo, napunit cemo ovaj balon i to je to, u redu?

- Da.

Oborila je pogled i kao da je tek sada shvatila ozbiljnost situacije, tek tada je primijetila da su vojnici. Strah od vode zamijenio je strah od uniformi. Drhtala je.

Pjesnik je polako dolazio k sebi. Iscrpljen, napola je pratio razgovor, pa onako gol do pojasa i torza iz kojega se pusilo, sjedeci u blatu, rece da je odobrovolji.

- A vidi mene kako izgledam, da me vidi stara, ubila bi me!

Djevojčica ga pogleda i oci joj zaikre. Onako blatnjav zaista je izgledao smijesno. Drugi je vojnik za to vrijeme napunio kanister vodom. Stavi ga pored djevojčice i namigne joj.

- Slusaj, mi nikome necemo kazivat nista, kontas? Al' ni ti nikome nista ne kazuj o ovome, u redu? Ovo ce bit k'o nasa tajna, je l' vazi?

- Vazi. – Odgovori mu dijete. Brada joj je podrhtavala.

- A sada bjezi odavde i da ti vise nije palo na pamet dolaziti tu po vodu! Idi!

Dijete zgrabi kanister i vise vukuci ga nego noseci, pozuri put grada. Jos se jedanput osvrnula pa nestade u grmlju.

Onda se pogledi dvojice muskaraca po prvi puta sretose.

- pa zato molim ovogodisnjeg laureata Sestoaprilske nagrade Grada Sarajeva, knjizevnika i autora Kemala Turbica, da primi nagradu i obrati se skupu s nekoliko prigodnih rijeci.

Pljesak se prolomio dvoranom Gradskog vijeca. Covjek u srednjim cetrdesetima, bujne neuredne kose, u skromnom izguzvanom odijelu bez kravate, strpljivo je cekao ispred mikrofona. Zbunjen, nervozno

prodje prstima nekoliko puta kroz gustu prerano osjedjelu kosu.

- Cast mi je primiti ovu nagradu. Prije svega, zelio bih zahvaliti svojoj obitelji, posebno svojoj kceri, na koju sam najvise mislio kad mi je bilo najteze. Misli na moju djevojvicu hrabrile su i bodrile me da izdrzim i prezivim u onim teskim ratnim danima. Ovu nagradu posvecujem njoj, ali i svoj djeci slobodarskog grada Sarajeva. Tu posebno mislim na preko hiljadu i sest stotina nevine djece kojoj su u Sarajevu, za vrijeme opsade, oduzeli ono jedino i najdragocjenije sto su imali, mladost. Umjesto govora, ja bih vam procitao pjesmu koju sam napisao jednom posebnom prilikom, u bunkeru na Ilidzi 15. aprila 1993., a zove se Ples Projektila.

U prepunoj dvorani nastade muk.

lezi!!!

skutri se, iii....

crna mamba plese u ambisu

nit je dolje zemlja

nit je gore svod

neodoljivo

neuhvatljivo

i vjecno

sikce

lezi!!!

skutri se u sebi, covjece!

ne gledaj i ne misli!

ne disi!

lezi! skutri se u sebi covjece!

to te crna mamba vrti

da umres u njenoj smrti

to te crna mamba vrti

da umres u njenoj smrti

to te crna mamba vrti

da umres u njenoj smrti...

Zavrasio je. U dvorani tisina. Onda se zacuje pljesak, pa sve jaci i jaci.

Ljudi su ustajali na noge i snazno pljeskali popularnom sarajevskom knjizevniku. On je umornim ocima kružio po licima uokolo. Zastane. U trecem redu, u kaputu bez boje, stajao je visok muskarac i smijeso se. Nakon vise od deset godina pogledi im se ponovno sretose.

HOROSKOP

Skorpion (23.10 – 21.11.)

Tesko cete ignorirati neka razmisljanja, dvojbe i pitanja. Davat cete prednost strategiji pred spontanoscju i necete olako otkrivati svoje zelje i osjecaje.

Zvijezde ce vas pozivati da sredite racune iz proslosti.

Ljubav: ne osamljujte se!

Zdravlje: cuvajte se prehlade.

Uz gorak osmijeh bacio je novine na stol, pored fascikle s nalazima. Nakon sto je prije mjesec dana saznao da ima prokletu bolestinu konacno je stiglo i misljenje iz Instituta. Preporucenom postom, rano ujutro.

Naravno, bilo je pozitivno.

Zarivsi ruke u kosu, sjedeci za stolom, buljio je u novinske naslove. Ustvari, gledao je kroz njih. U mislima, bio je negdje jako daleko.

Strah. Prvo ga je obuzeo strah. Silan strah od smrti. Nije spavao nekoliko dana nakon sto mu je doktor, uz ozbiljno lice (bas onako kako treba), priopcio dijagnozu. Jednostavno, nije mogao vjerovati da je i to doslo. Da je napokon doslo njegovo vrijeme. Otada, prisjecao se svih pogreba na kojima je bio. Onog svojih roditelja, pa suboraca, prijatelja, poznanika...

A sada, na redu je bio njegov. Njegov vlastiti. U jednom ga je trenutku cak i zamislio. Svoj vlastiti pogreb.

Tmuran dan pred kisu. Svecenik cita (kao u filmu) neizostavno: „Prah si bio i u prah ces se pretvoriti...“ (Ne bi bas dao da ga

kremiraju. A ne, to nikako!) Njegova bivša place. Uokolo rake stoje rasporedjeni daljnji rođaci, par susjeda i nekoliko tuznih prijatelja. Buketi i vijenci s posljednjim pozdravima. Vlazna zuta ilovaca u grumenovima, svjeza. Ljudi odlaze. Radnici groblja bacaju lopatama zemlju. Zvuk udaraca teskog grumenja o poklopac kovčega...

Tada ga je sustigla nevjerica. Ne, to ne može biti! Razgovarao je s mnogima, surfao po internetu (saznao je bas sve o svojoj bolesti), zatražio drugo misljenje. I cekao, cekao....

Zatim nada. Uhvatio se za liječnikovo uvjeravanje i statistike da se rak uspješno liječi ranim otkrivanjem. „Znate, danas vam kemoterapija čuda radi. Osim toga, ako i ne pomogne, tu je zračenje. Ono što vi nosite u sebi u sedamdeset posto slučajeva, rješava se zračenjem i kemoterapijom.“

Na žalost, onih trideset posto činilo mu se puno većim.

Napokon, dosla je tuga. Tuga i samosazaljenje. Svi su mu bili krivi, svi koji su zdravi, bili su krivi za njegovu bolest. Odjedanput, sa zaviscu, gledao je na lica koja ga svakodnevno okružuju.

„Sto oni znaju sto je zivot? Pa svi njihovi problemi nula su prema onom sranju sto ga nosim u sebi. Eh, kad bi znali! Kad bi samo znali koliko su sretni!“

Zavidio im je iskreno, svima: nasmijanim djevojkama, nabildanim veselim i bezbriznim mladima punim zivota, ali i starcima. Njima posebno, jer nikada neće doživjeti njihove godine. Koliko puta ih je gledao kako, onako pogrbljeni, ukoceni i usporeni, pažljivo i bojazljivo s oprezom prelaze cestu. Bojali su se za tih pisljivih preostalih nekoliko godina zivota. Kao da će živjeti vjечно....

Bilo mu je zao svega onoga sto više neće vidjeti.

A i, sto je to vidio i doživio u svom bijednom kratkom zivotu? Malo mora i putovanja, bezvezne veze s nekoliko djevojaka, propali brak, rat... Jos su mu se studentski dani učinili nekako najljepšima. Ili su to bili ratni?

I tu ga zahvati bijes. Bijes i ljutnja na nepravdu sto se to bas njemu dogodilo, jer obično se to događa drugima (padne mu na pamet spot

o AIDS-u). Prisjeti se cestih rasprava s prijateljima i pripitih filozofiranja nakon nogometa, jos dok je bio zdrav. Zasto ljudi oboljevaju od raka, tumora?

Zakljucak: zbog stresa. Jednostavno, okolina je ta koja ubija. Hrana, zracenja kojekakvih aparata, svakodnevni pritisci, problemi... Tijelo to jednostavno ne moze podnijeti. I brani se. Brani se samounistenjem, a to je bolest.

Ponekad, ljudi dignu ruku sami na sebe. Kad bi pak dosli na tu temu, nakon nekoliko rundi piva, svi bi se pitali: a gdje je zacetak takve odluke? Sto to mora natjerati covjeka da unisti samog sebe, svjesno, namjerno? Sto je razlog: bolest, savjest, nepravda, nemoc? Nesto peto, nama nedokucivo? Da, kakva to patnja mora biti, pa da covjek odluci oduzeti si ono najdragocjenije sto ima, zivot?

Naravno, odgovori su uvijek bili samo retoricki, filozofski i nakon njih bi se, zadovoljni i pijani vracali svako svojoj kuci. Sada, shvacao je tezinu tih pitanja i mozda pronasao svoj odgovor. Odgovor i dobar razlog, zasto se ubiti.

Na kraju, donio je odluku. Pogleda novine, dohvati ih i ponovno pazljivo procita horoskop. U njemu se javi ideja. Osjetivsi neko olaksanje, sjedne za kompjuter i zapocne pisati.

Pred jutro zavrpio je. Buljio je u ekran i popis ljudi koji su mu bili duzni. I kojima je odlucio vratiti milo za drago. Pregleda ga jos jedanput i stisne print. Dok je papir izlazio iz printera, u glavi je stvarao plan. Kao bivsi ratni zapovjednik, znao je da brzo djelovanje i improvizacija cesto donose bolje rezultate od dugotrajnog planiranja. Krenuo je u realizaciju, hladno i odlucno.

„E, pa gospodo moja, skupo cu prodati svoju kozu“, pomisli: „Ja odlazim, ali puno je vas koji cete otici sa mnom! Svakom prema zasluzi!“

Sa zadovoljnim izrazom na licu krene u podrum zgrade, u supu. Vratio se s velikom maskirnom transportnom torbom u kojoj je drzao svoje ratne uspomene. Bila je to strojnica sa sredjim plasticnim kundakom AK-74, pistolj Makarov s dva puna okvira i limena konzerva sa streljivom za Kalasnjikova, neotvorena. Bila su tu i cetiri okvira za strojnicu, te desetak kilograma trotila u kockama koje, zajedno s detonatorima, odmah odnese u automobil.

Vrativši se u stan, razastre bijelu plahtu po stolu, izvadi ulje i započne s ciscenjem naoruzanja. Dok je polako, nasmijesen i s uzivanjem, rastavljao pusku, glavom su mu prolazila sjećanja.

„Da, ipak mi je najljepše bilo u ratu.“, sjeti se Stallonea.

„Rambo“ mu je bio najdraži.

Prvo je posjetio susjeda, na katu iznad. Zazvonivši, čekao je.

- Da? – Javi se glas iznutra.

- Sused, ja sam... Horvat, sused ispod vas!

- Kaj trebate?

- Nist', samo bi vas nekaj pital.

Vrata se odskrinu.

- Da?

Snazno je nogom lupio o vrata koja se sirom otvorise. Susjed je, u papucama, zaprepasteno stajao uza zid malenog predsoblja.

- Ovo ti je, majmune, za sva ona zvrndanja busilicom, i galamu, i narodnjake sto sam ih morao zadnjih godina slusati. I za onu poplavu u kupaonici, od proste godine!

Kundakom od puske ciljao je covjeka u zube. Ovaj se bezglasno srusi. Jedna stara izlizana papuca odleti iza vrata.

Izadje ne pogledavsi ga vise. Polako se, pjesice, spustao stepenicama.

U susjednom stepenistu pozvoni na portafon.

- Molim? – Upita zenski glas.

- Postar!

- Evo.

Zacuje se zujanje. On otvori vrata i udje. Popne se nekoliko stepenica i u polukatu pozvoni na vrata. Pusku je sakrio iza ledja.

Otvori mu starija gospodja, supruga predsjednika kucnog savjeta.

- O, to ste vi, sused. Ruda, za tebe!

Okrene se i zazove muza.

- Evo, sad ce moj Ruda.

Na vratima se pojavi predsjednik kucnog savjeta. Podbuo od alkohola, buljio je u Ivana. Ovaj jednostavno ponovi radnju. Kundak puske pogodi ga točno posred usta. Krv line i covjek bezglasno

sklizne uza zid.

- Ovo ti je zato sto nisi kurcem mrdnuo kad mi je mjesecima curilo iz kupaone od onog idiota iznad mene. Sad se idi zali njemu, svom pajdasu, s kojim svaki dan loces dolje ispred ducana. Ovo ti je i za onu satelitsku antenu, govнару...

Zena je dojurila odnekud i vristeci zagrlila supruga koji je lezao omamljen, u krvi. Ivan se okrene, sidje mirno niz stepenice i izadje na ulicu. Sjedne u svoj stari Golf dvojku, ubaci pusku u crnu plasticnu vreću na straznjem sjedalu i uputi se u redakciju.

-O, bok, Ivek! – Pozdravi ga portir na ulazu. On mu samo klimne glavom.

- Kaj slavimo danas?

Gledao je crnu vreću koju je Ivan drzao u rukama.

- Majmunovo! Je l' glavonja gore?

- Naravno, gdje bi bio. Eh, vi novinari! Uvijek je vama neko majmunovo.

Na katu, Ivan zastane ispred ureda glavnog urednika. Iz vreće za smeće izvadi pusku, pa je repetira i otkoci. Bez kucanja udje. Stariji covjek, gustih spojenih obrva, sjedio je za stolom pretrpanim papirima. Ugleda ga, nasmije se, pa spusti pogled na oruzje u Ivanovim rukama. Uozbilji se.

- Sto... Sto je Ivo? Ivane, sto ti je? – Mucao je.

- Nista, sefe. Dosli smo do završnog racuna.

- Sto? Kakvog racuna? Slusaj...?!

Ivan podigne cijev automata i covjek preko puta zasuti.

- Vidis sefe, popeo si mi se na vrh glave. I ti i tvoja bahatost. Tvoja nedodirljivost i politika i veze, tvoja arogancija i tvoja placa od dvadeset tisuca kuna! I sva tvoja zajebancija. Gdje ti je sve to sada, ha? Gdje? Pogledaj se, jadnice! Usro si se ko grlica! A znas zasto? Da, da, znas! Tvoje je vrijeme proslo, gospodaru, Boze! Evo je dosao Bog mocniji od tebe! Vidis? Znas da cu te izresetati, to ti ne gine. A sad? Kakav je osjecaj...?

- Daj Ivo, pa sto ti je... Sto to pricas, pa nije valjda...

- Kus! Kus marvo, da te nisam cuo!

Izbuljenih ociju, covjek ga je u smrtnom strahu gledao. Paraliziran od straha, nije mogao progovoriti ni rijec. Stajao je iza stola tresuci se, a

Ivan svrati pogled na covjekove hlace. Urednik se pomokrio.

- Govno jedno! Kukavice... Bijednice! Ma, nemam rijeci!

Podigne cijev puske. I dalje u samrtnom strahu, covjek ga je fiksirao. Ivan zatvori oci i s gadjenjem stisne obarac. Sobu ispune krace eksplozije rafala. Ostar miris baruta ispuni prostoriju. Ne osvrucuci se, izadje van. Zacudo, izasao je bez problema.

„Mozda je to zbog Bozica“, pomisli mirno: „Previsse se puca ovih dana.“

Advokata svoje zene ubio je jednim metkom, odmah nakon sto mu je ovaj otvorio vrata. Kad se sjetio da je njihova brakorazvodna parnica trajala punih dvije godine, ovo ga je nekako oraspolozilo, osvjezilo mu dan. I bilo je jednostavno. Naime, nikada nije imao visoko misljenje o odvjetnicima. Bio je to najnizi soj ljudi. Ljudi koji su zivjeli na granici pravde i kriminala. Ljudi koji su zivjeli od tudjih patnji i nevolja.

A njegova je zena platila najboljeg, tako da je ishod bio poznat unaprijed. On je, naravno, izgubio sve. I kucu i djecu. Ostao mu je automobil, malen stan i nesto gotovine. I zato, odvjetnik nije bio dostojan objasnjenja, ubio ga je kao psa. Jadan covjek, nije niti shvatio sto ga je snaslo. Stajao je tako iznad njegova zgrcena tijela i gledao ga s visine.

- E pa, neka ti sada pomognu tvoje veze u vrhovnom sudu i Komori! Budalo!

Okrene se, zatakne Makarova za pojas i mirno izadje na ulicu.

Na ulazu bolnice pogleda naljepnicu na vratima. Bila je jednostavna i prikazivala je pistolj prekrizen crvenom crtom. Udje uz smijesak.

- Dobar dan, doktore.

- O, Ivo! Bok, sto ima?

- Pa nista, htio sam samo pitati kad ce ono moje rjesenje? Znate, invalidnina i to... Puno bi mi znacilo tih dvadeset posto.

- Slusaj, vec sam ti toliko puta rekao. Ja znam neke ljude koji ti to mogu pozuriti samo, znas, treba malo podmazati...

Covjek se s nelagodom osvrtao.

- Znam, doktore, znam. A i vas trud treba platiti, je l' tako?

- Pa da, i ja tu riskiram, znas. Sto mislis da... – Nije zavrrio.

Ivan izvadi pistolj iz pojasa. Gledao ga je ravnodusno.

- Da, shvacam vas rizik, doktore. Pa da, i vi riskirate zbog nas, invalida i PTSP-ijevaca, jadni moji doktori... Bas vas zalim.

Nisano je covjeku u glavu. Ovaj je u nevjerici i strahu, visoko podigao obje ruke. Ivan spusti cijev pistolja i opali covjeku u koljeno. Glasan prasak. Onda jos jedan. Pogodio ga je u drugo koljeno. Zakrvavljene bijele kute, covjek se od bolova previjao na podu. Za svaki slucaj, Ivan opali u doktorov lakat desne ruke. Nadao se da je pogodio kost.

- Eto, doktore. Bit ce invalidnine, ha? Mozda i cijelih osamdeset posto! Ha, doktore moj? Eto posla za vase veze u komisijama...

Dok je spremao pistolj u sobu nahrupe neki ljudi. Nisu ga zaustavljali i on mirno prodje pored njih. Nije se obazirao.

Na Tuskancu, u blizini starog Ljetnog kina, slozio je detonatore i upaljace. Bilo je jednostavno. Osim toga, bio je majstor improvizacije. Eksploziv, slozen i povezan ljepljivom trakom u kutiji koju je pronasao ispred ducana, smjestio je pored sebe, na prednje sjediste. Kod Crkve sv. Marka zastao je i provjerio sve jos jedanput. Rominjala je sitna kisa i on ukljuci brisace. Bilo mu je zao sto ne pada snijeg. Nekoliko zadnjih godina za Bozic nije bilo snijega. Zastane na uglu Cirilometodske i Freudendreihove. Jos jednom pogleda zgradu pored crkve na trgu, uzme elektronski detonator u desnu ruku pa ubaci u drugu brzinu.

Nekoliko dana kasnije doktor Juric je, nakon jutarnje vizite, uz jos nekoliko dokumenata potpisivao otpusna pisama. Bilo je tu i preporuceno pismo na ime Ivan Horvat. Zatvorio je potpisnu mapu te je predao glavnoj sestri odjela.

Samo je ona znala da je isto takvo pismo, tjedan ranije, pogreskom poslala drugom pacijentu, s istim imenom i prezimenom, te da sada napokon ide na pravu adresu. Ona ga jos jednom pogleda i provjeri sadrzaj.

„Postovani gospodine, zelimo Vas obavijestiti da su Vasi markeri na Ewingov sarkom pozitivni. Kako se radi o izuzetno destruktivnom i malignom obliku tumora, molimo Vas da se sto prije javite u Institut kako bismo zapoceli s odgovarajucim tretmanom i terapijom.“

„Pa sto? Nisam ja kriva. A ko bi reko da ce nam doci dva Ivana Horvata? Koja slucajnost! Pa nismo ni mi sestre strojevi, jebote! Dobro samo da primarijus nije primijetio“, pomisli glavna sestra. Pozdravi se s portinom na izlazu bolnice, pa izađe van. Padala je kisa, a ona nije imala kisobran.

SELMA

Necu vas vise zamarati pricama o ratu. Te su price, danas, dojadile i Bogu i vragu. Istina, ova moja jest malo vezana uz rat, ali samo malo, tek na pocetku. Osim toga, svi misle da je rat najgore sto se covjeku moze dogoditi. Nije tako. Ima dogadjaja gadnijih, puno gadnijih od rata, vjerujte. A jedan takav dogodio se i meni.

Proljece 1993. Kao i obicno, vratio sam se s terena. Selma na vratima, u pregaci. Raspustena, neuredna crna kosa. Kratak zagrljaj i poljubac na brzinu.

- Cuj, baci robu za pranje u kupaonu. Zagorit ce mi pecenje!
Govori usput, zureci u kuhinju. U kupaonici, iz torbe, vadim prijavu maskirnu uniformu.

- Da je bacim u masinu? – Pitam je glasno.

- Ne, prvo perem bijeli ves! Istresi sve u kosaru, kasnije cu ja vec sve rasporediti...

Tusiram se. Topla voda godi nakon dvadeset dana. Napipam bradavicu na ledjima. Imao sam ih po rukama i vratu, ali na ledjima? Nikad. „Eto, sto su ti godine“, pomislim gorko: „Cim predjes cetrdesetu neki ti se vrag nasere.“

- Selma!

- Sto je?

- Dodji malo!

Ona ulazi u kupaonicu brisuci kuhinjskom krpom ruke. Jednim potezom sklanja odbjegli uvojak s cela. Volio sam taj njen potez rukom. Ja je grlim, onako moker, ona mi se izmice.

- Nemoj, nemoj sada. Sva sam prljava i znojna, moram se i ja istusirati...

Gleda me ispod oka, pokajnicki. Oprastam joj i okrećem ledja.

- Daj vidi da nisam ođerao bradavicu. Tu, na ledjima...

- Koju bradavicu?

Primice se blize. Pazljivo gleda, pa pipne prstom.

- Pa to je krpelj! – Ona rece s gadjenjem. - Dino, opet si pobrao krpelja!

- Da? A dobro, ni mi prvi ni zadnji...

Nekoliko trenutaka kasnije, krpelj je bio vani. Moja je Selma medicinska sestra i zna kako se to radi. Sjedimo u dnevnom boravku.

- Spasila si mi zivot.

- Zivot? A tko kome danas moze spasiti zivot?

Uopće, cijelo je vrijeme bila nekako ozbiljna, od kad sam došao. Gledao sam je; bila je lijepa, onako opustena u naslonjacu, prekrizenih nogu. Dobar komad bijela bedra virio je otkriven. Znao sam da kod kuće nikad ne nosi gacice. Masta mi je proradila. Podigne se spretno i gipko, kao macka. Ode u kuhinju. Nekoliko minuta kasnije, vrati se.

- Rucak je gotov. Hocemo pricekati klince iz škole ili ćes jesti? Ako si jako gladan...

- Ne, ćekat ćemo djecu. Dugo nismo zajedno rucali. Mislim, svi ćetvero na okupu.

- Kako hoces. Onda ćemo ćekati.

Ponovno sjedne i podvije noge pod sebe. Gledala je neku brazilsku seriju, a ja sam gledao nju. Svidjala mi se njena mala grba na nosu. Sjetio sam se teorije jednog dobrog prijatelja kako zene s grbavim nosom vole seks i posebno uživaju u njemu. Sto se Selme tice, znao sam da teorija stoji. I vise od toga! Bas kad sam se htio podići i prici joj, ona me nehajno, kao usput pogleda.

- Ćuj, dogovorila sam popodne sopping s Vesnom. Budemo se nasli u Tkalci pa idemo pogledati neke cizmice. Znas, moram si kupiti neke vise, podstavljene. One stare su mi se skoro raspale.

- A, dobro. Ja ću malo odmoriti, ionako sam umoran ko pas.

Nedugo zatim dođose djeca, moja mala Kiki i Ivan. Izljubila su me kao mali psici. Na brzinu porucavsi, izletjese na dvoriste. Tata je tata,

ali igra je igra.

Selma me pozdravila jednim „Kasnim!“ i otisla u grad, a ja sam, onako omamljen od tople vode i jela, sjedio jos neko vrijeme uz pivo. Onda napravim krevet i dohvatim daljinski. I bas kad sam se najbolje izvalio, onako muski, prene me zvono na vratima. Tesko mi je bilo ustat.

Na vratima Braco, Selmin brat.

- DJe si sura, jebate led? Jesi ziv? – Zagrlj me nezgrapno, kao neki medvjed. Bio je visok i jak.

Promrmljao sam nesto. Bas mi se spavalo.

- DJe je sele? – Upita me skidajuci cipele.

- A otisla je s nekom frendicom, Vesnom rece, kupiti cizme.

- Cizme? Ma kakve jebene cizme, stari? Muz joj dodje s fronta, a ona ode u soping! E, nece to tako! – Smijao se. – Kolko ostajes?

- Tri dana.

- Tri dana i ravno u krevet? Zajebi! Oblaci se i idemo u grad. Idemo ih iznenadit! Znam ja gdje su, u kojem se kaficu njih dvije inace nalaze jednom sam ih tamo sreo. A i ona Vesna, njena frendica, dobar komad! Mozda se tu nadje stogod i za mene... – Cerekao se podlo.

Kada Braco nesto naumi to i ostvari. Bio je malo priprost, ali dobar u dusi. Volio sam ga.

„Uostalom, mozda je u pravu“, pomislim: „Jedva cekam doci doma, a onda tih nekoliko dana provedem u krevetu ili pred glupim televizorom.“

I tako smo nas dvojica završili u Tkalci. Dogovor je bio da iznenadimo cure pa smo sjeli u kafic preko puta i cekali da izadju.

I izašle su. Zagrljene, s dva tipa.

Braco je poludio. Doslovno poludio. Drzao sam ga za ruku, ali me on, onako krupan, prakticno iznio van. Stajali smo tako jedno vrijeme, odijeljeni ulicom, jedni nasuprot drugih. Mi smo gledali njih, a oni nas. Onda Braco ponovno pocne divljati i ja se proderah:

- O.K., to je to! Dosta! Ako neko treba pizdit, onda sam to ja! Stani malo! Ostani tu!

Pustio sam mu ruku. On me iskolaceni ociju, lud od bijesa, gledao.

- Ostani tu, kad ti kazem! Ja idem preko! Ja! – Rekoh mu

zapovjednim glasom. U tome sam barem imao iskustva.

Presao sam tih desetak metara kao u snu, jer imao sam osjećaj kao da se to događa nekom drugom. Selma se skrivala iza nepoznata čovjeka. Prvo što sam na njemu zapazio bilo je da je skoro za glavu nizi od mene. I da je celav. Celav! Tip nije imao kose! Pokoja vlas sa strane... I da, bio je i stariji od mene. Barem onako, na prvi pogled.

Stajao sam, a Selma je virila iza njega. U očima sam joj vidio strah.

- Cuj, ionako bi ti rekla. Rekla bih ti ovih dana, sigurno! Znas, ja....

- Dosta! Prekini! Ne zanima me!

Nisam osjećao ni ruke, ni noge. Ako sam ikad u životu bio lud od bijesa, onda je to bilo tada. Bio sam lud na stotu potenciju... Ma sto stotu, na tisucitu!

Nakon svega, kada je završilo, nisam mogao vjerovati kako sam taj trenutak uopće prezivio. A i sve ono kasnije; mučne dogovore oko rastave, samu rastavu, selidbu, podjelu imovine, izbjegavanje razgovora s djecom (koja i dan-danas nista ne shvacaju), kraj rata i demobilizaciju, promjenu posla, suosjećajne poglede prijatelja i rodbine...

Tesko, tada mi je zaista bilo tesko. I da, priznajem, jedno krace vrijeme bavio sam se čak mislju da se ubijem. Obično bi to bilo ujutro, kad bi se brijao.

Gledajući se u ogledalu pitao sam se: „Pa, što je to vidjela u onom starom celavom kretenu? Sto to nisam imao ja? Bio sam i pametan, i duhovit, slusao Stonese i rock, dobro se oblačio, držao do sebe. A bio sam i zgodan, jebote! Za svoje četiri banke... I koliko sam samo puta otkantao komade u firmi? I to dobre komade! Zbog Selme! Ja – vrhunška budala!“

Nakratko sam preselio k majci. Jedino je ona bila ta koja me tada održala. Pronasao sam nov posao; preprodaja voca i povrca na Zelenoj trznici. Pomogao mi je ratni prijatelj. Malo truda, puno love. Kupis jeftino – prodas skuplje. Osim toga, bilo je stvarno dinamično. Putovalo se dosta, razgovaralo s ljudima, preprodavalo... Izgleda da me bas ta dinamika izvukla iz krize.

Onda sam je upoznao. Bila je kao i ostale, mlada i lijepa. Dolazila je

cesto, motajući se oko standova na utrinskoj trznici. Trazila je sponzora. Takvih klinki bilo je u izobilju, mijenjao sam ih mjesečno. Nisam si utvarao. Ma koliko imao visoko misljenje o sebi, znao sam da su to samo curice od dvadesetak godina zeljne brand-garderobe, skupih izlazaka i love. One bi dobivale svoje, a ja svoje – cisti reciprocitet.

Jednoga dana, uz dobacivanje i zezanciju pozvao sam je na kavu. Pristala je. Razgovarali smo površno. Smijala se mojim duhovitostima. Na kraju, dogovorili smo i sastanak. Malo po malo, vecer za veceri i mala mi se uvukla pod kozu. Onda sam je pozvao u svoj novi stan, u blizini trznice. Tjedan dana kasnije, prespavala je. I eto, tako je pocela moja ozbiljna veza s Idom.

Mjeseci su prolazili i sve mi je nekako dobro islo. Predobro. Namjestio sam stan, imao dobar posao, kupio nov auto i sto je najvaznije, rijesio sve sa Selmom kojoj sam ostavio sve; i kucu i djecu. Pa i djeca su razvod nekako dobro podnijela, barem mi se tako cinilo.

A onda, bas kad sam bio najzadovoljniji, Ida mi rece da je trudna. Covjece, devetnaest godina, a trudna! Pa tek je upisala fakultet! Cijelu noc je plakala, odbijala i samu pomisao da abortira. Gledao sam to dijete koje zeli drugo dijete i prvi puta u zivotu nisam znao sto bi. Kad smo pred jutro zaspali, zagrljeni i s odlukom da cemo bebu ipak ostaviti, u njenim sam ocima vidio zahvalnost. Ogromnu, bezgranicnu zahvalnost i jos vecu ljubav.

Ona je bila tek na pocetku zivota i nisam je imao pravo kriviti ni za sto. Ja sam svoju bracnu kalvariju vec prosao i sada bih trebao krenuti opet is pocetka. Proci sve ono kroz sto sam godinama prolazio, da bi u ovoj dobi zapoceo nov zivot. No, odluka je bila tu i natrag se vise nije moglo.

A bio je tu jos jedan velik problem – Idini roditelji.

Najavili smo nas dolazak za subotu. Ida me uvjeravala da su njeni dobro primili vijest. Bilo im je tesko, naravno, i meni bi bilo, no Ida je bila jedinica i njena je bila zadnja. Tim vise sto je zaprijetila da ce prestati studirat i preselit se k meni. Tu je otac popustio.

Dok je otključavala vrata stana osjetio sam nelagodu, veliku tremu.

Čak ni u ratu nisam osjećao takvu nelagodu. Nije mi bilo svejedno. S buketom ruža i bocom Vrbničke zlahtine usli smo u stan, velik dnevni boravak s pijaninom. Da, Ida je prošle jeseni upisala Glazbenu akademiju. Ozarena, gledala me.

- Ajde, ajde... Kaj si se tu stisnuo ko nekakav cvarak! Daj se malo opusti. – Zagrlila me je.

- Hm, lako je tebi. – Prosapcem. – Tvoj će me stari ubiti!

- Daj, molim te... Tata! – Povice. – Dosli smo!

Nije se culo ništa. Na balkonu nešto se pomakne. Velik macak, duge bijele dlake i velikih plavih očiju, lijeno udje u prostoriju.

- Micko! Dodji! – rece Ida i sagne se. Uhvati macka i podigne ga.

- Da vas upoznam.... Ovo je moj Micko – a ovo je moj Dino – rece Ida veselo.

Ja sam se zagledao u jednu od uramljenih fotografija na pijaninu. Primaknem se blize. Čovjek na fotografiji podsjećao me na nekoga. Mlad, nizak i nabijen, bujne duge kose. Fotografija je bila stara, možda iz studentskih dana. Bas kad sam se okrenuo zapitati ldu tko je to na fotki, začujem glas iz druge prostorije, vjerojatno kuhinje.

- Ida, vi ste? Dajte se raskomotite, tata je ovaj čas javio da će malo zakasnit!

Nijemo, slusao sam taj glas. Na vratima, u pregaci, stajala je žena. Raspustene, neuredne crne kose, brisala je kuhinjskom krpom ruke. Od velikog uvojka koji joj je pao na celo nije me odmah primijetila nego ga je sklonila onim svojim, meni tako dobro poznatim i dragim, potezom.

- Samo vi sjedite. – Ona rece okrecuci se k meni. – Ja moram u kuhinju, zagorit će mi pecenje...

DOBAR, LOS, ZAO

Na sljedecoj stanici udje kontrolor. Ugledavsi ga, posegnem u džep i s olaksanjem napipam kartu. Spustih umornu ruku s gornje prečke na držac prve prazne stolice do izlaza. U tramvaju je bilo petnaestak ljudi i svi su uglavnom sjedili. Oni koji su stajali, ljuljali su se u

zajednickom ritmu, svi kao jedan. Podsjećali su me na velike lutke kojima, istim koncem, upravlja nevidljivi lutkar. Ljetna je vrucina vladala gradom, u kolima sparina. Kosulja mi se lijepila za ledja.

U tramvaj udje kontrolor. Do tada, paznju vecine putnika privlacila su tri srednjoskolca na zadnjem dijelu kola. Kao tri mlada junca, nagurali su se i glasno zadirkivali medjusobno. Na nogama su imali role kojima su mlatarali i stvarali dodatnu buku. Svima su pomalo isli na zivce. Sada, sve su glave bile okrenute ka prednjem djelu kola gdje je sluzbenik u civilu pregledavao karte putnicima. I mladici su se malo primirili.

U zraku se osjecala napetost. Kao losi igraci pokera, putnici su se pravili da je situacija normalna. Zapravo, zapocela je dobro poznata kolektivna igra „tko nema kartu“. Igra zburadnih nada. Putnici su procjenjivacki, ispod oka, pogledavali jedni druge. Tko od njih nema kartu? Koga ce prvog uloviti? Kakva ce glupa objasnjenja i izgovore cuti?

Kako je kontrolor prolazio, ljudi su vadili i pospremali mjesečne i obične karte. Kod izlaznih je vrata stajao visok covjek jace gradje, srednjih godina i neobrijan. Jednom se rukom pridrzavao sjedala dok je u drugoj drzao smotane novine i citao. Maskirna vojnicka kosulja podvrnutih rukava, neuredno zatakuta u traperice, nije bila primjerena vrućini. Njega to, izgleda, uopće nije smetalo. Tamni mokri kolutovi znoja sirili su mu se ispod pazuha.

- Dobar dan, kartu molim – obrati mu se kontrolor.

- Nemam. – Covjek mirno odvratil i ne pogledavsi ga. I dalje je nehajno citao novine.

- Onda trebate platiti dodatnu kartu.

- Nemam para, ja sam branitelj.

- Onda vas molim osobnu kartu.

- Nemam osobnu.

- Onda idemo na policiju! – Kontrolor rece uzrujano, povisena glasa.

- Idemo, nema problema. – I dalje miran odgovori mu covjek.

U tom trenutku tramvaj stane na praznoj stanici. Nitko nije izlazio. Putnici su, u tisini, nestrpljivo iscekivali epilog.

- Gospodine, izađite iz kola!

- O.K., evo idem. – Nemarno, covjek se svali na stolicu i nastavi s

citanjem.

Na iznenadjenje svih, praveci se kao da nista nije ni bilo, kontrolor krene prema zadnjem dijelu kola.

Starija zena na sjedalu ispred mene tesko je disala. Zarobljena plasticnim vrecicama pretrpanim povrccem, brisala je s lica kapljice znoja. Ocito umorna i iscrpljena tesko je podnosila visak kilograma i vrucinu. Sada je zaboravila sve i s otvorenim zanimanjem pratila razvoj situacije. Podize glavu i pogleda me iznenadjeno i upitno. Nasmijesio sam se sleгнуvsi ramenima uz izraz lica „ima i toga!“. Preko puta, mladja je zena sjedila s djevojicom od nekih pet-šest godina u krilu. Pored njih stajala su dva visoka mladica. Nizi od njih namjerno glasnije rece drugome:

- Jebes kontrolora koji nema muda.

Lica putnika se ozarise. Svi su dobro culi primjedbu. Neki su se smijuljili, a stariji prosijedi gospodin u laganom slamnatom sesiru ozbiljno rece gospodji ispred koje je sjedio:

- Vidis, Agata, to ti je danasnja vlast. Bahata i bezobrazna prema nama malima, a kad naleti na nekog jaceg povuce se ko da nist nije ni bilo. U moje doba, ne bi on meni... – Zaustio je, ali ga gospodja prekine:

- Daj Eugen, suti, molim te. Navek pehas tam kam ne treba. Zakaj ti nisi rekel kontroloru da nemas kartu kad si tak hrabar, ha? Kaj se sad tu spincis?

U glasu joj se osjeti zaoka. Stisnuvsi tanke usnice stariji je gospodin, ljutit i povrijedjen, zasutio. Odmahnuvsi rukom okrenuo se k prozoru. Kontrolor je morao cuti zlobne primjedbe i razgovor, ali to nije pokazivao. Napokon, primijeti tri skolarca u uglu i uputi se ravno k njima.

- Karte molim!

- Devet. – Odvrati mu jedan od njih.

- Karte na pregled, molim! – Ponovi kontrolor ostrijim tonom.

- Devet. – Rece isti decko.

- Sto devet? – Zapita kontrolor.

- A sto karte, jebote? - Momak prasne u zarazan smjeh. Sada su se svi u tramvaju glasno smijali. Svi osim sluzbenika. Bezobrastina i bahatost danasnjih generacija nimalo mu nije bila simpaticna. Dobro

uzdrmana autoriteta, kipio je od bijesa. Procijenivši situaciju u svoju korist, stao je tako da momci nisu imali kuda. Strijeljao ih je pogledom.

- Karte, rekao sam!

Dvojica momaka isceprkase pokaze, dok je treci prekapao po dzepovima. Sluzbenik je cekao. Napokon, momak objavi.

- Ne znam gdje mi je pokaz. Izgleda da mi je ostal doma.

- Dobro, onda mi daj osobnu.

- Nemam, nemam nist kod sebe.

- E onda cemo na policiju!

- A zakaj s onim gospodinom niste isli na policiju?

Jedan od tinejdzera prstom je pokazivao na covjeka u maskirnoj kosulji. Kontrolor nije ni trepnuo.

- Kao prvo, vi u rolama nemate sto traziti u tramvaju! – Likovao je. Cinilo se da je konacno doslo i njegovih pet minuta.

- Role u tramvaju su protiv propisa. Vas dvojica na iducoj stanici idete van! Drugo, prijatelj vam nema kartu, pa neka lijepo policajcu objasnjava gdje mu je, jasno? – Ljutio se sluzbenik pocrvenjela lica. Gledao je izazivacki oko sebe cekajuci valjda neki komentar. I stvarno, ponovno se javi onaj stariji gospodin u sesiru.

– Dajte, pustite klinca! Kaj ste se za njega zapiknuli, pustite dete van!

– Da! – Javi se odjednom i debela gospodja na sjedalu ispred mene.

– Pustite malog, kaj se pravite vazni!

Priznajem, iznenadila me. Jos je nekoliko putnika nezadovoljno mrmlijalo. Sluzbenik tada potpuno izgubi kontrolu.

- Ti stari suti! – Prosikce gledajuci u gospodina s sesirom. – Slusaj svoju staru babu, bolje ti je!

Zgrabi tinejdzera za nadlakticu. Na licima ljudi vidjela se trenutna promjena raspolozenja, otvoreno neprijateljstvo. Nije im se dopadao svadjalacki i bezobrazan nastup sluzbenika. Odjedanput, tramvaj se zanjise i stane.

- Vas dvojica, mars napolje iz tramvaja, a ti mali ides sa mnom. Cvrsto drzeci djecaka za lakat, kontrolor krene prema izlazu.

Tramvaj je stajao, no vrata se nisu otvarala. Covjek u maskirnoj kosulji podigne pogled prema kontroloru. Ustane i lijeno odlozi

novine na sjedalo.

- E, bogami prika, sada ga pretjera. Pusti malog!

U dva koraka stajao je ispred kontrolora. Za glavu visi, onako usporen i lijen, meni je izgledao prilično opasno.

- Vas se ovo ne tice. – Sluzbenik rece glasom u kojem se osjetila mala nesigurnost. Bio je iznenadjen i povrijedjen.

- Tice, tice. Itekako me se tice.

- Da?

- Da. Osim toga vec mi pocinjes lagano ic na zivce. Odluci, sto ces... Kontrolor je sutio. Bas kada je zaustio odgovoriti, sva se vrata na tramvaju otvorise.

- Izgleda da je zastoj. – Netko rece.

Na vratima se pojavi covjek u uniformi, vozac tramvaja.

- Ljudi, pokvarila se sestica ispred nas. Mozete izaci, tko zna kada cemo ponovno krenuti.

I stvarno, pet-sest tramvaja stajalo je u koloni nekih tristo metara od stanice na trgu. Putnici su negodovali, ali nitko nije izlazio. Iz pozadine kola netko dobaci:

- A kaj sad? Tramvaji nejdu, a mi smo vam voznju uredno platili. Bute nam, mozda, vratili nofce, ha?

Sve oci bile su uprte u sluzbenika koji je drzao djecaka. Ovaj prijedje preko primjedbe kao da je nije cuo i obrati se vozacu s olaksanjem.

- Dobro da si dosao. Ovdje imam svercera, a rulja me napala i ne daju da ga privedem.

Vozac u trenutku snimi situaciju. Popne se u kola i stane pored kontrolora. Cekali su.

U tramvaju nastade muk.

Polagano, zakoraci jedan od one dvojice mladica i stane do covjeka u maskirnoj kosulji. Drugi im se, ozbiljna i prkosna lica, pridruzi. Dvojica momaka na rolama stanu iza njih. Jos se nekoliko ljudi, koji su do tada mirno gledali, sutke pridruze grupi. I gospodja s djetetom stajala je u blizini. Cvrsto je stiskala ruku djeteta. Izgledala je ljutito i prkosno. I bas kada sam i ja krenuo dize se debela gospodja ispred mene, prekoraci vrecice i uz tihu psovku krene prema skupini. Ponovno me iznenadila!

- Eugen, a kaj ti cekas? Strukle? – Prekine tisinu zenski glas.

Pogledam prema kraju tramvaja gdje su ostali samo ono dvoje staraca. Gospodin u sesiru odlucno se digne. Skine sesir i baci ga u krilo gospodji koja je ostala sjediti.

- Agata, drz mi ovaj sesir i ne frfljaj! Sad mi te je stvarno pun nos!

Gospodja ga je osupnuta, u nevjerici, gledala.

- Eugen...

- Nist Eugen! Pedeset godina sam sutil, ti bokca! Kad sredim ovo s kontrolorom, onda si ti na redu!

Ljutito, i ne pogledavsi je vise, pridruzi se skupini. Zena je upitno i s podignutim obrvama gledala za njim. Grimasu iznenadjenja zamijeni sjena zadovoljstva. Kao da joj je zbog necega, samo njoj znanog, odjednom bilo pomalo i drago. Zadivljeno je gledala za muzem.

Tisina. Napetost u zraku i dvije suprotstavljene strane. Gledaju se bez rijeci. Na jednoj strani prasnjave ulice stoji par prljavih bradatih razbojnika. Drze nevina djecaka s pistoljem uperenim u njegovu glavu. S druge strane stoji visok covjek u sivom poncu. Sam. Celicno plave oci vrebajuci fiksiraju zrtve. U uglu usana tanka cigara. Lijenim pokretom razmice ponco. Lagano rasirena ruka na pedalj je od drske velika uglacana i sjajna revolvera.

Odjedanput, sa svih strana pocinju izvirati stanovnici gradica. Mladi, stari, sluzbenici i invalidi, zene, djeca... Citav grad.

Stoje u gomili na ulici, naoruzani svime i svacime. Prkosni, sute.

Cekaju.

Dizuci prasinu, vjetar tiho fijuce i kotrlja osuseno grmlje niz glavnu ulicu...

MEA CULPA

(Da se podsjetimo: u covjekovu srcu ima trinaest izvora grijeha: ubojstvo, preljub, razne vrste bluda, kradja, lakomost, opacine, prijevara, razuzdanost, zavist, psovke, oholost, zle misli i bezumlje.)

Oce, skruseno ispovijedam svoje grijehе. Posljednji puta ispovjedila

sam se prije skoro mjesec dana.

S druge strane resetkaste drvene pregrade, u polumraku, svećenik je strpljivo čekao.

- Prosle sam srijede strasno sagrijesila. Ucinila sam preljub.... – zastala je na trenutak u iscekivanju.

- Nastavi dijete.

- Pa eto, to je to. Ne bi ulazila bas u detalje.... jednostavno se dogodilo. Taj je covjek ozenjen i nije sretan u svojem braku. Zajedno radimo i prosli smo tjedan imali neki seminar u Dubrovniku. Malo smo uvecer, na domjenku, popili, eto, sto ja znam... Ja sam u svome braku sretna, volim muza i svoju Marinicu vise od svega. Ona mi je zivot. Bojim se, napravila sam jednu glupost...

Stegnuta grla, zastala je.

- Pohota je uzrok preljuba, kceri moja. Krepost je nesto sto razlikuje nas ljude od zivotinja. Ucinila si velik grijeh. Grijeh je uvreda dragoga Boga, a tesko grijesi onaj koji u velikoj stvari, svjesno i svojevrijedno prekrsi Bozju ili Crkvenu zapovijed. Jesi li svjesna tezine svoga grijeha?

- Jesam, oce.

- Da li ti je zao sto si uvrijedila dragoga Boga i jesi li cvrsto odlucila da ces se truditi biti ubuduće bolja?

- Da, da, kajem se svim srcem. Mrzim svoje grijehе i iskreno cu se truditi biti bolja.

- Ana draga, nasa se vjera ocituje i u postivanju svoga, ali i tijela drugih. U trenutku slabosti, dopustila si sagrijesiti protiv svoga tijela, ali i protiv tijela drugih, svojih najblizih. Upitaj se, jesi li svoje tijelo stavila u sluzbu zivota i ljubavi, ili u sluzbu sebicnog uzitka? Savrseno pokajanje znaci da grjesnik vise neće ciniti grijeh, da je nadvladao sklonost-pozudu za grijehom. Dijete, na vecerasnjoj ces misi moliti za spas duse svoje. Svemoguci je Bog pomirio sa sobom svijet smrću i uskrsnućem Isusa Krista, sina svoga, i izlio Duha Svetog na otpustenje grijeha. Neka ti dragi Bog udijeli oprostenje i mir, kao sto te i ja razrjesujem od grijeha tvojih. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga....

- Amen.

- Gospodin ti je otpustio grijehе tvoje. Idi u miru.

- Hvaljen Isus i Marija, velecasni.

- Navijeke, dijete.

- Zeljela bih ispovjediti svoje grijehе. Nisam bila na ispovijedi od prošle godine. Iskreno, mama me potjerala da danas zajedno dodjemo k vama. Sada imam petnaest godina i vi moju obitelj dobro poznajete. Kod nas su vecernja obiteljska molitva i nedjeljna misa neizostavne. Prošle godine sam se pocela družiti s metalcima, oblaciti u crno, risati tetovaze po tijelu, nositi pentagrame. Po prvi puta sam se osjecala doista slobodno, ali znala sam, od pocetka, da to sto radim nije u redu...

- Jesi li pokusala razgovarati sa svojimima? S mamom i tatom? – Zabrinut, svecenik je upita.

- Ma ne. Trudila sam se i uspijevala taj moj potajni zivot skrivati od onog prividnog, u obitelji. Znete ono... imidz „dobre mamine i tatine curice“. I dalje sam molila s obitelji, a izvan nje sam psovala Boga. Mama je primijetila da se cudno ponasam i oblacim, u mojim je stvarima pronasla travu, znate, malo. Kada je to otkrila, tako smo se posvadjale, razmisljala sam o samoubojstvu, govorila joj da je mrzim. Rekla mi je da moram odbaciti svoj dosadasnji zivot i ponovno postati dio obitelji. Svi izlasci su mi zabranjeni, sva crna odjeca, ma, uzas!

Zastala je i glas joj je zadrhtaо.

- Mislim da necu imati snage zivjeti bez moje ekipe. Eto, to je. Ne znam sto cu, sto da radim? S mamom ne mogu vise razgovarati... znam točno u rijec sto ce mi kazati, a tate ionako nikada nema kod kuce. Stalno je na putu. Novac, novac... zarada!

Briznula je u plac.

- Vi ste jedini kome oduvijek mogu sve kazati... Povjeriti se. Tako sam sama...

- Marina. – Započne svecenik. - Ti si sada u posebnom razdoblju, odrastas. Dobro je da si dosla. Mislim da ti, duboko u sebi, znas svoj put. Znas, iz grijehа uvijek proizlaze dvije stete, a to su osjecaj krivnje i kazna za tu krivnju. Krivnja nestaje sakramentom pomirbe s Bogom odnosno, svetom ispovijedi. Koliko smo se mi sami spremni pokajati za ucinjen grijeh, tolika nam je i kazna. Uvijek trebamo imati na pameti da svemoguci Bog nije neki strasni sudac, nego nas dobri

Otac koji nas poznaje i ljubi. Tko ne ljubi, taj ne oprasta – samo onaj koji oprasta može i ljubiti.

U prohladnoj crkvi vladala je nestvarna tisina. Mirisalo je na tamjan i lakirano drvo. Tihim glasom svećenik nastavi.

- Dijete, sada si imala priliku spoznati snagu Sotone, tog Zloduha. Sto li je sve spreman učiniti da te pridobije na svoju stranu, da od tvog mladog života učini pravi pakao! Mislim da je vrijeme da porazgovaras čista srca i sa svojom majkom, kao što si sada sa mnom. Daj joj sansu, sansu da te razumije. I ona nosi svoje breme teških problema. Znam, nestrpljenje je odlika mladosti ali... budi strpljiva i čekaj. Neke stvari u životu dođu na svoje mjesto same od sebe, samo im treba vremena. To što si danas ovdje samo je znak tvoga sazrijevanja. I svjesnog kajanja. Vlastite nesavršenosti ne valja odmah smatrati i grijehom. Da bi neki nas čin bio gresan, traži se da zlo bude počinjeno svjesno, namjerno ili hotimicno. Moje je mišljenje da kod tebe to nije tako i zato, ostani na večerasnjoj Svetoj misi s majkom i izmoli tri Očenasa. Zelio bih da zapamtis jednu stvar – nikada u životu stvari nisu onakve kakvima ti se čine da stvarno jesu. Namjerno je napravio poduzetku stanku, pa ispod glasa nastavio.

- Marina, kajes li se za sve do sada učinjene grijehove?

- Kajem se, velečasni. Iskreno se kajem.

- Neka ti po sluzenju Crkve Svemogućeg Boga udijeli oprost i mir, a ja te razrješujem grijeha tvojih. U ime Oca i Sina i Duha Svetog. Svemogućeg Boga ti je otpustio grijehove tvoje, idi u miru.

- Amen.

Djevojka izađe iz ispovjedaonice.

Split – Pravomoćnom presudom Županijskoga suda u Splitu, kastelanski župnik Jure Raboteg neće morati u zatvor, jer mu je kazna od dvije godine i šest mjeseci zatvora, izrečena na Općinskom sudu, zbog bludnih radnji na štetu više djevojčica iz njegove župe, preinacena u uvjetnu kaznu od godinu dana zatvora uz rok kasnije na četiri godine.

Županijski sud u Splitu ranije je presudu Općinskog suda preinacio

te je osudio zupnika sveukupno za 12 djela bludnih radnji. Preostala djela odbacena su, sto zbog zastare, sto zbog cinjenice da u prvostupanjskom postupku sud u svim slucajevima nije saslušao ostecenike.

Ublazenje kazne s bezuvjetne na uvjetnu zatvorsku kaznu, Zupanijski sud obrazložio je protokom vremena od pocinjenja kaznenih djela. Naime, protok vremena i dugotrajnost kaznenog postupka znacajno su utjecali na zupnika Rabotega da shvati nedopustivost svojih radnji, smatra Zupanijski sud. K tome, razloge za blagost Zupanijski sud nasao je u cinjenici da je zupnik narušena zdravlja, da vise nije u kontaktu s djecom vec se nalazi u Domu za nemoćne svecenike, te da je vec neko vrijeme proveo u kaznionici izdržavajući kaznu.

Kao da je bilo danas, sjecam se trenutka kad sam tog dana izašla iz ispovjedaonice. Osjetila sam sto je stvarna sloboda i shvatila da sam ustvari do tada bila u okovima. Vratila sam se s majkom iz crkve kuci i prvo je jako, jako zagrlila. I zahvalila joj! A onda smo razgovarale. Dugo, dugo u noc...

Istina, kasnije me ponekad uhvatila napast povratka onakvom nacinu zivota, cesto sam padala u krize. Sjetila bi se tada Spasitelja koji me ponovno prihvatio kao kci razmetnu, i koji me sada drži cvrsto, cvrsto u svom zagrljaju.

U GLJIVAMA

Prava su prijateljstva samo ona iz djetinjstva. Povezana zajednickim uspomenama na odrastanje, sjecanjima na dječacke tajne, prvu cigaretu, razbijen nos ili usnicu, kradju tresanja iz tudjeg vrta i prva pipkanja djevojčica iza kuce.

Takva su prijateljstva najcvrscia i radjaju bezgranicno povjerenje, pa su kasnije cudjenje u zenskom svijetu. Kako cijeli zivot najbolji prijatelji mogu biti sofer i profesor ili doktor i konobar? – zapitalo bi se nemalo zena. Stvar je u povjerenju. Samo u pravog prijatelja

mozes imati povjerenje. Kako ne bi imao povjerenje u nekoga s kim si odrastao i od djetinjstva dijelio sve i sva? Ja i Miro odrasli smo zajedno, u istom dvoristu.

Iako pred pedesetim, moj je prijatelj izgledao barem deset godina mlađi, ako ne i više. Tajna njegove mladolikosti bila je u njegovu karakteru. Sve što je Miro radio cinio je strastveno i temeljito. Bio je jedan od rijetkih ljudi koji je mogao raditi dvadeset sati na dan, cijeli tjedan, ako je bilo potrebno. Dolaskom vikenda, isto tako strastveno prepustao se planinarenju, setnji sumom i mnogobrojnim hobijima. Posjedovao je rijedak dar - savršen prirodan osjećaj ravnoteže između rada i odmora.

Malo je njih, na primjer, znalo da je Miro bio vrstan poznavalac gljiva. I ja sam volio gljivarenje, no više sam uživao u našem druženju i zajedničkoj setnji sumom. Miro je bio pravi gljivar. Raspoznavao je po imenu preko stotinu, a brao je oko tridesetak vrsta. A bio je Miro i odličan kuhar.

Jos je kao student, živio sam sa majkom, nakon njene teske bolesti, morao preuzeti većinu kućnih poslova pa tako i kuhanje. Danas, kuhao je samo iz užitka.

„Znas, kuhanje ti je umjetnost, stari moj, a umjetnost se ne rasipa. Zato ja kuham samo pravim prijateljima i ženama koje volim“, znao bi reći.

A posao? Kao mlad absolvent FER-a pokrenuo je osamdesetih vlastiti obrt, pa je devedesetih već zaposljavao desetak sposobnih mladih informaticara. Danas jedna od najjačih, njegova je informatička tvrtka za razliku od ostalih, financijski procvat tek neposredno nakon rata.

Nije moj prijatelj Miro bio skrt, još manje gramziv. Cijenio je svoje namjestenike, a dobar rad i lojalnost znao je posebno nagraditi. Razvijajući vlastito programiranje, a zastupajući najpoznatije svjetske softverske tvrtke, posljednjih je godina njegova tvrtka postala i najjači edukativni informatički centar u državi. Na taj je način zatvorio krug uspješnog poslovanja i kao jedan od dobro stojećih zagrepčana, nakon dugih godina stvaranja, odlučio se oženiti.

Dugogodišnje školovanje i naporan rad naučili su ga pažljivom planiranju, no kao što znamo, ljubav je nešto što ne možemo predvidjeti, a najmanje isplanirati. Ljubav je nešto što ne možemo naruciti po želji. Isto tako znamo da ljubav ne možemo kontrolirati. Bas to iskustvo u ljubavi bilo je jedino što je mom prijatelju tada nedostajalo, pa je brzo ženidbu i još brzi razvod primio vrlo racionalno i nekako s olakšanjem. U ljubav njegovu, sada već bivše supruge, posumnjao je onoga dana kada ga je ultimativno „zamolila“ da joj kupi stan u centru.

„Nek se nadje, mili. Pa znaš da su nekretnine najbolja investicija.“

A kada ju je zapitao zašto upisati vlasništvo samo na njeno ime slegnula je ramenima: „Pa imam svoj auto, mogu valjda imati i svoj stan, ne?“

- Jedino dobro u cijeloj priči bilo je to da nismo bili vezani djecom. Moja ih draga nikada nije poželjela. A možda bas da smo ih imali... Tko zna? - Rekao mi je sjetno jednom prigodom, nakon razvoda. Bilo kako bilo, nedugo zatim, moj se prijatelj zaljubio.

Zaljubio se kao kakav djecarac u Marinu, mladu djevojku koja je kod njega, mijenjajući poslovnu tajnicu, kratak vrijeme radila preko studentskog servisa.

Marina je bila jedino dijete i kasni plod braka nepoznatog zagrebackog advokata i profesorice slavistike s Korčule. Precutno uspostavljeni matrijarhat kod kuće imao je za posljedicu to da je Marina, kći jedinica, pod okriljem briznih roditelja, već sedmu godinu studirala pravo. Tu i tamo ponešto bi radila, ali samo zbog osjećaja vlastite korisnosti. Razmazena i bezbrizna, prihvatila je ponudjenu ljubav mog prijatelja kao nešto što se samo po sebi razumije. Ta nehajnost, površnost i naizgled nezainteresiranost, tek je učvrstila njegovu želju i zudnju za njom. Kada bi se, na primjer, dogovorili za sastanak u gradu, obavezno je kasnila. Ponekad bi, nakon pola sata čekanja, samo dobio poruku na mobitel: „Ne mogu danas. Javim ti se, puša“, ili: „S frendicom sam u Buldogu, ćujemo se.“

Osjećaj da je ne može kontrolirati dovodio ga je do ludila. Na određeni način bila neuhvatljiva i nikako nije mogao odrediti da li mu to radi namjerno ili je stvarno bila toliko lakomisljena i neodgovorna. Nekoliko je puta bio na rubu pameti i bas kad bi cvrsto

odlucio prekinuti to mucenje, dolazila je nagrada. Marina bi, bez ikakve najave, kod njega ostala cijelu noc. Ujutro, budio bi se omamljen od ljubavi, ljubomorno gledajuci prekrasno mlado i cvrsto golo tijelo u svom krevetu. Zaboljela bi ga i sama pomisao da bi je jednoga dana netko drugi mogao grliti, a jos vise pomisao da bi ona mogla i uzvratiti. Ljubavna se strast pretvorila u tesku ljubomoru. Ta ga je ljubomora razdirala jer, moj je prijatelj Miro mogao sve kontrolirati. Sve osim Marine.

- Dobro pazi kada i kome ces poslužiti ovu klopku, stari moj. Ovo ti je pravi afrodizijak – rece Miro kroz suze. Upravo je rezao veliku glavicu luka.

- Uzmes ove friske trubace i crveni luk. Pazi, na tridesetak deka trubaca ide jedna glavica luka. Mast, sol, kiselo vrhnje i jaja.

Obrisao je suze. Dok se bavio kuhanjem, ja sam sjedio u velikom dnevnom boravku. Ustvari, bila je to jednim dijelom i kuhinja i blagovaonica, sve spojeno u nekih stotinjak kvadrata. Prostor projektiran prema njegovim zamislama, a na koji je bio posebno ponosan. Otpio sam gutljaj Dingaca.

- Sitno narezes luk i dinstas na masti. Dodas gljive i sol. Pomalo dolijevas vodu i tako kuhas sat vremena. Kad voda ispari gljive prelijes razmucenim jajima. Trubace posluži odmah kad se jaja ispeku, premazi ih vrhnjem i ukrasi malo crvenom mljevenom paprikom i koprom. Ovo ti je inace recept i za smrcke, kad im je sezona.

- Afrodizijak? Samo mi nemoj reci da ti veceras dolazi Marina? – Upitah ga laznom naivnoscu. – A kako vasa ljubav?

On me pazljivo pogleda, sa znatizeljom. Bio je to onaj pogled - „kako si pogodio?“.

- Izgleda da me vara. – Rece mi najmirnije sto je mogao, kao da mi nastavlja diktirati recept. Mene prodjose trnci.

- Ma daj, seres! – Nasmijah se neveselo, na silu. Pomislih da nisam dobro cuo.

- Da, da, stari moj... Nemoj me pitati kako, ali osjecam to ovdje, unutra. Drskom noza pritisne grudi.

Pogledao sam ga pazljivije. Bio je ozbiljan. Oci su mu i dalje bile pune suza, a luk je vec odavno bio pod poklopcem lonca.

Vani se naglo mracilo i nekakva cudna tisina zavlada je prostorijom.

- I sto sad? Jeste li prekinuli?

- Ne, ali mislim da ce se danas rijesiti sve. Napokon.

Nisam znao sto da kazem Sutio sam. Sto god bih rekao bilo bi krivo. Neugodnu sutnju prekine melodija zvona iz hodnika.

- Evo je!

Miro kuhinjskom krpom obrise ruke i krene prema ulaznim vratima.

Marina je usla kao vjetar i kratko, u prolazu, poljubila Miru. Meni je uputila onaj poznati topli osmjeh i odjednom - sve se promijenilo. Kao da je sunce obasjalo dnevni boravak, njena je mladost u trenutku promijenila dotadasnji tmuran ugodjaj. Pridje i pozdravi me veselo.

- Haj Edo, sto vas dva starca opet mutite? Mm... sto ovdje fino mirise! Kak vam je bilo u gljivama?

Okrenula se ne cekajuci odgovor, odlozila malu torbicu na stol i ubacila CD u uredjaj.

Pojacala je glazbu, zagrlila Miru koji je stajao u pregaci pored pecnice i zapocela zamamno njihati kukovima, u ritmu glazbe. Bila je prekrasna mlada zena, puna zivota.

- Sto nam to fino kuhas, ljubavi?

- Gljive ala Miro, ali samo za nas dvoje. Edo je bas na odlasku. Pogledao me znacajno i ja shvatih poruku.

- Naravno. Dosta smo se druzili cijeli dan u sumi, sada ga prepustam tebi. I savjetujem ti da ga pregledas od krpelja, Sljeme ih je puno. Mozda se koji uvukao i tamo gdje ne treba.

Namignem Marini.

- Bez brige, pregledat cu svaki centimeter. – Ona prsne u smjeh. Miro me otprati do vrata. Bio je vrlo ozbiljan.

- Oprosti stari ali moram razgovarati s njom nasamo, kuzis... – Ispod glasa rece mi u hodniku.

- Cuj, ako ti ja ikako mogu pomoci, reci. Nazovi u bilo koje doba, znas da smo frendovi.

- Ne, ne. Bez brige. – Nasmijesi se gorko moj prijatelj. – Neke stvari u zivotu covjek mora rijesiti i sam.

Odlazeci, osjecao sam na ledjima teret pogleda kojim me ispracao.

Kao pravi majstor ugodjaja, Miro je prigusio sva svjetla, zapalio dvije svijece i natocio vino u visoke kristalne case. Kada se Marina vratila iz toaleta, ostala je iskreno zatecena.

- Ljubavi, mi nesto slavimo veceras?

- Ne Marina, sjedi i uživaj. Danas sam samo pripremio nesto posebno. Nesto sto zahtijeva poseban ugodjaj. I nesto cega ces se dugo sjecati – rece i otkrije posudu. Aromatican miris rasiri se prostorijom.

- Mm, ovo je stvarno nesto...

Marina velikom zlicom uspe jelo u tanjur. Uzivala je u svakom zalogaju. Miro ju je samo promatrao.

- Uz ovo jelo ide i jedna posebna prica, ljubavi. Prica o gljivama. – On otpije gutljaj vina, pa nastavi.

- Vidis Marina, u nekim plemenima u Juznoj Americi i dan danas postoji jedan obicaj. Radi se jednostavno o provjeri pojedinaca, bilo muskarca ili zene, odnosno o dokazivanju istinitosti djela za koje bi pojedinac bio osumnjicen. Kao ishod takve provjere clan plemena bio bi ili oslobodjen optuzbi ili bi jednostavno umro. Najbolje od svega bilo je to da je osoba dobrovoljno pristajala na takvu provjeru. Poglavica plemena vodio bi ceremoniju i bio glavni mestar, no saman je bio taj koji je kroz razgovore i vezu s duhovima i bozanstvima, drzao sve konce u svojim rukama. On je bio glavni izvrshitelj. Ovisno o tome koji bi duh prevladao takva bi bila i „presuda“. Ako bi prevladao dobar duh, sve bi proslo u najboljem redu, a ako bi prevladao zao duh krajnji bi ishod bio poguban. Zapravo, sve je bila najobicnija samanova volja odnosno, radilo se o njegovom osobnom uvjerenju. Saman je kod sebe imao koznu vrecicu sa osusenim gljivama i znao je koja je jestiva, a koja smrtno otrovna. Iz vrecice je, prema vlastitoj zelji, vadio zivot ili smrt. Zavezan za neku vrstu totema u sredistu sela, nesretnik ili nesretnica nakon sto bi pojeli gljive, tako bi proveli noc.

Dotocio je vino u case i nastavio.

- Igra istine je obicno trajala do drugoga dana, kada je bilo vidljivo da li je osoba bila s pravom optuzena ili ne. Ako jest, vec je umrla u najvećim mukama. Ako je osoba bila nevinna i bezrazložno osumnjicena tada je zavezana provela noc, ali je barem probala

ukusnu gljivu iz samanove vrecice.

Tisina zavlada prostorijom. U polumraku, uz svjetlost svijeca osjecala se neka napetost. Marina je beskrajno dugo oborena pogleda vrtjela dno case po stolu. Onda je podigla glavu, a brada i donja usnica su joj podrhtavale. Ociju zamagljenih od suza, prkosno mu je uzvratila pogled i gledajući ga u oci, polako je posegnula za širokom drvenom zlicom. Zgrabila je ponovno u zdjelu s gljivama.

LET BROJ AZ O542

(I zato, nahrani svoju macku i ona nece lutati po tudjim krovovima.
Vyasadeva, drevni indijski mudrac.)

- Kasnim, kasnim, kasnim! Uvijek kasnim... – Mrmljala je nervozno Anita trpajući cigarete i upaljac sa stola u malenu sivu torbicu. Uletjela je u sobu kao vihor i zgrabila neseser s kreveta. Posteljina je bila razbacana i izguzvana, a njen svjetloplavi svileni kombine prebacen preko jastuka. Sada vise nije bilo vremena da se ista posprema i sredjuje. Okrenula se jos jedanput, zaokruzila ocima po sobi, pa prisla velikom ogledalu pored bracnog kreveta. Popravila je sminku pa ruz, zajedno s cetkom za kosu, ubaci u Samsonite. Izasla je iz stana, zakljucala i stala pred dizalo. U glavi je vracala film prisjecajuci se nije li stogod zaboravila. „Sigurno jesam, ali sjetit cu se na aerodromu, po obicaju!“, razmisljala je dok je izlazila iz zgrade. Ispred ulaza, taksi je vec cekao. Kisilo je, pa vozacu nije padalo na pamet izlaziti van. Dok je ulazila na straznja vrata velikog sivog Mercedes-a sjetila se: „Znala sam! Znala sam da sam nesto zaboravila, ja, glupaca!“ Nije ponijela kisobran.

Vozeci se prema aerodromu, kroz mokro staklo, gledala je u mrak. Prisjetila se kako je bas tu, nekoliko ulica dalje, prije sedam godina upoznala Andriju. I tada je padala kisa, ali jesenja. „Sedam godina“, pomisli: „Sedam dugih godina zajedno. Vec! Kako

vrijeme leti!“

Kada ga je upoznala, na rođendanu njene najbolje prijateljice, toliko se napio, da nije znao za sebe. Lezao je na krevetu, a ona je ostala pored njega. Bilo joj ga je zao. Dok je spavao, izgledao je poput djeteta, nekako naivno i bezazleno. Cijelu je noc provela promatrajući ga. Ujutro, onako snen i mamuran, bio joj je jos miliji. Smijali su se zajednicki njegovom glupom pijanstvu i rastali se izmijenivši brojeve mobitela. Nekoliko dana kasnije nasli su se ponovno. Pa onda jos jedanput, pa opet, i eto, veza se produbila.

U zivotu je tako, ono prvo sto privuce partnera jedno drugome, ono nesto posebno i simpaticno, najcesce kasnije bas to postane razlog ili prijetnja za prekid veze. Andrija je volio popiti i bio je alkoholicar. Da, Andrija je bio alkoholicar, ali dobar alkoholicar.

Kada bi se napio bio je zabavan i komican. Onda bi mu sve kocnice popustile i pio bi dok ne padne, ili na stol, ili na krevet ili na pod. E, tu bi nastajali problemi. Nije bas podnosio alkohol i nije mogao puno popiti. Kada bi presao tu neku nevidljivu granicu, jednostavno bi se onesvijestio. S onako velikim i opustenim tijelom, tesko je bilo rukovati. Anita bi onda, ispricavajući se drustvu, potrazila pomoc nekog jaceg, nekog od njegovih prijatelja. Obicno bi ga tada smjestili u neki automobil i odvezli kuci. Taksisti su izbjegavali takve situacije, pa se Anita morala sramotiti pred poznatima, nerijetko i pred rođjacima. Bas to joj je padalo najteze.

Andrija je u to vrijeme, sa svojih trideset i dvije godine, izgledao odlicno. Iz dobre obitelji imotskog porijekla, bio je sin jedinac. Kao inzenjer, radio je u najvećoj drzavnoj naftnoj kompaniji. Cesto je bio na terenu, po busotinama oko Kutine i Ivanica. Zaradjivao je vise nego solidno, a prema njoj je bio izuzetno pazljiv. Uopce, bio je divan dok je bio trijezan, no kao svaki pravi alkoholicar, ni on svoj porok nije priznavao.

„Bolest? Kakva vrazja bolest? Pa, jesi ti normalna?“, gledao je u cudu kad mu je, jednom u razgovoru, spocitnula pice. Pravdao se teskim poslom, terenom, drustvom, opustanjem. Pronalazio je sve najbolje moguće razloge zasto voli popiti. I bez obzira sto je tvrdio da moze prekinut kad pozeli, pio je i dalje.

Dvije godine kasnije, nakon sto je pijan razbilo auto, napokon je

pokusao prestati. Tri mjeseca nakon toga opet ga je, onesvijesteno od alkohola, Anita dopremila kuci. Sve je ostalo samo na pokusaju. U svojoj nemoci, svoje pijanstvo proglasio je potrebom, i sto je bilo najgore od svega, pomirio se s njim.

Anita je tada, po prvi puta pomislila da je kraj, da vise ne moze izdrzati. I bas kada je namjeravala najozbiljnije prekinut, kada je skupljala snagu da mu to nekako kaze, dosla je ta spasonosna prilika. Tvrtka je Andriji ponudila posao glavnog inzenjera na jednom naftnom polju u Libiji.

- Cuj mala, sada konacno mozes odahnuti. U Libiji je alkohol zabranjen. – Smijao se dobrocudno. – I to zakonom! A i dobro cu zaradit. Ti fino samo sjedi doma, a ja cu ti slati dolare.

Njemu je to bila zafrkancija, a njoj se u trenutku sve promijenilo, pojavila se nada. Nije joj bilo do novca, mislila je tada na njihovu vezu, na buducnost. Nekako je osjecala da je ovo mozda posljednja sansa da se nesto promijeni.

Dvije godine prosle su kao nekoliko mjeseci i ona je sada, s nestrpljenjem zurila pred njega. Nekako je osjecala da sve njene buduće odluke ovise samo o tom jednom trenutku. Trenutku kad na aerodromu napokon ugleda Andriju.

U zracnoj luci guzva. Posljednji vecernji polasci i dolasci. Jos jucer, Andrija je javio da dolazi posebnim carterom, preko Malte do Rima. Onda bi, u Zagrebu, trebao biti veceras u 20 i 40 sati. Iz nekog razloga, let iz Rima je kasnio.

Cekajuci, Anita je stajala pored ograde. U dosadi, gledala je putnike. Razlika je od putnika do putnika. Oni koji putuju autobusom slicni su onima koji putuju vlakom ili brodom. Aerodrom je nesto drugo. Zrakoplovom putuju ljudi vise klase, ljudi bolje odjeveni, s boljim i skupljim koferima. Tu je tesko raspoznati one koji putuju zrakoplovom dva puta tjedno i one koji to rade jedanput godisnje, ili cak rjedje. Putovanje zrakoplovom bilo je skupio i putnici su se itekako trudili ostaviti takav dojam.

- I vi cekate onaj iz Rima?

Anita se prene. Visok covjek, lijepih crta lica, gledao je sa smijeskom. U ruci je drzao mobitel.

- Da.
- Kasni.
- Znam, hvala.

Nije joj se daloj razgovarati s nekim nepoznatim. Zaputi se prema drugom kraju zgrade. Gledala je kako putnici dolaze i odlaze, bivajući ispraceni i očekivani. Zavidjela je onima koji su već dosli. Ta igra očekivanja bila joj je tako poznata. Gledala je sa strane kako putnici u dolasku izlaze, tegle prtljagu ili guraju kolica s koferima. Gledala ih je kako se osvrću, traže, i kako se, s olaksanjem, prepoznaju s onima koji ih dočekuju; uz usklik, poneki zagrljaj ili poljubac.

- Jos ga nema.

Anita se okrene. Prepoznala je čovjeka koji joj se obratio prije desetak minuta.

- Da, nema ga. – Ona rece tek iz pristojnosti.
- Pise da kasni dva sata.
- Dva sata?
- Da, dva. Po njima, trebao bi sletjeti oko 22 i 40. Neobicno...
- A, cekat cemo, sto drugo.

Bilo je kasno i zgrada aerodroma se ispraznila. Nije vise bilo očekivanih redovitih dolazaka osim tog jednog, neodređenog. Na svim ekranima pisalo je:

ROME – ZAGREB – DELAYED.

Cistaci su se razmiljeli po zgradi na sve strane, bas kao carinici i policajci. Dvadesetak ljudi koji su cekali uokolo poput nje, dosadjivali su se.

- Nema ga, ne vjerujemo da ce uopce i doci. – Obrati joj se covjek. Bas kad mu je htjela nesto odbrusiti promijeni se slika na info-ekranima.

ROME – ZAGREB – CANCELED.

Gledala je ne vjerujući sto pise. Otkazano! Razocarana, krene ka izlazu.

- Rekao sam vam da nece ni doci – zacuje poznati glas.

Prvi puta pogledala ga je s paznjom. U svijetlom baloneru, nasmijesen i plavook, stajao je nemarno naslonjen na pult zatvorene poslovnice rent-a-cara. Dopala joj se ta njegova lezernost.

- Idete u grad? – On je upita.

- Da.

- Mogu vas povesti, ako hocete. Kasno je, znate...

Pristala je, ni sama ne znajući zasto. Možda zbog komocije, zbog kise koja je vani neumorno padala, zato što joj se nije islo taksijem. Možda zato što nije htjela biti sama, jednostavno, bez ikakvoga razloga, pristala je.

- Goran, Goran Milic.

Predstavio se.

“Cudno“, pomisli ona. Djevojačko prezime njene majke bilo je bas Milic.

- Anita.

Malo je duze zadržao njenu ruku u svojoj. Izasli su iz zgrade i dosli do automobila, velike crne Mazde.

- Zacas smo u Zagrebu, za deset minuta.

Vozili su se neko vrijeme u tisini, a tada se zacuje mobitel.

- Halo! – Javio se. – Dobro, sve u redu. Velis ujutro? O.K., cekat cu te, bez brige. Aha, i ja tebe.

Odlozio je aparat.

- Moja zena. Veli da avion iz Rima nije dosao zbog strajka. Dolazi sutra u 10 i 45. Alitalia im placa smjestaj u hotelu. Eh, ti Talijani, ljudi su sto na sat. – Smijao se.

- Ja sam vam tu, u Dugavama, evo bas ova bijela zgrada. Mozemo popiti kavu, ako hocete.

Parkirao je sa strane i zagasio motor. Gledao ju je upitno.

- Ne bi, hvala. Mogla bi ja i ovdje izaci, nisam daleko... – Ona odgovori s nelagodnom i dohvati vrata. Nije joj se dopalo sto je zagasio motor.

- Ma ne, ja cu vas odvesti, bez brige. – On ponovno okrene kljuc. – A, bas ste i mogli jednu kavicu, na brzinu.

Bio je uporan.

- Ne, kasno je. Ja sam tu, u Utrinama. – Anita ce s olaksanjem. – Mozete tamo, lijevo.

- Nisam nista lose mislio...

- Znam. Sve je u redu, malo sam umorna. Evo, mozete mi i tu stati.

- Pa, Anita, hocemo li se vidjeti sutra na aerodromu?

Njoj se ucini drskost u njegovom glasu i to ju je razljutilo.

- Možda, a možda i ne. Vidjet ćemo. Hvala na voznji, laku noc. Zalupila je vrata automobila. Dok je otključavala stubisna vrata, gledala je ispod oka crnu Mazdu koja je, upaljenih svjetla, stajala sa strane. Tek kad je, s olaksanjem usla i osvrnula se, automobil je krenuo.

- Sto si taj umislja? – Mrmljala je tiho birajući ključ od stana. – Kreten!

Tek tada vidjela je da nema nesesera. Ostavila ga je u automobilu.

- O, zemljo, otvori se!

Očajna, zalupi vrata stana iza sebe, zaključa, skine cipele i kaput, pa udje u dnevni boravak. Posegnula je za telefonskim aparatom, no tada joj je zazvonio mobitel.

- Halo, Anita! Čuješ me? – Javio se poznati glas iz daljine.

- Andrija, ljubavi, gdje si?

- U Rimu. Čuj, dolazim sutra Alitaliom preko Milana. Mislim, negdje oko jedanaest. Ovi blesavi Talijani strajkaju, sve stoji.

- Dobro je, ne sekiraj se, nego kako si, jesi dobro putovao?

- Jesam, samo, isli smo preko Malte, onim sasvim libijskim avionom. Čovječe, ni pivo u njemu ne možeš popiti, a godinu dana nisam okusio niti kap!

- Ajde, pusti pivo. Popit ćeš ga u Zagrebu... Onda, vidimo se sutra?

- Da, vidimo se sutra, laku noc, Anita.

- Laku noc.

Odložila je mobitel, podigla slušalicu običnog telefona i okrenula informacije.

- Dobro veče, molim vas broj gospodina Milic Gorana. U Zagrebu, da... Nemate? Kako nemate, mislim da je ulica Svetog Mateja. Da, u Dugavama.

Čekala je.

- Nista? Hvala.

Zamisljena, spustila je slušalicu. U to opet zazvoni mobitel.

- Anita?

- Da, reci mi...

- Zaboravio sam ti kazati da te volim.

- Andrija, volim i ja tebe.

- Eto, samo to. Laku noc! – Prekinuo je vezu.

U njegovom je glasu osjetila onu dobro poznatu usporenost. Nije to bilo zbog udaljenosti ili sumova, bila je sigurna. Kada bi popio, Andrija je uvijek govorio malo usporeno. Onda se sjeti nesesera i neznanca iz zracne luke. Nije joj se dopao njegov poziv na kasnu kavu, a opet, kao da ju je bas to i privlacilo. Ta lagana arogancija i sigurnost u sebe. Andrija to nikada nije imao.

Pogledala je na sat, pa se obukla. Glava je lagano boljela, a i godila bi joj mala setnja prije spavanja.

Dosavsi nesto kasnije pred veliku bijelu zgradu, stane ispred stubista. Krace je vrijeme bila neodlucna, a onda pridje portafonu. Uz rimsku brojku sest pronadje prezime Milic i pritisne dugme. Zacuje tiho zujanje, pa odgurne vrata.

Vani, kisa je prestala. Ulice su bile potpuno prazne i tihe. Fin miris mokre trave osjecala je u nosnicama, sve dok nije usla u dizalo.

RUGUKRUGUK

- Dino! Ej, Dinooo!

Djecak od kojih desetak godina, pojavi se na prozoru i mahne dvojici vrsnjaka koji su ga dozivali s parkiralista ispred zgrade.

- Ides van? Idemo na igraliste!

- Idem! Samo da zemem loptu!

Uleti u neurednu sobu i iskopa koznu nogometnu loptu ispod malog pisaceg stola.

- Dino, jesi gotov sa zadacom? – javi se zenski glas iz kupaonice. Njegova se majka spremala na posao.

- Jesam!

- A knjige? Jesi spremil knjige za ponedjeljak?

- Jesam, mama. – Oblacio je plavi Dinamov dres s velikom brojkom devet na ledjima.

- Jos malo pa idem. Danas sam dezurna, pa cu doci tek iza deset. Juha ti je u mikrovalnoj, a meso i salata u frizideru. I ne budi dugo vani, svakakvih manijaka ima! Do dvanaest da si doma, jesi me cuo? Uzmi citati lektiru...

- Dobro, mama, budem!

- Nemoj zaboravit kljuc od stana! I da nisi isao u parkic iza skole, tamo su sami narkomani!

Davala mu je posljednje upute. On navuce kratke hlace, uzme loptu i pipajuci dzep provjeri kljuc od stana.

- Mama, ja sad idem, bok!

- A pusu mami? Nista?

Djecak okrene ocima. Pridje vratima kupaonice gdje ga je cekala majka.

- Nazvat cu te iza rucka, iz bolnice. Budi lijepo doma i gledaj televizor. Vidimo se navecer. – Sagne se i poljubi ga u obraz. On se nestrpljivo okrene i vec je bio na izlaznim vratima.

„Kako je dosadna!“, pomisli: „Uvijek isto! Nemoj ovo, nemoj ono, daj ovo...“

- I da si pojeo sav rucak! – Vikala je za njim dok je zatvarao vrata. S loptom ispod ruke, trzeci dolje po stepenicama, nadje se ispred postanskih sanducica. Okrene se lijevo-desno. U hodniku stubista nije bilo nikoga. Dohvati metalna vratasca na jednom od sanducica i potegne nekoliko puta. Bas kad ih je dobro rasklimao, zacuje krestavi staracki glas iza sebe.

- Ti! Vrak mali! Znala sam ja da si to ti! Kaj nemas pametnijeg posla? Djecak se okrene. Na vratima stana u polukatu ugleda staru zenu.

- Reci cu te mami, da znas! Magarac jedan! Znam ja ciji si ti!

- Pa recite, bas me briga! Stara blesava telefonka! Bee...

Isplazi joj jezik i izjuri kroz vrata.

Agata je gledala za njim. Poznavala je Ruzicu, djecakovu majku. Znala je da radi kao medicinska sestra u bolnici. Nekoliko puta donijela joj je skupu mast za popucale vene na nogama. Znala je i to da joj nije lako samoj odgajati musko dijete, pa nije bila ljutita na djecaka nego vise nekako, zalosna.

„A kome je danas lako?“, pomisli: „Ja sam sama vec dvadeset godina! Tko brine o meni, ovako staroj i bolesnoj? Sto ce biti kad padnem u krevet? Dobro je dok mogu hodit po crnoj zemlji.“

Bas kada se vratila u stan, zazvoni portafon.

- Tko je?

- Postar!

- Evo, udjite – Ona rece pa pritisne maleno dugme na zidu.

Obradovala se, jer je cijelo jutro cekala bas njega, postara. Danas je bila isplata mirovina. Otvori vrata stana i izađe kako bi ga dočekala, no u zgradu je usao neki mladac u kožnoj jakni, s motociklističkom kacigom ispod ruke. Prisavsi postanskim sandučicima, skine s leđa crveni ruksak, otvori ga, pa izvadi pregršt sarenih reklamnih listica. Počne ih ubacivati u sanduvice.

- Cujte, a kaj vi to delate?

Mladac se okrene i pogleda staru ženu. Nezainteresirano odvraća:

- Nista, to su samo flajeri.

- Kakvi flajeri?

- Prospekti, gospodjo, reklame.

- Pa, ko vam je dozvolil da bacate to smeće u tuđe sanduvice? Samo delate nered okolo!

- Gospodjo, ja samo radim svoj posao. – Smireno joj odgovori mladac. I dalje je ubacivao listice.

- Osim toga, mislite da ja ovo volim raditi?- Glas mu je odjekivao hodnikom.

- Ja sam vam završio pravo, gospodjo, fakultet! Mislite da sam sretan što obilazim zagrebacka stubista?

Gledala ga je kako navlaci ruksak na leđa.

- A zakaj onda lazete da ste postar?

Mladac je pogleda i odmahne glavom.

„Bože dragi, što ću još doživjeti?“, pomisli izlazeći iz zgrade. Stavljajući kacigu na glavu pridje malenom skuteru, sjedne na nj i zaputi se u centar grada.

Petnaest minuta kasnije, ispred velike zgrade distributivnog centra Jonson & Jonson, parkira motor i udje.

- Miki! – Obrati mu se djevojka za pultom u predvorju. – Gospodin Miro je rekao da svratite do njega kad dodjete.

- Što treba?

- Ne znam, samo je rekao da mu se javite. Pazi, nije baš dobre volje danas...

- Da? E, baš me briga i za njega i za njegovu dobru volju. Nek on sjedne na motor, pa zubi uokolo po ovoj guzvi! Najlakše je biti šef!

- Cuj, samo sam ti rekla, da znaš.

Mladac se popne stepenicama na prvi kat i zastade pred vratima na

kojima je pisalo: MIROSLAV PRCE – KONTROLA DISTRIBUCIJE. Pokuca, udje, i pozdravi sredovječnog čovjeka koji je sjedio za stolom pretrpanim papirima. Pozdravi ga još jedanput malo glasnije, no ovaj je nešto pisao, pa tek nakon nekoliko minuta podigne glavu. Bio je ozbiljan.

- E, Miki, tu si. Sjedi.

- Ne bih, hvala. Recite, što ste me trebali?

- Pa cuj, stvar je jednostavna. Kaze Maric da je bio jutros u Svetog Mateja i da si Makronovusove kataloge, od broja 36, pa do 64 ostavljao na sanducicima. Kaze, nisi ih podijelio u sanducice.

- Nije istina, ja sam...

- I da od broja 64 pa dalje nisu uopće podijeljeni! – Podigne glas stariji čovjek.

- Kazem vam da nije istina! Podijelio sam sve, Maric laže!

- Slusaj mali, nisam ti ja budala!

Kontrolor se podigne sa stolice i krene oko stola.

- Maric je moj zamjenik i ja mu vjerujem! Nije ti ovo prvi put, već smo nas dvojica razgovarali, sjecas se? Znas što, javi se ti lijepo na blagajnu i da te sutra više ne vidim! Što misliš, ako imaš fakultet da si faca? Takvih ko ti ima na burzi hiljade, jedva čekaju da ih netko pozove!

Mladić ga je stisnutih usana smrknuto gledao, a zatim se bez riječi okrenuo i izasao. Zalupio je vratima tako jako da su stakla zazvečala.

- Prokleti mali idiot! – Govorio je sebi u bradu Miroslav.

Bio je ljutit i jedno je vrijeme gledao kroz prozor. Imao je problema s tlakom, a ovo mu bas i nije trebalo. U tom trenutku zazvoni telefon i on podigne slusalicu. S druge strane začuje umilan ženski glas.

- Halo, dobar dan. Vi ste, gospodine Prce?

- Da?

- Miroslav Prce?

- Ma da, ja sam! – Rece on nestrpljivo.

- Ja vas zovem putem jedne preporuke...

- A tko ste vi? O čemu se radi?

- Vi mene ne poznajete, ali ja sam dobila vaš broj od jedne naše osiguranice, čisto iz usluge.

- I? Recite, sto trebate?

- Pa zovem vas iz „Libra“ osiguranja. Recite, da li bi vas zanimalo da vam predstavim nas program zivotnog osigu... – On je grubo prekine.

- Ma kakvo osiguranje? Tko ti je dao moj broj, glupaco?!

Sada je vec bio bijesan. Krenuo je korak-dva sa slusalicom u ruci, zaboravivsi da je to klasican telefon tako da je, nategnuvsi zicu slusalice, aparat krenuo k rubu stola. On ga proba uhvatiti, ali bez uspjeha. Tresnuo je o pod. Pokusavao ga je dohvatiti drugom rukom, deruci se u slusalicu:

- Znas sto, da me nisi vise zvala, ni ti ni iko drugi iz tog tvog blesavog osiguranja! Svaki dan zovete sto puta, vec mi vas je pun nos! Meni zivotno osiguranje ne treba! Je l' jasno? Ne-tre-ba! Ja sam se vec odavno osigurao! Jesi cula?!

- Oprostite, nisam znala... – Mucala je zena s druge strane. On se napokon docepa aparata, pa ga tresne o stol. Ubrzano disuci, svali se na stolicu. U grudima osjeti bol, pa iz sakoa izvadi malu bocicu s tabletama nitroglicerina.

Zena s druge strane odlozi slusalicu. Uzdahne i nervozno penkalom prekrizi ime, prezime i broj s liste na papiru. Brada joj je podrhtavala. Sjedila je za stolom u zagusljivoj sobici poslovnice osiguravajuceg drustva na trgu.

- Zamisli! – Rumena lica gledala je kolegicu preko puta. – Covac se zapjenio samo tako! Kao da sam mu ne znam sto rekla!

- Tako ti je to u nasem poslu, Vlatka moja. Ima svakakvih ljudi. Neki su sretni da ih nazoves, a neki polude.

- Pa dobro, kuzim, ali ovo? – Vrtjela je glavom.

Koliko god da je dugo radila u osiguranju, tesko su joj padala ovakve grubosti i odbijanja. Obicno joj je trebalo desetak minuta da se pribere i nastavi dalje s pozivima. Znala je da i drugi agenti cesto dozivljavaju isto i da svatko od njih samo dobro glumi da ga takve stvari previse ne uzbudjuju. Istina je bila drugacija.

Menadzer poslovnice, visok covjek u elegantnom tamnom odijelu, pridje stolu.

- Sto je to bilo?

- A nista, znate i sami. Naletjela sam na neku budalu.

- Budala ili ne, nastavite dalje. Do sutra hocu pet ugovorenih sastanaka. Ne zanima me kako. Nema kuci, ako svaka ne dogovori barem pet sastanaka. Ne radite za mene nego za sebe.

Hrvoje se okrene i ode do stola u uglu prostorije.

„Da ih covjek ne stisce, ne bi bilo nista od posla. Te zene, samo misle na gluposti.“, pomisli.

Znao je da ono sto je malocas rekao ne stoji. O prodaji i proviziji tih zena ovisila je i njegova placa, no morao se postaviti autoritativno. Pokupi neke papire i rokovnik, pa ih stavi u elegantnu koznu torbu.

- Ja idem do centrale, a vi se nemojte sada razbjezati ko rakova djeca. Radno vrijeme je do 17 sati!

- Sefe, ja sam dezurna, mogu petnaest minuta ranije, idem po malog u vrtic?

On je ostro pogleda, pa nakon kraceg razmisljanja velikodusno klimne glavom. Navuce baloner i izađe van. Cetiri preostale zene u poslovnici odahnuse s olaksanjem.

Stigao je na vrijeme da vidi kako mu djelatnici „Zagrebparkiga“, dvije ulice dalje, postavljaju metalne podloske pod kotace automobila. Pozuri i pridje covjeku koji je davao znak onom drugom da podigne automobil.

- Cekajte, cekajte malo... ovo je moj auto!

- Da? Pa, gospon, ja vam ne znam nist. Eno vam tam policajac, pa se lepo znjim pospominjite...

- Koji, onaj u kabini?

- Je, bas taj. Ak vas on pusti nema nikakvih problema.

Hrvoje nervozno pridje do kabine „pauka“. Policajac s papirima u ruci izađe van.

- Vi ste vlasnik?

Hrvoje klimne potvrdno.

- Recite, hocete platiti odmah ili da vozimo auto? Meni je svejedno, to vam je osam stotina kuna.

Hrvoje se osvrne, bili su sami. Nije mu se prepiralo s nekim glupavim policajcem.

- Gledajte, nisam bas pri novcu, mogli bismo se lijepo dogovoriti...

- Da? Kakav dogovor?

- Pa, ne znam, kod sebe imam samo tristo kuna...

Policajac se isto tako osvrne, pogleda lijevo-desno, pa prema kabini vozila u koji su upravo usli vozac i radnik. Oni su nezainteresirano, kroz prednje staklo, zurili na drugu stranu ulice.

- Gdje radite? – Upita ga policajac.

- U Libra osiguranju, tu, na trgu.

- Dobro, znam da vam je tesko pronaci parkiranje, ali covjece, ovo je mjesto za invalide! Osim toga, nismo dosli bez veze, neko vas je prijavio!

Osvrtao se uokolo.

- Hajde, dajte tih tristo kuna, to je deckima za gablec, znate kako je... Hrvoje se diskretno priblizi i pruzi mu novac.

- Zapamtite, pazite drugi puta. - Covjek u sluzbenoj odori se ogledao uokolo.

Popravi kapu, pa brzo pospremi novac u dzep hlaca. Dade znak dvojici radnika koji izadju i spretno vrata podloske na kamion. Svi zajedno udju u kabinu. Dok je kamion kretao, policajac baci pogled u retrovizor. Visok covjek, s koznom torbom, otklucavao je svoj srebrni Golf prateci ih ljutitim pogledom.

- Decki, ovaj sminker je imao samo dvjesto kuna.

Izvadi sto kuna, pa pruzi novcanicu vozacu. Ovaj pospremi novac u dzep kosulje cerekajuci se.

- Je Marko, imas praf. Svi oni zglediju vazno i kakti da su puni penez, a kad ih izvnes ispadne samo sitnis!

Zacuje se zvuk mobitela i sva trojica dohvate se dzepova, no zvonio je onaj policajcev. Ovaj ga izvadi i pogleda ekran.

- De Ivo, stani malo sa strane.

Vozac ga poslusa. Policajac izadje van.

- Halo!

Stojeci na ulici, slusao je nekoliko minuta.

- Koji broj? Cekaj malo, da uzmem kemijsku. – Izvadi mali blokic i penkalu, pa pocne zapisivati.

- Broj sasije? O.K. Registracija? Dobro, provjerit cu pa cu ti javit.

Zapisavsi brojeve, pospremi blok, pa udje u kamion.

- Decki, dosta je za danas. Mate, vozi u Strojarsku. – Obrise znoj sa cela pa iz dzepa izvadi tabletu. Mucila ga je zgaravica.

U policijskom kontejneru je bilo zagusljivo i smrdjelo je na crveni luk.

- Jebiga Joso, naruci jednom picu! Zavadit ces nas tim cevapima.

- Kako je bilo? – Upita ga kolega umjesto odgovora.

- Mrsavo. – Odgovori Marko sjedajuci za racunalo. – Nema ti narod danas para...

Sporo je, s dva prsta, tipkao ubacujuci podatke vozila koja su taj dan pokupili. Onda je iz digitalnog fotoaparata izvadio memorijski ulozak i prikljucio ga na USB prikljucak racunala. Printao je fotografije automobila snimljenih u prekrasaju i prilagao ih ostaloj dokumentaciji. Zavrsvisi, krisom pogleda kolegu koji je sjedio u drugoj prostoriji kontejnera. Ovaj je citao novine i pio pivo. Upise sifru pa se logira u policijsku bazu podataka svih registriranih vozila u drzavi. Nesto je prepisivao, a nekoliko minuta kasnije pospremi blok, pa ustane. Protegne se.

- Slusaj Stevo, nazvala me zena da je maloj nesto lose. Ja sam unio sve podatke, pa me ti zamijeni do smjene. Vratit cu ti, bez brige.

- Samo ti ajde, ionako nema bog zna kakvog posla.

Da li je to bilo od kave, od gladi ili nervoze nisam znao ali, od ranog jutra osjecao je prokleti zeludac. Sisajuci tabletu, vozio je sporo velikim parkiralistem ispred zgrade, trazeci slobodno mjesto. Vani je sipila kisa i stakla u autu pocela su se magliti. Zazvoni mobitel.

- Halo, Marko?

- Da?

- Sico je. Je l' imas te brojeve?

- Imam. Cekaj malo.

Izdiktirao je brojeve novo registriranih automobila, koji su imali kasko osiguranje. Takvi se auti nisu dirali, jer su osiguravajuca drustva isplacivala vlasnicima nadoknadu u slucaju kradje. Osiguravajuca drustva imala su itekakvog utjecaja, i u policiji, ali i veze s mafijom.

Pozdravio se sa Sicom i nastavio kruziti parkiralistem. Ugleda prazno mjesto i bas kad se pripremio parkirati, nekakav crni kockasti BMW stvori se niotkud i uleti na prazno mjesto. Na njegovo mjesto.

„E pa ne mozes mi to raditi, brale!“, podigne rucnu i izadje van. Sve se odigravalo brzo. Iz crnog automobila izadje vozac, mlad, golobrad decko.

- Sto je stari, imas problema? – Gledao ga je izazivacki.

U tom trenutku iz auta izadju jos trojica momaka. Jedan od njih krene iza automobila, kako bi mu dosao s ledja. To sto je bio u sluzbenoj policijskoj odori izgleda da im nista nije znacilo. Bas nista. Rukom je krenuo za pojas ka sluzbenom pistolju i sjeca se samo da je netko viknuo:

- Pazi, vadi pistolj!

Nije bilo boli, samo je osjetio da ga je netko s ledja gurnuo, jako, nekoliko puta. Onda se okrenuo i htio nesto reci. Nije mogao, htio je udahnuti, ali onda ga je opet zabolio zeludac. Nekako je znao da je to nesto drugo, da to s zelucom, kiselinom i tabletama nema nikakve veze. Padajuci, gledao je u svoje ruke koje su bile vlazne i ljepljive. Bila je to krv. Njegova vlastita crvena, jarko crvena, krv.

- Kad neko ima sreću, ima sreću. Da je bilo samo centimetar udesno, nas bi pandur prdnuo u rosu.

Doktor Zilak, dežurni kirurg, prao je ruke poslije operacije. Vickast i simpatican, bio je pravi izazov za zensko osoblje bolnice. Pored njega, sestra instrumentarka, prala je ostrom cetkom krvave instrumente. Slagala ih je u veliku metalnu posudu s dezinficijensom pripremajući ih za sterilizator.

- Ruska, reci tehnicaru da nam malo pripazi na druga policajca, a i ti, ako primijetis nesto, javi mi odmah u dežuranu.

Namigne joj. U njegovu pogledu Ruzica osjeti toplinu. Njihova je tajna veza trajala vec duze vrijeme i nitko na odjelu nije znao nista. Njegova je zena vec godinama bila tesko bolesna, prakticno nepokretna. Ruzica je, pak, bila rastavljena i s djetetom. Tesko da bi bilo tko, pogotovo u bolnickoj sredini, nasao razumijevanja za takvu vezu. Zato bi se ponekad na odjelu samo dotaknuli u prolazu, osmjehnuli ili se vrlo kratko, s nekoliko rijeci, jedno drugom obratili. Kad bi se jedanput u tjednu nasli nasamo, rjedje kod nje, a cesce u njegovoj vikendici, bila bi to prava eksplozija ljubavi. I on i ona najvise su zudili za onim zbog cega ih je to isto drustvo najvise i osudjivalo.

Da, protiv prirode i ljubavi nije se moglo.

U tisini sobe Ruzica umorno sjedne za stol. Bilo je kasno. Operacija se oduzila i noc se vec odavno spustila. Na odjelu je bilo mirno.

Dohvati telefonski aparat i otipka brojeve. S druge strane javi se dječacki glas njena sina.

- Halo?

- Ja sam, mili. Evo, jos malo i krecem doma. Imala sam operaciju. Jesi vecerao?

- Jesam.

- Sto?

- Napravil sam si sendvic.

- Jesi citao lektiru danas? Znas da je u ponedjeljak moras predati...

- Ma jesam, mama, sve sam procitao. Sutra cu je samo napisati.

- Dobro, operi se pa u krevet. Ja sam do jedanaest doma.

- Dobro.

- I operi zube, znas da u ponedjeljak idemo ortodontu.

- Ortodontu? Pa bili smo prosli mjesec, mama...

- Dino! Danas sam imala uzasan dan. Nemoj me jos i ti ljutiti!

NA SPICI

Sjedimo na Cvjetnom. Zavaljeni u pletene naslonjace, uživamo u mladosti, lijepom danu i konobarici; visokom zgodnom komadu zategnutih traperica i uske bijele majice, bez grudnjaka. Suncobrani su veliki, veci nego u kaficu pored. I fotelje su udobnije, s debelim jastucicima. (Preko su obicne metalne stolice.) Ali je zato i kava duplo skuplja.

Gledam uokolo, u dokolici. Mladi parovi guraju brand-kolica i sepire se podmlatkom. Klinki s knjigama pod rukom ispod kratke majice izviruje srebrna kuglica iz pupka. Svako malo prodje neko i pozdravi. „Bok stari, sto ima? Nista, evo... radim. Sjedi. Ne mogu, jurim, vidimo se, nazovi...“ Dva momka u brzom hodu razgovaraju mobitelima. Odavde izgledaju komicno, kao da pricaju medjusobno. Ispred banke nizak zastitar, debeli Sokol s crnim suncanim naocalama. Prisjetim se Eastwooda („Make my day!“). Sunce, golubovi i hladno pivo. Spica.

Na uglu stoji stariji covjek. Nizak, malo pogrbljen i sijed. Stojeci, cita

novine i kao da nekoga ceka. Podalje je, pa isprva ne primjecujem sto mi je neobicno. Spustim pogled nize. Hlace, najmanje dva broja vece, bile su mu zadignute oko slicica. Grba je bila poveca i ja skontam. Covjeku se digao a on toga, izgleda, nije bio niti svjestan. Okrenem se frendu:

- Gle ono!
- Sto?
- Tam na cosku, onog dedu!
- Kojeg?

Bas zaustim i podignem ruku kada se dogodilo. Dva frajera, u crnim koznim jaknama i kratko osisana, iznenada sjure se na dedu. Jedan ga gurne u zid, a drugi doceka nogom. Bili su puno visi od njega. Djedica padne, a novine polete zrakom. Nastavise ga udarati nogama, uz psovke i povike „djubre staro, pedofilcino, smradu, govno!“

Starac je branio lice rukama, ali uzalud. Debeli zastitar dotrci i stane gurati i odvajati ih od covjeka koji je lezao. U tom naguravanju, naocale mu padnu na pod. Jos je nekoliko ljudi priskocilo. Bjesne i ratoborne, onu dvojicu jedva su savladavali. I dalje su nesto vikali nasrcuci, no guzva se smirivala.

Nekoliko minuta kasnije pojavi se policajac. Zapocne razgovor s onom dvojicom. Zacu se sirena. Kola hitne pomoci stanu kod banke. Razmicuci ljude i gurajuci kolica, dvojica krupnih tehnicara pridju starcu koji je i dalje nepomicno lezao na trotoaru. Spuste i sklope nosila, pa ga vjesto prebace. Onesvijesten i okrvavljena lica, do brade prekriven bijelom plahtom, mirno je lezao. No lijepo sam vidio i veliko ispupcenje, plahta je strсила na mjestu malo nize od pojasa. Dedin je organ i dalje cvrsto stajao, malo ukosen, ali je stajao! Ljudi su se uokolo pogledavali. Nekoliko ih je bilo ozbiljno, no vecina se smijuljila i cerekala. Pogotovo zenske. Slika je bila vise nego tragikomicna. I nasa je konobarica zurila u nevjerici. Prekrila je usta rukom, sokirana. I dok su svi u cudu gledali dedinu batinu, mi smo se na brzinu pokupili. Naravno da nismo platili.

AMATER

Oduvijek sam volio sport i rekreaciju. Nekada sam, na dva mala, igrao nogomet s ekipom iz kvarta. Danas me od betona bole koljena, a i pojavili su se neki novi klinci, neuhvatljivi i brzi kao vjetar. Zato odnedavno igram stolni tenis, u Dobrovoljcu. Nije to neki ozbiljan klub, već klapa sastavljena od nekoliko veterana. Igraci s preko tridesetak godina staza u zagrebackoj ligi amatera. Kao peti, najmladji igrač, druga sam zamjena, a vjerojatno ću to biti i idućih pet-šest godina. No, ne bunim se. Sasvim mi odgovara dva puta tjedno dobro se oznojiti i izbaciti iz sebe nagomilane frustracije i stres. I naravno, u društvu popiti koje pivo.

Ponekad, prijavimo se na neki od veteranskih turnira. Tu se okupe igrači sa svih strana, bez obzira na godine, pa gustaju uz cjelodnevno druženje, zajednički ručak i adrenalin natjecanja. Eto, to je otprilike ono što sam očekivao i ove subote.

Dvoranom odjekne glas službenog spikera na lošem razglasu. Upravo je čitao raspored igranja, po skupinama.

- Slobodno? – Obrati mi se stariji čovjek u prevelikoj trenirci.

- Da, da, naravno.

Sjedio sam na niskoj drvenoj klupi i oblačio nove tenisice. Uz glasan uzdah djedica sjedne pored mene.

- Jezek. – Predstavio se i pružio mi ruku. Bila je pjegava, meka, lagana i nekako prozirna. Vidjele su se debele izbočene plave zile.

- I vi ste u trećoj skupini? – Upita me.

- Jesam.

Pogledam bolje sugovornika.

„Dida. Sigurno ima preko sedamdeset“, pomislih. Naborana lica i umorna pogleda, djelovao je nekako otuzno. Jeftina trenirka stvarno je bila za dva broja veća. Posegne u torbu, izvadi kutijicu s lijekovima i odmakne je od očiju. Trudio se pročitati etiketu, ali nije islo. Pruži je meni:

- Dajte vi, vi bolje vidite. Je li to možda Spalmitil?

- Ne, to je Ventolin.

- Aha, i on bu mi trebal. – Mrmljajući nastavi kopati po staroj torbi. Onda pronadje smeđju bocicu. Pazljivo izvadi tableticu, stavi je u

usta i iz plasticne boce potegne gutljaj vode. Ruke su mu podrhtavale.

- Ah, proklete godine. – Nervozno zatvori torbu.

Iz posebnog je pretinca sa strane, isceprkao priljavo sivu futrolu od skaja. Izvadi stari izlizani reket.

- Da, kad covjek udje u godine...

To rekoh tek iz pristojnosti, no starac me bolje promotri.

- Kaj mislite, mladi gospon, kolko je meni? – Rece i nastavi, ne cekajuci moj odgovor. - Sedamdeset tri! Da, da!

Klimao je sijedom glavom.

- A kaj bi vi rekli?

- Pa, kaj ja znam. Sezdeset?

Opet sam pokusao biti pristojan, umanjivsi mu godine. Deda je izgledao kao Metuzalem.

- E, moj mladicu. Ja sam sa sezdeset jos igral u zagrebackoj ligi. A u pingicu sam od kad znam za sebe. Znate, nekad sam igral za Mladost, a sjecam se i Harangoza.

Gledao je negdje na kraj dvorane, sjetno.

- Pa, super se drzite. Ne bi vam niko dal tolko.

- Eh, da nema mog bolesnog srca... Prije dva meseca sam bil na operaciji. Osam sati na stolu, dve premosnice! Sad je dobro, kak je bilo! A i noga me nekaj streca, ko da bu kisa...

Ja sam ga gledao u cudu.

- I kaj sad? Jos igrate?

- Da. Rekel mi je doktor da smijem, malo. Polagano, cist rekreativno. Nama starcima ionak vise ni do pobjede. A nekad? Ti bokca, kak se to spilalo...

Sada mi je, nakon ove price, izgledao jos bolesnije i jadrnije. Onako skutrena na klupici, bilo mi ga je zao.

„Eto sto ti je sportsko srce!“, pomislih. Izvadim svoj novi reket iz futrole i krenem ka stolu.

- Kaj prvu igram s vama?

Pogledam papiric s rasporedom.

- Da, ja i vi, prvu. – Odvratim mu uz smijesak.

- E, onda u boj! – Rece moj sugovornik, prestane masirati desnu nogu i s mukom se podize. Sepajuci, krene na suprotni kraj stola.

- Imate lopticu?

Zapocnem igru s pola snage. Do pred kraj prvog seta vodio sam s dva-tri poena razlike. Starac se trudio, no uzalud. Onda sam malo popustio, tek toliko da izjednaci. Igrali smo na razliku i bi mi zao zadihana covjeka preko puta. Pustio sam mu prvi set. U drugom, deda malo popravi igru i povede s cetiri poena razlike. Ja izjednacim, on povede ponovno. I drugi smo set igrali na razliku. Stvarno mi ga je bilo zao. Sa strane, skupilo se nekoliko igraca priblizno njegove dobi. Ocigledno prijatelji, navijali su za nj i davali mu glasne savjete. Starac stvarno osvoji dva lijepa poena i dobije drugi set. To sam i htio. Pocetkom treceg seta, djedica okrene reket. Crnom stranom servira mi lopticu koja nekakvim cudnim felsem prodje pored mog reketa. Tako dobije dva poena. Moje servise lagano je vratio i poveo s 4:0. Pa opet oni njegovi cudni servisi koje sam jedva dotaknuo i vec je bilo 0:6. E sada sam i ja pojacao medjutim, djedica preko puta poceo je poskakivati, postavljati se i vratiti svaku moju lopticu. Ni traga sepanju i bolnom grcu od maloprije. Osvojio sam nekoliko poena.

Na 8:4 za njega zaigram punom snagom. Nije mi se svidjalo izgubiti od nekoga tko je cetrdeset godina stariji. I bolestan k tome. Mogao sam mu iz sazaljenja pustiti set-dva, ali ovo? Osim toga, nisam poznavao sljedece suparnike i pobjeda nad starcem mi je trebala za prolaz u drugo kolo.

Bilo je kasno. Starcic vise nije ni priblizno slicio onom bljedunjavom, sepavom bolesniku sto je gutao tablete na klupici. Malo pognut i koncentriran, cekao je moj servis. Servirao sam najbolje sto sam mogao. Svoj specijalni servis. A on ga je vratio! S lakocom. Stovise, pogodio je „prasicu“ odnosno, sam rub moje strane stola. Loptica u cudnom smjeru sklizne na pod.

Pardon! – Uzvikne on podignute ruke.

Zbunjeno sam gledao djedicu kako prilazi. Vise nije sepao. I siroko se smijao. Sretan, pruzao mi je ruku.

- Mladicu, vise sreće drugi puta. Dobro ste se drzali

Popremi reket u izlisanu futrolu, okrene se i uspravan ode. Iznenadjen i posramljen gledao sam za njim. Sada mi se cak ucinio i nekako visim.

Jos pod dojmom izgubljenog meca, sjednem za sank kafica na galeriji dvorane. Mijesajuci kavu zacujem razgovor iza ledja.

- I deda, kak ste prosli?

- Dobil sam prvu.

Prepoznao sam glas.

- Kog ste dobili?

- Ma nekog naivca. Glatkih 3:0!

- Kaj ste mu prodali onu svoju staru foru, s Natrenom?

- Normalno. Taj stos uvek pali. Mali nije ni skuzil da je igra pocela jos dok smo sedeli na klupici. – Glasno se nasmijao. – Covek se uci dok je ziv, kaj ne?

- Naravno, deda. S kim sad igrate?

- Sa starim Glasnovicem. E, taj ti je premazan svim mastima, moja generacija! Z njim bum moral bas igrati. Zapraf!

Ne okrecuci se, pogledam na sat. Srknem kavu i glavom diskretno pozovem sankericu.

CENTARFOR SASA

(Koliko smo se puta upitali sto je to moc? Da li je to mogucnost manipuliranja masama, upravljanja dogadjajima i ljudskim sudbinama? Ili uzdizanje iznad svih, zudnje da se postigne nesto sto nikada nitko nije postigao? Svijet pokrece iskljucivo zelja za individualnim uspjehom i osobnom promocijom. Sve ostalo su demagogije i privid. Nekad davno, nogomet su igrali siromasni dok su bogati gledali. Sada nogomet igraju bogati, a siromasni gledaju. Trend je zapadnih tribina da bogati igraju dok ih bogati gledaju iz koznih fotelja.)

Sasa baci veliku sportsku torbu pod stepenice, skine tenisice i udje u kuhinju.

- Bok mama! Sto ima za jesti? – sjedne za stol.

- Nista! Nista dok se ne istusiras! Sto puta sam ti rekla – prvo tus pa onda rucak!

- Ma daj, mama.... nemam vremena. Decki me vani cekaju. Imamo tekmu!

- Nogomet, utakmice, trening, nogomet! Poludit ces od te lopte. Da bar imas nesto od toga. A meni puna ves-masina dresova i prljavih carapa! Bolje bi ti bilo da radis. Pa imas dvadeset tri godine, zaboga. Nisi dijete! I tko jos gleda taj vas nogomet?

- Daj mama, znas da igram najbolje. Tri godine smo prvaci! Da je tata ziv, bio bi ponosan! I sama si mi rekla...

- Da, da je ziv. Da je barem ziv. – Rece majka tiho i obrise ruke o kecelju.

- Vidjet ces, bit cemo i ove godine prvi! Sigurno!

Sasa se uputi prema kupaonici.

- Mama, gdje su nam cisti rucnici?

- Sto oni misle, s kime ce se zajebavati?

Marko je bjesnio. Onako visok i krupan, raskopcane kosulje i podvijenih rukava slicio je tigru u kavezu. Prijeteci, nagnuo se preko masivna crna stola.

- Znas sto? Nije Marko nicija budala! Ja da sam mafijas?! Kriminalac? A tko je kupio aparate za dijalizu Gradskoj bolnici, ha? Tko je iskrcao brdo love za Brazilca? Tko je doveo Manchester u Hrvatsku? Tko?! Opet ja! Pet godina smo prvaci, a sada?! Pljuju po meni jer smo cetvrti! Znas sto, onom govнару iz Gradske rubrike iscupat cu grlo! Sve su to smrdljive novinarske komunjare! Sve! A, pokazat ce Marko njima!

U novinarskim su ga krugovima zvali Marka Legenda jer je uveseljavao javnost svakodnevnim ispadima. U kartici teksta svakog od njegovih intervjuua u prosjeku jedna je trecina mogla sadrzavati socne psovke. Radijski i TV urednici vapili su za njim. A volio se i potuci. Batine su redovito dobivali svi, od cuvara parkiralista do gradskih vijecnika. Svi za koje bi pomislio da bi mogli na bilo koji nacin ugroziti njegov fizicki prostor. Ladice vjecno trudnih sutkinja opcinskog i zupanijskoga suda bile su prepune kaznenih prijawa protiv njega. Cekale su zastaru. A privatno? Uzor uspjesnog poslovnog covjeka, barem se tako predstavljao. Pa, nije li uspjeh biti

vlasnikom dviju gradjevinskih tvrtki, velike agencije za promet nekretninama, baviti se kupoprodajom vrhunskih nogometasa i u isto vrijeme voditi najveći klub u državi?

Preko puta uzrujanog Marka, sjedio je stariji čovjek. Predsjednikovanje klubom prihranjivalo mu je ostarjeli ego. No, kao i svi dotadašnji bio je samo figura. Celno mjesto u upravi njegove banke donosilo mu je stvarnu moć. Moć koja je velikim djelom osiguravala sigurnu egzistenciju kompliciranom pogonu kluba. A i sire.

- Ajde Marko, smiri se. Nije kraj svijeta. Neće valjda dozvoliti da te običan člancik u novinama izbacik iz takta. Činjenica je da nam ne ide. Sam dragi Bog zna što bi nas sada moglo izvuci – rece rezignirano.

Smireno, promatrao je još jedan ispad svog izvršnog direktora. Nije se previše uzbuđivao, no, ovoga puta njegovo mu je iskustvo govorilo da situacija nije obična. To su govorile ludjacki izbezumljene parkove oci:

- Znas što Nate? Dopizdili su mi i ovi navijaci, i novine i televizija! Svi! Seljacine! Jedva su čekali da padnem na koljena! Ali... ne pada Marko Mazdvić tek tako! A, ne... Napit ću se ja njihove krvi kao što je oni sada piju meni! – Pridje velikom staklenom prozoru i pogleda van.

- Ako je netko gazda u ovome gradu onda sam to ja! Krvavo sam se za to izborio! Imam i ja asa u rukavu! – lupi dlanom o stol, pa podigne telefonsku slusalicu.

- Matija, zovi mi klupskog pravnikak i Zlatka iz Saveza!

Spusti slusalicu i bijesno prodje rukom kroz kosu.

- Hocete iznenadjenje, ha? Zedni ste senzacija?! E, sada ce vama Marko pokazati što je senzacija! Svima!

Kada je drugi dan popodne zazvonio telefon, Sasina je majka bila bas pri ribanju školjke u malenu toaletu. Psovala je sve po spisku reklamama s nasmijesenim sretnim domacicama koje jednim potezom rjesavaju ono cime se ona bavi vec dobrih pola sata. Tesko disuci, podize se s poda. Obrise ruke koje su se usaftale ispod prevelikih zutih gumenih rukavica. Pozuri prema predsoblju i podigne

slusalicu aparata.

- Stan Matusic, izvolite? – Slusala je krace vrijeme bez rijeci. Napokon zapita.

- Kome da se javi? – Uzme penkalu pored aparata i u blok ispise poruku.

- Dobro, hvala vam lijepa. Da, naravno, javit ce vam se cim uzmogne. Svakako, dovidjenja i vama. – Spusti slusalicu.

Jedno je vrijeme tako stajala, a onda polako navuce rukavice i odsutno krene prema kuhinji. Shvativsi da se zabunila zastane, pa se okrene. Ponovno pogleda prema telefonskom aparatu. Cekala je. Zamisljeno odmahne glavom i vrati se skoljci u toaletu. Uz uzdah, klekne ponovno na koljena promrmljavsi:

- E, ako ovo nije necija zafrkancija...

Trideset tisuca nogometnih fanatika doslo je vidjeti pojacanje koje je u zimskom prijelaznom roku izazvalo senzaciju. Preko pedeset novinara bilo je akreditirano u press-centru kluba. Gradski je stadion, nakon dugo, dugo vremena, opet bio pun. Spektakl je zapoceo.

Na teren su istrcale momcadi. Igraci se rasprsiše zelenim travnjakom, no svi pogledi trazili su samo jednu figuru.

Sudac dize ruku i daje znak za pocetak utakmice.

Prvi kraci kontakt s loptom, koji je cijeli stadion nestrpljivo ocekivao, plava devetka imala je tek za nekih pet-est minuta. Publika je to pozdravila glasnim „ole“. I tako nekoliko puta, kao na koridi, dobro su se zabavljali. Medjutim, kako je utakmica prolazila svakom se dodirrom lopte vidjelo da Sasa itekako zna kontrolirati i loptu i igru. Kada je negdje u tridesetnoj minuti jedna, od golmana visoko ispucana lopta, rutinirano primljena i smirena prsima, publika je samo uzdahnula i prvi puta jace zapljeskala. Precizno prosljedjena lopta pronasla je igraca na desnom krilu koji je iz daljine bezuspjesno opalio po голу. Napadi su se redali i sada je bilo ocigledno da suigraci, bez kompleksa, sve cesce uposljavaju devetku u spici napada. Sve je vise upotrebljivih lopti trazilo novog centarfora.

Na odmor se otislo s nerijesenim rezultatom. Pocetkom drugog poluvremena, ista slika. Domacin napada, gosti se brane.

I onda se dogodilo. S desnog krila Sasa primi dugu loptu poslanu u

sredinu i krene u punom trku prema голу. Najblizi je branik u trenutku shvatio da je prekasno i da je protivnicki centarfor dva koraka ispred njega te da nece stici. Nimalo njeznim uklizavanjem, zadnjim snagama, srusi Sasu. Domaci igraci odmah su pritrcali i napali branica. Pocelo je naguravanje, guzva. Sudac se odmah umijesao i dodijelio mu crveni karton i tako smirio strasti. A onda se okrenuo i autoritativno pokazao bijelu tocku jer, prekrasaj je bio unutar sesnaest metara. Jedanaesterac! Publika je podivljala. Betonske su tribine podrhtavale.

Suigraci su pogledali prema klupi, a trener je samo klimnuo glavom. Dvojbe nije bilo. Sasa pridje lopti i pazljivo je namjesti na vrh busena trave. Pogleda publiku, pa vratara na голу. Uzimajuci zalet, krene sedam-osam koraka unatrag.

A samo nekoliko mjeseci ranije, glasnogovornik gradskog kluba objavio je senzacionalnu novost: pristupnica je valjana i najbolji strijelac prve Zenske nogometne lige, clanica ZNK „Sloga“ Sasa Matusic zaigrat ce vec u prvoj utakmici proljetnog dijela Prve hrvatske muske nogometne lige. Zapoceo je pravi rat u medijima. I ne samo u medijima. Nastalo je ludilo. Prva zena u muskom nogometu!

Nije bilo mjesta gdje se nisu vodile zucne rasprave. Vecina je tvrdila da je to jos jedan u nizu suludih poteza svemocnog direktora kluba. Struka je bila protiv. Argumentirala je da zenama fizicki nije mjesto u tako zahtjevnim uvjetima jer - tko moze ocekivati da se zena svojom konstitucijom suprotstavi robusnim reprezentativnim branicama drugih klubova? Zenske su se udruge podijelile; neke su u euforiji i s odobravanjem podupirale konacan ulazak zena u muski tabu-svijet dok su druge ogorceno protestirale zbog „jos jednog dobro organiziranog javnog ponizenja zena u drustvu“. Nogometasi drugih klubova posprdno su komentirali vijest dok su igraci Sasina kluba kolegijalno, kao pravi profesionalci, redom izbjegavali izjave. Navijaci su prijekali upravi sto je dovela nogometasicu, a pola je prvoligaskih klubova potrosilo i para i vremena pokusavsi pravno osporiti registraciju. No, ugovor je bio valjan. Sluzbeno glasilo Hrvatskog nogometnog saveza uredno je objavilo registraciju, a arbitrazni sud HNS-a donio je konacnu odluku. Sve je bilo regularno.

Visoko gore u počasnoj lozi, okruzen nedodirljivim mocnicima, sjedio je izvrsni direktor kluba. Ne obaziruci se na uobicajena vrijedjanja s tribina, bio je dobre volje. Svjestan sukoba, polemika i uzbune koje je izazvao, bio je tih dana najtrazeniji covjek u drzavi. Mediji su ga ponovno slavili.

Kruzio je pogledom po prepunu stadionu koji je odjednom zanijemio. Muk. Tisuce ociju bile su usmjerene samo u jednu figuru.

Marko gurne laktom covjeka pored sebe i rece ispod glasa:

- Bogami, iznenadio sam ih! Sve, i njih, i sebe. Sto kazes, moj presidente? – Po obicaju, nije ni sacekao odgovor. Pogleda dolje na djevojku koja je bas namjestala loptu za izvodjenje jedanaesterca, naceri se.

- A, i ova mala dolje... ima muda, ha?

Dodatak:

Od: vladimir.iveta@hns-cff.hr

Za: pranger@net.hr

Naslov: Re:

Datum: Thu, 06 Oct 2005 12:31:47 +0200

Postovani,

U svezi Vaseg pitanja izvjesujemo Vas da se zene ne mogu registrirati za nogometne klubove, vec samo za zenske nogometne klubove. Iznimka su djevojke do dvanaest godina koje se mogu registrirati za nogometni klub.

Niti u jednom propisu HNS-a decidirano ne stoji da se zene ne mogu registrirati za nogometne klubove.

Medjutim, clankom 10. Pravilnika o nogometnim natjecanjima odredjeno je, izmedju ostalog, da su stalna natjecanja Hrvatsko nogometno prvenstvo za zene i Hrvatski nogometni kup za zene. Sva ostala natjecanja nemaju u nazivu oznaku da je to natjecanje za zene. Stoga se tumaci da u ostalim natjecanjima (HNL, HNK) sudjeluju muskarci.

Takodjer, Pravilnikom o registraciji klubova i igraca, clankom 4. st.1. predvidjeno je da se mogu registrirati nogometni klubovi, rekreacijski klubovi, zenski nogometni klubovi i malonogometni klubovi. Znaci, i ovdje se radi razlika izmedju klubova za koje nastupaju zene od ostalih nogometnih klubova za koje nastupaju muskarci.

Niti FIFA nema izricitu odredbu o registraciji i nastupu po spolovima, ali i ona organizira posebna natjecanja (Svjetsko prvenstvo) za zene pa se moze zakljuciti da i FIFA razdvaja nastupe zena i muskaraca.

Nadam se da sam uspio razrijesiti Vase dvojbe.

S postovanjem, voditelj pravnih poslova HNS,
Vladimir Iveta

IDEJA

Ma ne, nije se tu radilo o ljubomori. Uopce. Boris nikada nije bio ljubomoran. To mu, jednostavno, nije bilo u naravi. Veselio se tudjim uspjesima kao vlastitima. Eto, njegova Mina, na primjer. Nekoliko je godina nakon njega diplomirala na Akademiji. Preko dvjesto samostalnih izlozbi, vise od tristo skupnih. Oduvijek slika more, galebove i zalaske sunca. I prodaje. Prodaje tako dobro da godinama zive samo od njenih slika. Ustvari, bio je sretan sto ljudi kupuju Minine slike jer je ona zaista bila uvjerena da nesto vrijede. Intimno, on je tu vrstu kic slikarstva zvao „kuruza“, sto ona zapravo i jest.

Nesto kao kad bi alternativca s viskom ili rasljama, usporedjivao s doktorom medicine ili vulgarne turbo-narodnjake s Mozartom. Eto, tako su i Minini zalasci sunca s galebovima izgledali u usporedbi s njegovim djelima. A on je bio ozbiljan slikar. Njegove su apstraktne serigrafije i ulja imale dubinu. A tek instalacije? Svi su se kriticari slagali u tome da, uz otvorena pitanja o zivotu i samom bitku, koja se naziru kroz njegove radove, geometrija prostora i dekontekstualizirani uzorci najvise od svega govore o prirodi i smislu njegovih djela. A bio je Boris najmladji redoviti profesor na likovnoj akademiji, clan AZU i jos nekoliko vaznih vladinih vijeca za kulturu. Uza sve to, ipak nije bio zadovoljan. Duboko u sebi znao je da moze

vise, da se njegovo stvaralastvo i genij guse u malenom balkanskom prostoru. I ne, nije tu bilo ljubomore ili zavisti. Bilo je puno gorcine. Zapravo, moglo bi se reci da je bio ogorcen na nepravdu.

Nepravdu sto njegov prijatelj i kolega na primjer, covjek s kojim je zajedno studirao i zavrrio akademiju u klasi istog profesora, sada zaradjuje stostruko vise od njega. Bio je ogorcen na zivot koji je ironijom sudbine dozvolio jednom osrednjem slikaru, covjeku daleko manje talentiranom od njega, da vec u srednjim godinama ima sve ono o cemu on moze samo sanjati. Sredjenu egzistenciju, poznato ime i sto je najvaznije vrijeme. Slobodno vrijeme u kojem se mogao posvetiti stvaranju, bez razmisljanja o svakodnevnim obavezama, organizaciji izlozbi, placanju rezija, popravku automobila te stalnom i obvezujucem profesorskom poslu. Nepravda ili ne, sreca ili sudbina, ali cinjenica je bila da je Frane uspio. Tome se vise nista nije dalo prigovoriti.

Franu nije vidio godinama, no pratio ga je putem medija. Novine, tjednici, publikacije, televizija, radio... bili su ga prepuni. Bio je slavan i popularan, a sudbina je htjela da se njih dvoje susretnu bas te veceri, u Gavelli.

Dobro je izgledao. Mrsav, visok i preplanuo. Gdjekoja sijeda, cinila ga je sarmantnim i nekako zrelijim i mudrijim. Pozdravili su se srdacno i prijateljski. Njegovo drustvo, cetiri mladje djevojke i dva prijatelja, bilo je veselo, jos pod dojmom doceka Nove. Naravno, Frane je bio u centru paznje. Na svaku njegovu primjedbu ili salu, usiljeno i udvornicki su se cerekali, pozivajuci konobara za novu rundu pica. Ono sto je pio on, pili su i ostali, ono cemu se smijao Frane jos je smjesnije bilo ostatku drustva. Jedino je Boris bio ozbiljan. Kako je vecer odmicala, tako se i drustvo, uz pice, opustalo. Mijenjajuci teme (a sve su bile vise-manje vezane uz umjetnost) i pomalo polemizirajuci, doslo je do situacije normalne za svaku slicnu priliku. Situacije u kojoj se rjesava dominacija muzjaka u drustvu. Jednostavno, u igri su ostala samo njih dvojica, Boris i Frane. Ostali su pravilno procijenili situaciju i sada su pratili sa strane borbu misljenja koja je sve vise uzimala maha. Rijec po rijec i doslo je do otvorene verbalne konfrontacije. Nije to bila svadja, ali bilo je vrlo,

vrlo blizu. Tako blizu da je konacno doslo i do obracuna. Ne bas obracuna, vise izazova.

- Slusaj Frane, ono sto ti radis obican je kic! Zato i mozes prodavati Amerikancima to sranje. To nema veze s umjetnoscu!

- Da? A sto ima? Mozda ona tvoja hrpetina otpada od vodoinstalatera i elektromotor sto vuca travu na lancu? Ona tvoja „nazovi instalacija“ u Gradskoj galeriji? Odi malo tamo i prebroj posjetitelje. Kladim se da ih je bilo osam u ovih mjesec dana!

Drustvo se nasmije. Boris ga je bijesno promatrao. Mozda si, da nije popio, ne bi niti dozvolio ovakvu raspravu, no sada je bilo kasno.

- Slusaj sada dobro sto cu ti reci! Kladim se u sto god hoces da cu ja naslikati istu, ako ne i bolju hiperrealisticku sliku od onih kakve radis ti. Dokazat cu ti da nije vazna tehnika. Nije vazno ime, osoba, pa cak niti ruka. Vazna je ideja i poruka samog djela! Ti to u svojim trivijalnim uradcima jednostavno nemas! Nemas, Frane moj!

U kaficu nastade tisina. Cula se samo buka tramvaja s ulice. Boris otpije gutljaj crnog vina.

- Ako je ne napravim, evo, zaklinjem se tu pred svima – nikada vise necu izloziti niti jedno svoje djelo! – Gledao ga je izazivacki. – Nikada vise necu napraviti niti jednu izlozbu!

Frane nije bio toliko pripit, no izazov ga je dražio.

„A sto ja tu mogu izgubit? Budala se napila i sam je sebi skocio u usta“, mislio je. Osim toga, bilo mu je Borisa nekako zao.

„Nije ni njemu lako. Muci se cijeli zivot, a nista, samo prezivljava.“ Sine mu ideja. Odlicna ideja!

- Dobro Boro, moze. I znas sto jos? Ja cu napraviti svoju instalaciju. Instalaciju sto puta bolju i vrjedniju nego sto su sve tvoje zajedno. Vrijedi?

Boris ga je netremice promatrao. Da je bahat i arogantan, vec se uvjerio, ali ovo? To je stvarno bio vrhunac!

- Moze! Samo ima jedan mali problem. Tko ce biti taj koji ce odluciti pobjednika? Ne mislis valjda da kod nas ima neko... – Boris je polako stisavao strasti.

- Bez brige. – Odgovori mu Frane. – Pozvat cu, o mom trosku, dva kriticara izvana, samo reci koja... Ti reci imena! Lova nije u pitanju. – Smijeskao se.

Odredili su krajnji rok i dogovorili način i mjesto prezentacije djela. Jos su neko vrijeme razgovarali, no tenzija više nije bilo. Sada, kad su izazovi postavljeni, kao da im je obojci laknulo. Napokon, bili su odrasli,iskusni ljudi. I obojica su već, u glavama, unaprijed smisljali sljedeće poteze. I tako, malo po malo društvo se u kasne noćne sate razislo.

Bio je pri kraju. Sa velikog stola umrljanog sarenilom, prepunog razbacanih tuba s bojama i kistovima, podigne pažljivo platno pa ga odnese do stafelaja. Odmakne se dva tri metra i kritički odmjeri sliku. Upali još jedno svjetlo, uperi ga na sliku, pa uzme povećalo. U usporedbi s fotografijom koju je držao u ruci nije bilo baš nikakve razlike. Slika je bila identična.

Motiv bijele drvene ribarske barke iz ptičje perspektive, u lijevom donjem kutu slike. Uvučenih dugih vesala, bljestala je na suncu. Samo su rubovi trupa i unutrašnjost bili obojeni nježno plavom bojom. Barka se ljuljuskala privezana lancem koji je, crven od rđe i obrastao algom, nestajao u dubini malene lucice. More, tirkizno plave, skoro zelene boje, bilo je lagano namreskano maestralom.

I baš je taj vjetrović, koji je iznenada namreskao površinu, dao dušu slici. Podsjećao je na svu krhkost života kojeg čas s jedne, čas s druge strane miluju oku nevidljivi vjetrovi. Ponekad i iznenadno, ti vjetrovi ni iz čega i niotkuda zapusu orkanskom snagom. Tada zaprijeti morska dubina i jedino o dobrom vezu i čvrstini lanca ovisi sudbina čamca, odnosno života.

Boris odloži povećalo i prekrije pamučnom tkaninom sliku. Jos će sutra popraviti nekoliko detalja, i to je to. Završio je debelo prije roka. Pridje prozoru i otvori ga. Ustajao miris boja i lanena ulja zamijeni fin miris jeseni i šume. Nasmijesen, opere ruke razrjedjivacem. S vjesalice skine mantil i obuče cipele. Pritvori prozore, ugasi svjetlo i izađe iz ateljea. Spustajući se Tuskancem prema centru, duboko udahne nekoliko puta. Bio je zadovoljan.

Nije mogao znati da je pola sata nakon njegova izlaska, jedan mlad momak, nedaleko u parku, parkirao skuter i lezerno usao u hodnik njegove kuće. Popevši se do vrha stepenica, izvadio je nekakav alat

i u trenutku otvorio vrata ateljea. Nije se dugo zadržao. Provirivši, oprezno izadje i ponovno zaključa vrata. Zastane na stepenistu i osluhne. Iz nekog se stana cuo dijalog na španjolskom.

„Sapunice! Na sve strane glupe sapunice“, pomisli mladić uz zgađeni izraz lica. Izadje iz kuće i hitro krene prema parkiranoj motorici.

Rok je istekao. Mediji su, naravno odavno saznali za okladu dva poznata slikara. Boris nikada nije saznao tko ih je obavijestio no, one je večeri bilo previše osoba, previše strasti i naravno, previše vina. Sada, to mu nije bilo važno. Bio je uvjeren da će dobiti okladu, a bila je tu još jedna korist. Koliko god to njemu osobno nije odgovaralo, sada se iznenada našao u centru medijske pozornosti.

„Ako ništa drugo, konačno se malo pažnje usmjerilo i na umjetnost. Marketing, sve je marketing“, pomisli. Posljednjih su dana novinari toliko pretjerali, da je isključio mobitel. Novine, razni magazini i televizija bili su prepuni izjava likovnih kritičara koji su izvlačili njihove biografije iz arhiva. Pretpostavljao je da je tome pridonio i Frane, za kojeg se znalo da ima međunarodne veze u svim poznatim svjetskim galerijama. Ta, njegove su se slike prodavale za stotine tisuća dolara. Ovakvu je priliku, po običaju, opet dobro iskoristio.

Otvorenje i izložbu dogovorili su u Gradskoj galeriji. Od ranih popodnevnih sati pristizali su uzvanici s pozivnicama. Grad se, začudo, dobro pripremio za događaj. Možda i zato što su i dvije strane TV kuće bile zainteresirane za događaj. Svi su vidjeniji ljudi bili prisutni, a reporteri su bljeskali aparatima. Gore na katu, sve je bilo spremno. Točno u osam sati naveče skupu se obratio svemocni i svugdje prisutni gradonačelnik. Nakon njega, govorili su redom predsjednik AZU i još nekoliko akademika. Na kraju, predstavise dva suca-kritičara i pozvase same umjetnike. Prvi se skupu obratio Boris. - A što da kažem? Priznat ću vam. Kad smo onako pripiti, moj kolega Frane i ja, sjedili prije par mjeseci u Gavelli, na pamet nam nije palo u što će se to pijanstvo na kraju izroditi. I sada mi je drago. Drago mi je što ovaj grad posljednjih mjeseci živi za kulturu, za umjetnost. U ovoj bjesomučnoj utrci za novcem, zaboravili smo na lijepe stvari. Ono što je nekada bilo na prvom mjestu, danas je na posljednjem.

Vrijednosti su izopacene, sami smo ih unakazili. Danas nam je važnija vrijednost slike nego što ona zapravo predstavlja i zato... Potrudio sam se udahnuti život i dušu jednoj običnoj fotografiji. Pokazati što je prava umjetnost. – Zastade trenutak uživajući u pažnji prisutnih. Odavno se nije ovako dobro osjećao.

- Umjetnost se ne da naučiti, ona nije zanat. Malo ljudi može mrtvoj stvari udahnuti život, ma što ona bila. Pisци svojim pričama poklanjaju dušu papiru, kipari drvetu, kamenu i materijalu, a slikari platnu. I ne samo platnu... Te ljude zovemo umjetnicima i oni služe samo kao mediji prenošenja poruka i ideja. Da, umjetnost je, gospodo moja, poruka! Umjetnost je ideja!

U dvorani nastade tajac, pa se začuje pljesak odobravanja. Boris dade znak rukom. Djevojka otkrije sliku na stafelaju. Uokvirena, u ambijentu galerije, slika je još više dobila na snazi. Zaista je bila prekrasna. Namreskani sitni valovi stvarali su optičku iluziju kao da su živi, kao da se stvarno gibaju. Zadivljena je publika ponovno zapljeskala.

Mikrofonu tada pridje Frane. Onako visok i prepreplanuo, samouvjerenost se smjeskao. Bilo je očito da vlada situacijom.

- Kao što moj dragi kolega reče, presretan sam što u našem gradu, barem na kratko, stoluje kultura. Naravno, trebala se dogoditi nekakva svadja, prepirka i oklada, pa da javnost sazna da u ovom gradu još uvijek živi umjetnost. Koliko god se opirali, našim lošim odnosom prema kulturi svake vrste, iz dana u dan dokazujemo da smo samo još jedna zemlja na dalekom brdovitom Balkanu. Ne, ne vrijedjam Balkan! Znate vi vrlo dobro o čemu ja govorim! – Nakon kratak stanke nastavio je.

- O našoj opkladi znate sve. Ja sam se obavezao napraviti instalaciju, dok se moj kolega Boris odlučio okusati u hiperrealizmu. Dakle, evo mog djela, evo moje instalacije.

Dade znak rukom. Iz prostorije pokraj, udju dva mladića noseći stafelaj prekriven bijelim pokrovom. Stave ga tik pored stafelaja na kojem je stajala Borisova slika i otkriju ga. Uz slab zamor, pojedinačno pljeskanje zamijeni jak pljesak. Ljudi su bili oduševljeni. Pored slike ribarskog camca, koju je naslikao Boris, stajala je

Franina slika u vlas istog camca, samo naopako naslikanog, kao u zrcalu. Ljudi su prilazili i nisu mogli vjerovati. Bile su identicne. Potpuno identicne. Cak su i okviri bili jednaki.

- Moja se instalacija zove „Dvije duse u ogledalu“, a objedinjena je ovim dvjema slikama.

Pogleda zbunjenog Borisa i namigne mu. Onda uzme dvije case sampanjca pa, kroz guzvu, krene prema svom starom prijatelju.

ALÚNA*

U pocetku bijase mrak

I bijase more

U pocetku nije bilo sunca, mjeseca, ljudi

U pocetku nije bilo zivotinja i biljaka

Bilo je samo more

More je bilo Majka

Majka nije bila covjek, nije bila nista

Bas nista

Ona je bila sto je bila, mrak

Bila je sjecanje i mogucnost

Bila je Alúna

Svakoga jutra oko milijun, pretezito Amerikanaca, Europljana i Japanaca, ukljuci svoje racunalo da bi napustili stvaran svijet u kojem zive i da bi zapoceli s igrom. Najunosnijom racunalnom igrom koja se zove Stvaranje novca.

Thomas J. Rothschild bio je jedan od najboljih igraca. Njemu, potomku slavne americke obitelji, ta je igra znacila sve. Vise od obitelji, vise od zivota. Sve je u njegovu zivotu bilo unaprijed predvidjeno. Od rodjenja, za njega su brinule guvernante s najboljim preporukama. Privatna skola i internat u Svicarskoj jamcili su najbolju pripremu za studije u Cambridgeu. Nakon doktorata ekonomije i biznisa, vec ga je cekalo mjesto u upravi obiteljske

tvrtke, jedne od najmoćnijih američkih korporacija. Oženio je Mary Ann, jedinu kćer Johna Parkera III, većinskog dioničara jedne od najvećih američkih naftnih kompanija. Taj se brak izvrsno uklapao u viziju predsjednika uprave koncerna, njegova oca. Još jedan brak iz interesa, brujali su tabloidi. Thomas je znao da su u pravu.

Wall Street, londonska, japanska i ostale svjetske burze, financijska su trzista gdje se Thomas osjećao kao riba u vodi. S lakocom je predviđao događaje na tim najvećim trzistima novca i lucidno povlačio poteze koji naizgled nisu imali smisla, međutim valuta za njega nije imala klasičnu vrijednost nego je bila tek dio velike igre. Ta je igra uključivala vještinu prebacivanja brojki s jednog elektronskog racuna na drugi i za njega je to bila samo izvanredna i uzbudljiva zabava. Kada je to bilo potrebno, kupovao je sve dostupne podatke i zato je bio jedan od velikih gospodara informacije. Tko je imao bolju informaciju, imao je inicijativu, te vodio igru. Kada je bilo nužno kupovao je i ljude, bio je vladar nad tisućama radilica koje su neumorno radile na održavanju globalne kosnice, a koju je njegova obitelj stvarala skoro dvjesto godina, tvrtke Rothschild & Rothschild Corporation. Kao član većine najvažnijih dobrotvornih društava i nevladinih organizacija, bio je vezan donator i mecena. Dobrotvorne su mu priredbe omogućavale neformalne, ali vrijedne kontakte i učvršćenje političkih veza, domaćih i međunarodnih. Veza nužnih i od vitalne važnosti za opstanak i budućnost njegove dinastije. Politika je sastavni dio moći, moć je novac, a on je bio gospodar novca. Jedan od budućih gospodara svijeta.

Ispred oćeva kabineta, Thomas izvadi malenu plosnatu kutijicu od zada. Usmrkne malo bijelog praha u lijevu i desnu nosnicu i obrise se.

„Tek toliko da me malo podigne“, pomisli i široko otvorivši vrata, sigurnim korakom udje u prostoriju.

Na večerasnjem sastanku, u sjedistu korporacije, osim članova uprave prisutno je bilo i nekoliko najužih prijatelja obitelji. Moćnih muskaraca koji su predstavljali snaznu potporu kao dugogodišnji saveznici Rothschildovih. Nije to bio tek običan sastanak. Većeras je Thomas J. Rothschild i službeno trebao preuzeti mjesto predsjednika

kompanije. To je značilo povlačenje njegova oca u zasluženu mirovinu. Od sada je on bio samo savjetnikom svoga sina. Za sve ostale to je značilo i generacijsku smjenu, dolazak novog doba i iskorak u neke nove izazove - vječne borbe globalnih korporacijskih divova koji su vladali svijetom.

Na celu dugackog crnog stola od ebanovine, otac je stajao i smijesio se.

- Sine, nisam od velikih riječi nego od djela. Ti to najbolje znaš. Isto tako znaš što je pred tobom i koja te iskusenja očekuju. Kao roditelj, želim ti svaku sreću i uspjeh u budućem radu. Kao, sada već bivši predsjednik jedne od najuspješnijih i najjačih korporacija na globusu, želim ti samo zdravlje i sreću, jer je to ono što će ti najviše trebati. I naravno, kao najodgovornijoj osobi naše tvrtke, želim ti mudrost. Da mudro i promišljeno vodiš i čuvaš ono što su generacije Rothschildovih mukotrpno stvarale.

Pogledao ga je umornim, starackim očima.

- Običaj je da prilikom preuzimanja tvrtke otac daruje nasljednika. Molim te sine...

Iz pozlaćene kutije njegov otac izvadi ručni sat izrađen po posebnoj narudžbi. Bio je to platinasti Rolex Cartier s dvanaest najčistijih dijamantata ugrađenih u brojanik. Mladić osjeti uzbuđenje i ušit u grudima. Uz duboki uzdah zadivljeno je gledao sat. Nije taj sat bio samo puki poklon, bio je puno, puno više od toga. Bio je to statusni simbol.

„Sada sam i službeno postao najvažnija osoba obitelji i korporacije. Ma što korporacije – svijeta!“, pomisli.

Da, Thomas je tog trenutka dotaknuo nebo.

Već mjesec dana kisa je neumorno ispirala krosnje tropske džungle Sierra Nevade de Santa Marte. Jedna od najstarijih prasuma na svijetu, na više od milijun i sesto tisuća hektara, protezala se sjevernim dijelom Kolumbije.

Nizak Koqi indijanac, potomak davno nestalog naroda Tairona, tamno smeđe puti, široka cela i duge crne kose, kretao se rubom proplanka. Mamas Aromaku, vrhovni saman, zurio je prema planini noseći izrezbarenu tikvicu s pripremkom biljke áyu potrebne pri

inicijaciji mladog izabranika. Biljka áyu sveta je i postovana biljka i njena uporaba u posebnim prilikama dozvoljena je samo odabranima. Svaki listić te biljke usmjerava - kao telefonski broj. Otvara nov put k posebnom znanju koje je oduvijek zapisano u kamenju, sumi, jezeru i planini. Znanju dostupnom samo samanima. Poseban napitak od te biljke priprema se u ritualnoj glinenoj posudi, a vatru ispod nje pali mamas starim tradicionalnim načinom, kresanjem dva kamena. Prodaja biljke áyu strogo je zabranjena i kada je ponestane dobiti se može isključivo međusobnom razmjenom za meso, smeđi secer ili sol. Latinsko ime biljke áyu je *Erythroxylon coca*, a narodno – koka.

Visoko iznad sume kružio je orao spustene glave. Mamas Aromaku zastao je pred ulazom u pecinu i pogledao u nebo. Pogledi čovjeka i ptice, u tom kratkom trenutku, kao da su se ukrstili.

Devet je godina prošlo od trenutka kada su dječaka Kúnkwu, kao malenu bebu odnijeli u spilju duboko u planini. Prvih mjeseci, svakih nekoliko sati, majka ga je dolazila dojit. Svjetlo vatre i prigušeni zvuci spilje, bili su jedino što je vidio i čuo. Nakon pet godina, majka se polagano povukla da bi njeno mjesto zauzeli odabrani samani.

Svakodnevno su posjećivali malenog dječaka, potanko mu opisujući vanjski svijet. Pričali su mu legende o postanku, o Suncu, o Mjesecu i nastanku naroda Koqi. Črtajući mu na kamenju, kori drveta i prasini, pokušavali su mu dočarati ono što ga „tamo vani“ očekuje.

Kako je u tisini i vječnom polumraku spilje maleni dječak mogao i zamisliti koje su boje zeleno drvo i mahovina? Što je to rijeka koja teče, kako izgledaju životinje što lete plavim nebom, što je to chundwas - planinski vrh i kako izgleda sjaj i toplina Velike majke Sunca koja je stvorila Devet svjetova?

Bio je strpljivo pripreman za ono što će uskoro vidjeti, čuti i osjetiti po prvi put u životu. Pripremali su ga da postane mamas.

Mamas na Chibcha jeziku znači saman, vodja, svećenik, prorok, savjetnik, vidovit čovjek, iscjelitelj, mudrac i još puno toga. Mamas je religijski voditelj, jedini čuvar znanja i kulture zajednice, ali i seoski starješina i sudac čija je odluka posljednja. On je jedina osoba u zajednici kojoj je poznato sve, u duhovnom i materijalnom smislu.

Njemu su povjerene sve duše sela jer on je u najuzoj vezi s prirodom, odabranik najbliži Bogu.

Uz veliki obred cijelo selo se okupilo kod ulaza u pećinu. Unutra je mamas Aromaku pružio tikvicu s tekucinom dječaku. Dozvoljen je bio samo jedan gutljaj koji će dječaka, na neki način pripremiti na svijet što ga vani očekuje. No nije postojalo ništa što ga je moglo pripremiti na sok koji je doživio zakoracivši, po prvi puta u životu, na svjetlo dana. Kisa je prestala i sunce je obasjalo bljestav proplanak ispred pećine. Čudo Velike majke Stvoriteljice ispunilo je u trenutku sva dječakova osjetila. Gutljaj soka biljke áyu visestruko je pojačao intenzitet percepcije. Napad na sva dječakova osjetila bio je prejak. Velika Duša, dijete odabrano da bude mamas, jednostavno se srušilo izgubivši svijest.

I kada ostari i ostavi velik dio života iza sebe, neće zaboraviti ovaj veličanstveni trenutak. Zauvijek će zapamtiti dan kada je ushćen, zadivljen i prepun postovanja spoznao veličinu kreacije Velike majke. Jos je devet dugih godina učenja pred njim, no on je sada bio savjest plemena, katalizator znanja koje je generacijama održavalo savršenu ravnotežu prirode i čovjeka.

Sada je s ostalima čekao u kući muskaraca, nuhue. Preostala je završna ceremonija, kada će mu mamas Aromaku predati svoj osobni mautachu, prepoznatljiv simbol mudrosti svakog Koqi samana.

Udar na vijest svih medija 3. kolovoza 1993. godine bila je nestanak Thomasa J. Rothschilda, novoimenovanog mladog predsjednika multinacionalne korporacije Rothschild & Rothschild. Privatni zrakoplov tvrtke letio je preko preko oceana. Negdje iznad Kolumbije, točnije u potezu između prasnica Sierra Nevade de Santa Marte i Karipskog mora, pilot je radijom javio najbližem aerodromu da ima velikih poteškoća s dovodom goriva i da će probati prisilno sletjeti na morsku površinu. Nakon višetjedne potrage i provedene istrage, avion s četiri člana posade i tri putnika nije pronađen.

Stari je saman pogledao duboko u oči sitna dječaka crne duge kose,

koji je mirno stajao ispred njega. Jednim je pokretom skinuo s vrata svoj mautachu. Djecakove oci zablistase. Blistale su kao dvanaest savršenih dijamanta na cudnom sjajnom predmetu sto mu ga je upravo oko vrata stavio mamas Aromaku.

AVONDSTER

Položaj broda „St. Imanust“ identificiran je 1993. godine na području Hikkaduwe u Sri Lanki. Prva podvodna istraživanja vršena su u razdoblju od 1996-1999. godine. Nakon otkrića Sekcije 1 odnosno, desnog boka trupa broda 2001. godine pokrenut je međunarodni Projekt St. Imanust. Osim izuzetno zanimljivih arheoloških nalaza na relativno maloj dubini očekivao se nalaz izgubljenih zlatnika. Zlatnih guldena vrijednih pedesetak milijuna američkih dolara.

Službeni poziv za Martina Maxwela bio je očekivan. Donatorska konferencija imala se održati od 23. 12. 2004. – 2. 1. 2005. godine u Galleu. Kao visegodišnjeg suradnika na Projektu zamolili su ga da predstavi i upozna buduće donatore i stručnjake za podvodnu arheologiju o tijeku i napretku istraživanja. Martin je bio najmladji predavac no imao je najviše iskustva s desalinizacijom i konzervacijom pronadjenih artefakata. Sam je proces bio vrlo osjetljiv i on je, uz iskusnog konzervatora profesora Eranga Priyantha iz arheološkog odjela Ministarstva pomorstva Sri Lanke, tijekom cijele godine pazljivo nadgledao tijek vadjanja i zaštite predmeta s potonulog broda. Vrativši se nakratko u Australiju ovoga je puta odlučio u povratku, na desetak dana, povesti i svoju mladu suprugu i osmogodišnjeg sina Seana. Ljepota nedirnute prirode i rajske plaze Hikkaduwe nisu ni približno mogle biti docarane mnogobrojnim fotografijama kojima ih je svaki puta zasipao pri povratku s puta. Vodeće mjesto u australskom Nacionalnom centru za istraživanje pomorske arheologije dobio je nakon briljantno vodjenog projekta podmorskog istraživanja luke u Aleksandriji, a kao nagradu Centar je pokrio troškove boravka njegove obitelji za

trajanja konferencije. Veselio se tome zemaljskom raju i kao jedan od najboljih surfera na svom bivšem fakultetu. Na plazama Suncane obale i Velikog grebena australskog Queenslanda godinama je krotio najveće valove Tihog oceana. A Indijski je ocean za ovo doba godine obecavao velike valove. Kao i svi surferi i on je već dugo godina čekao onaj pravi, najveći.

Lodewijk je oduvijek negdje duboko u sebi osjećao neprirodnu povezanost s morem i brodovima. Sjećao se kako mu je, još kao dječaku, setajući s ocem amsterdamskom lukom svaki puta srce zatreperilo gledajući prekrasne replike starih jedrenjaka kako se ljuljaju privezani uz vezove. Skripa zatezanja konopaca i klopotavo buckanje vode u prosjeci između broskog trupa i kamene obale bila mu je najljepša muzika. Zamisljao je ljude koji su imali toliko hrabrosti otisnuti se na pucinu najvećih oceana u tim krhkim drvenim gradjevinama. Prkositi olujama i nepredvidljivim oceanima ne može svatko, potrebna je bezgranična strast i ljubav prema moru te hrabro srce. On se iz dna duše divio tim ljudima. Uspoređivao ih je s današnjim astronautima. Ima li što fascinantnije nego napustiti dobro poznati svijet, otisnuti se milione kilometara u nepoznato crnilo i onda skupiti hrabrost i iz dubine Svemira okrenuti se pa pogledati malenu plavu kuglu koja znači život? Stajao je i u rukama držao veliku zutu kuvertu:

Mr Lodewijk Wagenaar
Netherlands Department for Conservation
Herengracht 474
1017 CA Amsterdam

Konacno, vec je pomislio da taj poziv nikada nece stici. Projekt ga je jedino odrzavao na zivotu. On je doslovno i bio njegov zivot. Otkako je prije nepunu godinu saznao da ga neizljevano izjeda prokleti karcinom sve je napore usmjerio na zavrsetak zapoceta rada. Na poziv Vlade Sri Lanke vodio je Projekt od pocetnih lokacijskih urona 1996. Kao da je bilo danas, sjecao se jutra kada je na svjetlo dana, nakon punih 345 godina izvucen prvi od dvanaest pronadjenih broncanih topova. Uz izuzetno dobro ocuvane metalne predmete poput skara, srebrnih zlica, ukrasnih praporaca, metalnih kopci s ostacima koznatog remenja, bodeza i nesto nakita, pronadjeno je puno keramickih vrceva s pecatima broda, staklenih boca i casa, lijepo oslikanih tanjura te metalnih svjetiljaka. Mjesec dana kasnije, pronadjena je i jedna savrseno ocuvana lubanja. Pretpostavljali su da je pripadala clanu posade, sastavljene uglavnom od Nizozemaca. Njemu osobno, taj je nalaz bio nesto posebno. U besanim nocima, zamisljao je posljednje trenutke tog mornara, agoniju koju je prozivljavao posljednjih sati i nemoc pred podivljalom olujom i uzburkanim valovima. Osjecao je bliskost s davno umrlim Nizozemcem i nekako mu je zavidio. Zavidio mu je na nacinu i vremenu u kojim je zivio, a jos vise na smrti kojom ga je pocastilo svemocno more. On takvu cast, znao je, nece dozivjeti.

Poziv na desetodnevnu Donatorsku konferenciju koja se imala odrzati u Sri Lanci neocekivano je, u beckom veleposlanstvu Demokratske Socijalisticke Republike Sri Lanke, urucen gospodinu Juricu, konzulu RH u Becu. Gospodin Juric je pak, kako to vec biva, tek dosao s prethodnog domjenka, iz ruskog veleposlanstva, gdje je sa Njegovom Ekselencijom Viktorom Tarashevim obnovio staro prijateljstvo, ono iz jugoslavenskih dana. Tada su oboje bili mladi pukovnici, pomocnici vojnih atasea u svojim ambasadama. Naravno, ponovni je susret trebalo proslaviti, pa je tako gospodin Juric na drugi popodnevi domjenak dosao s nekoliko votki previse. Prihvatio je sa zadovoljstvom poziv na konferenciju u Sri Lanci i rekao da ce ga proslijediti u Zagreb da bi ga, kako to vec biva, za desetak minuta potpuno zaboravio. Poziv je jedno vrijeme stajao na konzulovu stolu, onda je zajedno s nekim papirima slucajno, kako to vec biva, odnesen na stol Prvog pomocnika koji ga je s istim spisima stavio u

ladicu. Nakon tjedan dana, sluzbeno je zatrazeno od Srilanskog veleposlanstva ime i prezime participanata koji ce, o trosku Vlade DSR Sri Lanke, sudjelovati na seminaru. Naravno, ocekivao se strucnjak na polju podmorske arheologije, ali i osoba koja ce prepoznati vrijednost Projekta te ga pravilno prezentirati u svojoj zemlji, a sve u svrhu donacije potrebne za nastavak iskopavanja. Bez razmisljanja i buduci da je to jutro (kao i svako drugo), kako to vec biva, kasnio na briefing kod veleposlanika konzul je nervozno otipkao broj na jednom od svoja tri mobitela sa stola. Glava mu se raspadala.

- Halo, Milane, jes ti?

- Jesam, sta je? Jesi se vratio?

- Ma ne, necu tako skoro. Nego, o's ici na Cejlon?

S druge strane muk.

- Halo, Milane! Jesi tamo, bogati?

- Jesam, jesam... Kakva ti je to sad zajebancija, kakav Cejlon?

- Nikakva. Ako oces idi, a ako ne, da pitam naseg Luju. On bi bio sretan da Bozic i Novu provede na tropskoj plazi pod palmama. – ljutio se konzul.

- A sta moram napraviti? Sta cu tamo? – Sugovornik je bio nepovjerljiv.

- Nista, pokupi Maru i klinca, spakiraj kufer i dodji sutra ovdje. Ja cu ti po kuriru poslati pozivnicu i karte, da se ne slikas po ambasadi. Ides na odmor, bleso!

- A sto ti nejdes? Jesi bolestan?

- Kakvi bolestan, budalo. Ako se maknem iz ambasade samo jedan dan, nisam siguran hocu li biti konzul kad se vratim. Znas kako je sada, pred izbore. Malo si gore, malo dole. Dodje novi ministar sa svojim igracima i dok se odes na zahod posrat, vec ti neko drugi sjedi u kancelariji. Ni ime ti na vratima ne stignu promijeniti.

- A, to...

- Slusaj, je l' mogu pricat preko ovog mobitela?

- Moze, to mi je austrijski – Konzul ce tisim glasom. – Sta je?

- Zvala je Seka jucer. Kaze da ni uz najbolju volju nije mogla bolje rijesiti onaj slucaj s Velicankom u Goricama. Kaze da je pritisak iz Fonda i da ne moze vise odgadjeti. Pojavili su se neki igraci s potporom odozgo, bas iz vrha. Firma mora u stečaj jos ovaj mjesec,

tako da trebas sto prije preko Ivana srediti one drzavne garancije. Ja sam bio jucer u Grazu i dogovorio sve s Austrijancima. Oni su prebacili pola love i vec imaju sve papire za kupnju zemljista.

- Dobro. I ja sam rijesio s ministricom neke stvari. Ne sekiraj se, sve ide kako smo dogovorili. Nego, jel ti ides na taj Cejlon ili ne? Dobro ce se vidjeti Mari nakon one tvoje afere s onom studenticom... E, kad te onda nije ubila...

- De dosta, ne zovi vruga. Nego, di ti je taj Cejlon, bogati?

- Cejlon? Pa to ti je Sri Lanka, budalo!

- A, Sri Lanka... Aha! A di ti je ta Sri Lanka?

Konzul prevrne ocima.

- Samo vi dodjite sutra, sve cu ti objasniti – Prekine vezu.

„E sto imam glupava brata, ko da nam nije isti caca. A mozda i nije?“

Kada je potonula, fregata St. Imanust, bila je u vlasnistvu nizozemske Istocno-indijske brodarske kompanije. Tocan datum izgradnje broda bio je nepoznat, no prvi pisani tragovi kazu da je pod imenom John and Thomas isplovila iz Ujedinjenog Kraljevstva. Nekoliko godina kasnije kupljena je od engleske Istocno-indijske brodarske kompanije i pod imenom Blessing otpravljena prema Javi. Od 1642-1645. godine prevozila je vrijedne terete u tom podrucju, da bi se 1646. godine vratila u Englesku. Pocetkom nizozemsko-engleskog rata 1652. godine brod je, u konvoju s jos cetiri ladje, otplovio put Perzije, no u blizini Batavije bili su napadnuti od strane Nizozemaca. Vecina mornara je zarobljena i zatocena, a teret, procijenjen na 173 tisuce guldena (danas 8-9 miliona dolara), zajedno s brodom otplovio je u Nizozemsku. Reparirana i obnovljena, 1657. pod novim imenom St. Imanust napustila je, po posljednji puta nizozemsku obalu, i krenula prevozeci 52 teska topa i 250 vojnika, kao pojacanje nizozemskim trupama smjestenim u luci gradica Gall, na sjeverozapadnom dijelu Cejlona. Zbog opasnosti od moguceg napada Portugalaca i zarobljavanja, na brod su ukrcane velike kolicine tada vrijednog tereta: cimeta, rize, tkanine, ulja, maslaca, baruta i opijuma. Uz to je iz utvrde guvernera Van der Meijdena transportirano na brod 680 tisuca guldena. Prema dokumentima, zlatnici su bili pohranjeni u dva metalna kovcega koja su smjestena pod strazom u kapetanovu kabinu. Cekajuci dva ratna

broda iz Colomba kao pratnju i bolje vremenske prilike kako bi otplovili za Amsterdam, brod je stajao na sidristu ispred luke. U večeri s 1. na 2. srpnja 1659. godine valovi, stvoreni uslijed nevremena koje je jacio, i jaka plima otkvacili su brod sa sidrista te ga nasukali na meko pjescano dno obale oblasti Hikkaduwa, u blizini utvrde Black Tower obalnog gradica Gall. Na nesrecu, nevrijeme je preraslo u oluju i veliki valovi prakticno su prepolovili brod. Najveci dio posade se utopio ili je poginuo na stijenama pokusavajući se plivanjem dokopati obliznje obale.

- Cake?

Mara ljubazno ponudi Martinovu suprugu kolacem.

- No, thank you. You are very kind. – Odgovori joj mlada zena uz smijesak. Njihova su se djeca igrala malo dalje u pijesku, jer su valovi bili preveliki za kupanje. Otkako su se upoznali, djecaci su bili nerazdvojni. Priblizno istih godina, Sean i Ivan izvrsno su se slagali. Govor je, naravno, bio najmanji problem, jer djecja je igra univerzalni jezik. Shannon je pratila pogledom vitku figuru svoga supruga. Iako u ranim pedesetim, Martin je izgledao izvrsno. Sada je vezao surfing dasku za glezanj i mahnuo joj. Ona mu je odvratila. Legao je potrbuske na dasku i zaveslao rukama. Pjena valova za trenutak ga je prekrila, a onda je izronio s druge strane vala i nastavio udaljavajuci se od obale. Jutarnji valovi bili su visoki svega dva-tri metra i bili su samo zagrijavanje za one vece koje s mora donosi jak popodnevi vjetar.

Malo podalje, na malenoj uzvisini tik iznad plaze Hikkaduwa, u sjenci slamnatog suncobrana pored hotelskoga bara sjedio je Milan i razgovarao s malenim smijesnim Nizozemcem kojega je upoznao jucer na konferenciji. Isprva, razgovarali su opcenito, no kako se razgovor razvijao Nizozemac je primijetio da Milan slabo govori engleski jezik, a da je o samom Projektu informiran vrlo površno. Milan je pak shvatio da je stranac strucnjak za podrucje podmorske arheologije, da je izuzetno obrazovan, ali i da s njime sada razgovara tek reda radi. Lagano mu je isla na zivce snishodljivost i lazna pristojnost koju je instinktivno osjetio vec nakon pola sata razgovora. Ukratko, brzo su procitali jedan drugoga i sada se

konverzacija vratila na početne trivijalne primjedbe i zapazanja o prekrasnom vremenu, lijepim ženama koje su prolazile i „kako je lijepo proslaviti Božić i Novu Godinu suncajući se na azurno plavoj obali Indijskog oceana“. Prekrasno plavo nebo bilo je bez jednog oblaka. Zacrudo, nije bilo čak ni galebova. Jednolican sum valova uspavljivao je. Razgovor je polako zamro i oni su, ispijajući hladan ljetni koktel, polako utonuli svako u svoje misli.

Duboko ispod površine, 250 kilometara sjeveroistočno od indonezijskog otoka Sumatre indo-australska litosferna ploča, uz nezamislivu se količinu energije, podvukla za nekoliko centimetara pod burmansku litosfernu ploču. Stvarajući dubokomorski jarak dužine od preko tisuću kilometara, oslobođena je energija potresom jačine 9,15 stupnjeva prema Richterovoj ljestvici stvorila ogroman val. Visine preko deset metara, s brzinom od osamsto kilometara na sat, val se obrusio na obale četrnaest država Bengalskog zaljeva. Poznat kao tsunami, val je presao udaljenost od 1600 kilometara do obale Sri Lanke za manje od dva sata.

Martin je čekao pogodan trenutak ležeci na dasci. Onda se, u intervalu između dva vala, podigao na noge i zauzeo položaj. Nagnut prema naprijed, rasirenih ruku, klizio je postranično sijekuci val i izvanredno balansirajući jurio kroz tirkizni vodeni tunel zapjenjene vode. Odjednom, osjeti da ga je vodena masa naglo podigla u visinu i zamalo izgubi ravnotežu. Uspije se održati na dasci i u sekundi pogleda unatrag. Znao je da nešto nije u redu, no ono što je vidio naprosto ga je zaprepastilo. Ogroman vodeni bedem valjao se tik iza njega. Masa vode ga podigne poput igracke i on se nadje na hrbatu savrsenog vala, vala kakvoga nikada do tada nije vidio. U trenu pomisli da je to ono što je cijeli život čekao, no osjećao je da nešto nije u redu i da on na ovom valu ipak ne bi trebao biti. Nagnuo se naprijed shvativši da je na vrhu vodenog, skoro okomitog desetmetarskog brijega. Pojurio je dolje, a razorni tsunami ga je nosio ravno preko plaze koja je jednostavno nestala negdje ispod. Posljednje što je u životu vidio bila su zaprepastena lica dvoje staraca na balkonu dvokatnog bungalova kako mu se približavaju strahovitom brzinom.

Mara je, više osjetila nego vidjela, da se nešto čudno zbiva. Sa različitih je strana čula uzvike. No nisu to bili poznati uzvici zaigrane mladosti na plazi. Podigla je glavu i vidjela da ljudi trče od obale. Pogledala je Shannon koja je isto tako uznemireno gledala oko sebe. Neobičan sum koji je podsjećao na rojenje pčela, isprva jedva primjetan, odjednom se pojačao do zaglušnog huka. Pogledala je prema moru, no tamo mora više nije bilo. Ogroman zid prljavo sive vode i pijeska visok desetak metara, povratnim je efektom najprije usisao svu vodu u blizini obale, da bi se potom, još više povećavši volumen, obrusio na plazu i bungalove. U sjeni ogromnog tsunamija, koji je zakrio sunce i samo sto ih nije poklopio, žene su jedino uzasnutim pogledom mogle potražiti djecu. Ledjima okrenuti moru, dvadesetak metara podalje, djecaci su bezbrizno gradili pjesčani dvorac. Tako ih je zaigrane, i odavno izgubljene u nekom svom svijetu, poklopio ogroman vodeni zid.

Lodewijk otpije gutljaj hladog pica. Pogleda prema pucini i učini mu se da vidi dva horizonta. Pogledavši bolje primijeti da se siva crta podebljava i da crta horizonta naocigled raste. Još je bila čudnija brzina kojom se ta crta približavala. Postajala je sve veća i on ustade, uz skripu udobne i od bambusa pletene fotelje, pa dohvati maleni ocev mornarski dalekozor od kojega se nikada nije odvajao. Namjestivši ostrinu odjednom ugleda ogromnu masu vode kako, u jednom jedinom valu, juri prema njima. Namrstio je celo, a onda u trenutku shvatio.

Tsunami!

Ljudi oko njega, sad već vrišteći u panici, bježali su od obale. I njegov je slavenski sugovornik skocio i vicuci potrčao prema plazi gdje se nalazila njegova obitelj.

Nizozemac je smireno otpio još jedan, posljednji gutljaj, i odložio čašu na stol. Osjetio je nekakvo čudno uzbuđenje i ušit. Sa zahvalnošću pogledao je u nebo i nasmijesen, rasirenih ruku, krenuo velikom valu u susret.

MACA

Jednoga jutra, točno prije mjesec dana, veliki plavi kamion istovario je pijesak u naše dvoriste. Kasnije, dovezao se još dva puta. Sjećam se kako je Jure, moj daljnji rođak po majci, vazno stajao posred dvorista i dirigirao istovarom. Povremeno, pogledavao je u smjeru naše kuće. Jure je bio čovjek od kojih četrdesetak godina, bez škole i bez profesije. Bavio se svim i svacim, od preprodaje cigareta na crno do sverca ukradene robe. Snalazio se da bi prehranio nevjencanu ženu i dvoje male djece. Volio je popiti i bio je loše naravi.

Godinama smo nas dvoje vodili sudski spor oko ulazne staze i dvorista, tih nekoliko metara tvrde ugazene crvene zemlje pune ostrog kamenja. Još je njegov otac tvrdio da je taj dio baš njihov, a moj da je naš. Očevi su nam pomrli, a obiteljska je zavada ostala. Gledajući kamione kako dovoze materijal znao sam da je Jure opet nešto smislio jer, velik je dio pijeska bio istovaren i na našoj strani dvorista. „Tko zna“, pomislim, „možda je ovaj puta odlučio nešto i sagraditi.“

Dani su prolazili, a ništa se nije radilo. Brdo pijeska stajalo je nasred dvorista. Kada bih ujutro izašao van, uvijek bi se tu stvorio i Jure. Čakao bi nešto oko prozora, vrata ili ograde i ispod oka gledao, izazivajući. Čekao je da mu se obratim. Ja bih ga samo pozdravio i nezainteresirano prošao, bez pitanja. Nekoliko tjedana kasnije, čak sam mu se u prolazu i nasmijesio. To ga je izgleda dotuklo.

Jednog jutra, kao obično, izađem van. Jure me kod velike sive gomile, s lopatom u ruci, već čekao. Kise su snizile hrpu, isprale pijesak i rasirile ga po dvoristu. Sada je izgledalo kao da ga ima dvostruko više nego onda kada je dovezen. Već sam pomislio da će i ovaj puta sve ostati samo na mrkom pogledu, kad Jure hrapava glasa, progovori:

- E, Ante.
- E, Jure moj.
- Kako Kate, dica?
- Aa... dobro. Kako tvoji?

- Moze stat.

- A ca si navuka ovo zalo, oli ces nesto gradit?

- Hocu! Gradit cu, nego sto!

Gledao me osorno, izazivacki. Sutio sam promatrajuci ono brdo pijeska. Bilo mi ga je pomalo i zao, onako ljutitog i namrstenog. Nije lako generacijski bijes i gnjev godinama drzati u sebi.

- Jure moj, a sicas se ti Pavla, ujca moje matere?

- Sican.

- Biskupa Pavla, ca je sluzija u Splitu, u Katedrali? Ca ga je, bidnog, ka slucajno, ubija onaj kamion zadruga?

- Sican se, reka san ti!

- E pa, bija san dite kad me matera odvela na misu, u Split. I sican se, ka danas, storije koju nam je biskup prica s oltara, o djavlu koji se hotija domoc raja.

Jure se malo namjestio, naslonio na lopatu. Isturene brade, prkosno je gledao.

- Jenega dana, noseci na ramenu veliku macu (cekic), pokuca vrag na rajska vrata. Sveti Petar je otvorija a vrag ga umilnim glason zamoli: „Pusti me unutra, samo malo, da pricirin.“

„Bizi ca, Sotono!“, rece Sveti Petar, „Znas ti dobro di ti je misto!“

No, DJava je bija uporan: „Daj, pusti me samo zeru, neka bacin oko, da vidin kako ste vi to uredili svoj raj! Ajde, molin te!“

Sveti Petar vidi da ga se nece tako lako otarasit, pa rece: „Ajde, samo priciri, pa bizi odaklen si i dosa!«“

Kad su se vrata raja malo otkrinula, vrag brzo ubaci unutra onu svoju macu. Ljutit, Sveti Petar vikne: „Ca si to ucinija, nesrico?! Sotono! Pa, nemore paklenska maca stat u Raju! Odmah da si je vrzija vanka!“ „Nisan hoti, ispala mi je, bilo je slucajno!“, laga je Lucifer pravdajuci se, a kad je Sveti Petar otvorija siron vrata da djava vazme svoju macu, ovaj brzo unidje i sidne na nju. Sveti se Petar zaprepastija i samo je u cudu gleda, osta je bez rici. A ca si se zagleda, Petre, ja sidin na svom, a ne na tvom!“, rece mu Sotona.

Zavrsio sam pricu. Jure je razmisljao.

- E moj Ante, ti i tvoje storije! Para mi se ka da si bas ti toj istoj sotoni iz torbe ispa.

Nekoliko dana kasnije nestalo je ono brdo pijeska iz naseg dvorista.

RAD NA CRNO

Povremeno se cujem s Antom, prijateljem iz Sinja, za kojeg sam vezan zajednickim ratnim uspomenama. Nakon duzeg vremena, dosao on nekim poslom u Zagreb, prenocio kod mene pa smo, uz casu crnoga iz njegovog vinograda, pretresli uspomene i bacili cakulu do kasno u noc. Prica Ante da se prije nekoliko mjeseci vratio iz Amerike, gdje je stanovao kod rodbine i radio krace vrijeme, na crno. U Sinju, kaze, nije mogao naci stalno zaposlenje. Zena, profesorica, vec je dvije godine na zavodu za zaposljavanje. On, u srednjim cetdesetim, umirovljen je kao ratni vojni invalid s otpremninom od sest gelera u kraljeznici. Invalidnina jedva prelazi pola prosjecne place pa mora dodatno zaradjivati. Da ne bi izgubio invalidninu, posao odradjuje na crno no ni to nije dostatno za odgajanje cetvero male djece. Dosjetio se u nevolji rodbine koja vec dvije generacije zivi na drugom kontinentu, u Americi. Pomislio je, mozda tamo, preko bare, pronadje neku mogucnost za zaradu. Makar privremenu. I ispricao mi je zanimljivu pricu.

Ujak Sime poslao mu garantno pismo pa je Ante, poslije konzularnih peripetija oko vize u Zagrebu, bio medju prvima koji su sletjeli na aerodrom u San Francisku nakon Crnog rujna. Ujak, koji ga je lijepo prihvatio i ugostio, bavi se gradnjom kuca i izradom stolarije. Preko cetdeset godina gradio je kuce od drveta Amerikancima u San Diegu i bio je jedan od vodecih u svojoj bransi sto ga je i obogatilo. Kuca na kat sa masivnim bijelim stupovima, bas onakva kakve gledamo u filmovima, bila je i vise nego dovoljna za ujakovu cetveroclanu obitelj. I ogroman travnjak uokolo, vrt s bazenom i tri velika automobila u garazi.

Moj se Ante nije mogao nacuditi nacinu zivota kojim zive Amerikanci. Jos ga je vise impresioniralo to kako su nasi ljudi, kojih je tamo bilo podosta, brzo prihvatili americki nacin zivota i u potpunosti mu se prilagodili.

Jednoga dana, prica Ante, pala je ujakova macka s krova.

„Slusaj, nisu ti tamo ni maske ka u nas. Nekako su ka... trapave.“ - rece Ante cudeci se.

Ukratko, jadna je macka pokusala sici niz oluk i pritom pala na nos, razbila njusku i izbila dva zuba. Kako je bila subota uvecer, najblizi deurni veterinar bio je nekih sto i cetrdeset kilometara daleko, dobrih sat i po voznje.

„Maska je mijaukala, a dica su bidna plakala. Ujak je bio jako neurozan“, nastavlja Ante.

No, usprkos svemu, najvise ga se dojmila ozbiljna ujakova zabrinutost za zivotinju. Ne kao prema zivotinji ili ljubimcu nego nekako kao da je to ravnopravan clan obitelji. Pa i vise, cinilo se Anti. Nakon sto je veterinar nakon dobra dva sata obavio svoj posao, vracali su se doma. Macki je ocito bilo bolje i osjetilo se neko olaksanje sto je sve proteklo u redu. Ujak je zadovoljno hvalio macjeg doktora i onako, usput napomenuo:

- Znas li ti Ante moj, koliko san platija za masku?

- Ne - odgovorio je Ante.

- Iljadu sedamsto dolara! Napisa san cek.

Ante je ostao bez rijeci. Nije vjerovao vlastitim usima.

- Za masku?

- A ca si mislija. Dica bi me razapela da se njoj stogod dogodilo. Srica, pa nije, vala dragome Bogu!

Ante, veli, nije mogao vjerovat.

- A je l' znas ca bi ja u Sinju napravija?

- Ne.

- Nasa bi drugu masku na ulici i odnija doma. Ovu bi da sintarima. I svi sretni!

Ujak ga je, veli, zapanjeno gledao.

- I ti bi to napravija? Pa ona je, reka san ti, ka clan vamilije. Koji si ti covik? Da bi ubit bidnu bestiju, a dici bi podvalija neku drugu?

Cijelim putem do doma, prica Ante, ujak je sutio i povremeno ga pogledavao ispod oka. Od tada nesto se promijenilo. Ujak je bio nekako snosljiv, sluzben i, kaze Ante: „Kao da je jedva cekao da mu odem iz kuce – vratim se u Hrvatsku.“

Tjedan-dva kasnije to se i dogodilo. Na aerodromu ujak Sime izvadi kuvertu i zamoli mog prijatelja da je preda njegovoj majci. Prilika je

to, objasnio je ujak, da joj Ante odnese novac koji joj on, svako nekoliko, salje kad se ukaze prilika.

- Pozdravi mi mater, daj njoj solde i reci da mislimo na nju i da cu njoj se javit.

I tako se Ante vratio u Sinj. Tjedan dana nakon toga pronadje nesto vremena i ode do ujakove majke koja je godinama sama stanovala u selu dvadesetak kilometara od grada.

Osamdesetogodisnja starica tek se vratila iz polja, nahranila ono nekoliko kokosiju i pocastila ga rakijom. Nestrpljivo je pila rijeci iz Antinih usta i potanko saslušala svaki detalj o ujaku Simi, ujni i unucima Stivu i Merici. Onda je Ante izvadio kuvertu.

Pazljivo, s ljubavlju otvorila je omot i izvadila pedeset dolara. Gledala je u novcanicu i vrtjela je krace vrijeme po rukama, kao da ne zna sto ce s tolikim novcem. Pazljivo je zatim zamotala novcanicu u maramicu i stavila je u njedra. Ganuta, suznih je ociju rekla:

- To meni moj Sime salje, jubav moja. A ko zna kako je sada njemu, bidnome...

U LIKARA

Vukao je Marin tu svoju bolestinu nekoliko posljednjih godina. Osjecao je bol u grudima, laganu, onako podmuklu. Vise mu je smetala, nego sto ga je boljela. Onda bi nestalo, pa se opet, nakon mjesec-dva, pojavilo. Nije nista govorio zeni, iz ponosa. Bolest ne prilici pravom muskarcu, bolest je nemoc. Tek kada je nedavno, vracajuci se iz vrta, penjuci se uza stube, ostao bez zraka i kada mu se zacrnilo pred ocima, znao je da je vrag dosao po svoje. Disao je tesko, isprekidano i tek je u dva puta mogao savladati tih dvadesetak stepenica. Luca je odmah primijetila da nesto nije u redu. Pazljivo i brizno, onako kako samo zena zna, pokusala ga je nagovoriti da ode doktoru, barem izmjeriti tlak, no on je bio tvrdoglav.

„Muci“, govorio bi ljutito: „A sto ti znas, oli si ti likar?“

Nedugo zatim, dok je u konobi tocio vino, ponovno je osjetio mucninu, bol u grudima i vrtoglavicu. Trajalo je to nekoliko trenutaka,

pa proslo. Znao je da vise nema sto cekati, spremio se drugi dan, uzeo u Frane cetiri velika svjeza cipla, pet litara Posipa i krenuo put Korcule, doktoru.

Ovaj ga je lijepo primio, zahvalio na ribama i vinu, poslusao na sto se zali i izmjerio mu tlak.

- E, moj sjor Marine. Tlak! Pa vami je tlak 230 sa 120. Cudi me da se vi, u tim godinama, igrate zivoton. Jedino ako vam je sezdeset i sedam dosti, pa ste se umorili od zivota...

Marin je pokorno sutio, kao djak pred profesorom. A i sto ce, doktor je doktor.

- Eto vam uputnice pa cete poc ca, u Split, kardiologu. Ja ga znan, skupa smo studirali. Doktor Krajancic, nas covik, domaci. Caranin. Lipo mu se javite, nazovite ga na ovi broj i recite obavezno da vas ja saljen, pa cemo vidit za dalje.

Kada je izasao iz ordinacije, Marinu je sve bilo jasno. Prepao se, jer sa zdravljem se nije za salit. Ako doktor tako kaze, onda je to svetinja, zakon. I da, mislio je, mozda san vec odavna moga partit, ka sta je lane trefilo Juru Markotu, ili sina Mareliceva, pokoj mu dusi. A bija je mlad covik...

Istoga dana nazvao je sestru u Vela Luku. Objasnio je o cemu se radi i da mu trebao konak u Splitu. Njen je mladji sin bio inzenjer u Skveru i on bi ga mogao primit na dan-dva.

- Moze Marine, javila san Niksi. Samo te zamolija da mu reces kada bi dosa i koliko bi sta. Znas ti mladjariju, imaju i oni svoj zivot, ni to vise ka nekad...

Potom je Marin nazvao bolnicu i dogovorio pregled za iduci ponedjeljak, pa to ponovno dojavio sestri.

Rano ujutro obrijao se, obukao najbolje odijelo i izglancao cipele. Nikad nije dao Luci da mu cisti cipele. Ona mu je spremila ciste stvari u torbu; rucnik i sapun, par gaca, dva para carapa, potkosulju i vestu. On je spremio novac. U bijelu kovertu stavio je pet stotina eura, u novcanicama po sto.

- Nikad ne znas, mozda ce bit potriba, Luce moja. Sto ti mislis, je li malo?

- A, sto ja znam, Marine moj. Kada je Mande Luciceva, znas, ona

moja kuhinja iz Blata, lane isla na operaciju, trazili su joj i dvi ijade, sama mi je rekla.

- Pa ne gren ja pod noz, Luce, tek cemo vidit sto mi je. Ako ce tribat stogod dodat, dodat cemo...

I tako se Marin nasao u splitskoj bolnici. Dva sata nakon sto se na ulazu prijavio i dalje je cekao u prepunoj cekionici sve dok ga napokon, preko razglasa, nisu prozvali. Usao je u ordinaciju, predao sestri uputnicu i bombonijeru, a ona ga je ljubazno uputila u liječnikov ured. Skruseno je usao.

- Zdravi bili, doktore.

- Dobar dan, sjor Vlastic, kako je?

- A, kako je, kako je. Znete kako je docim san dosa k vami...

- Ajde, ajde, jos ste vi mladici. Cuo sam se s vasim doktorom, sve mi je rekao. Skinite se.

Marin je, skidajuci se, ipak ispricao sve tegobe. Doktor ga je povrsno slusa, pregledavajuci ga. Poslao ga je da izmjeri tlak kod sestre, pa se ponovno vratio. Ozbiljna lica, doktor je zabrinuto vrtio glavom.

- Potreban je detaljan pregled. Znete, u vasim godinama ovakav tlak je jako opasan. Napravit cemo EKG, ergometriju, a mozda dobijete i holter. U svakom slucaju, ozbiljno je, nije se za salit. Ima samo jedan problem, nas je odjel prepun i ja stvarno nisam siguran kad bi vas mogao primiti. A da vam ne pricam da se samo na pregled ceka do sest mjeseci.

- Doktore, ja van za to vrime mogu tri puta zavrshit gori, na cimatoriju...

- Znam, znam, ali to vam je tako. I kod nas, i u Dubrovniku, a za Zagreb da vam i ne govorim, guzve su strasne. Ne znam...

- A mozemo li mi to nekako pogurat, sto ja znan, ucinit brze?

- Ha!

Doktor i okrene se prema prozoru. Njegov se veliki dzep na bijeloj kuti nasao točno ispred starog covjeka.

- Mozda se i moze, kad bi se dogodio kakav merakul...

Marin je u trenutku shvatio, posegnuo za kovertom i petljajuci stavio je diskretno u doktorov dzep. U tom trenutku, vrata ordinacije se otvorise. U prostoriju udje visok stariji covjek, u bijeloj kuti. Namrgodjeno ih je, suteci, promatrao.

- I sto je dalje bilo?

Luca je gorila od radoznalosti.

- A sto bi bilo, Luce moja. Kada je oni moj likar vidija starog hitro je ucini fintu, naidija se. Izvadija je kuverat iz kute, ka da mu se gadi, i reka da se to kod njih ne radi, da su oni posteni likari i da se kod njih zdravje ne naplacuje u kuvertami, ispod ruke. Lipo me je izbestima, ka tovara! Onda mi je reka neka mu se javin za misec dan i ja san, skupa s onin starin likaron, posa vanka.

- A da ko je bija taj stari?

- Ha, more bit sef bolnice, a ki bi to zna. Ja san vaze onaj kuverat ca mi je vratija, lipo smo se rastali i posa san na vapor. Eto ti cile storije...

I ona i Marin zabrinuto su gledali kovertu posred stola iz koje su virile novcanice. Deset ljubicastih novcanica od po petsto eura.

- I ca je meni sada cinit, Luce moja? Hajde, ti mi reci ako si pametna! Ca?

PRIJATELJ ZELJKO

- Edo?

- Da?

- Zeljko je, bok.

- Koji Zeljko?

- Pa, Zeljko, znas... Onaj iz vojske.

Napokon, prepoznao sam glas, hrapav i prigusen.

- Zac? Nisam te opce prepoznal. Pa, nismo se culi sto godina! Reci, kaj ima novoga?

- Znas, ne bi prek telefona. Ak se mozemo nekak naci...

- Nema frke. Moze sutra, preksutra, samo reci.

- Ne, ja bi danas, mislim ak mozes, ak ti nije kasno. Dosel bi do tebe. U glasu sam prepoznao molbu. Shvatio sam da je nesto hitno, ozbiljno.

- Gledaj, sad je deset navecer i...

- Ma nema frke, mozemo se naci i u nekom kaficu, ali stvarno mi je

hitno. Napravil bi mi velku uslugu.

- O.K., nema problema, daj mi barem reci o cemu se radi? – Bio sam uporan.

- Cuj, stvarno ne bi preko telefona, kad se vidimo sve ti bum isprical. Shvatio sam da mi nema druge i dogovorio da se nadjemo na tramvajskoj stanici, u kvartu. Naravno, trebao sam i zeni objasniti o cemu se radi. Nije bas bila sretna i nekako me cudno gledala. Zene su uvijek nepovjerljive kad se radi o starim prijateljima, pogotovo samcima.

- I kaj bas sad, u pol jedanaest navecer?

- Pa da, a tko zna sto mu treba.

- Sad se sjetio, nakon toliko godina...

- Gle ljubavi, pa ipak smo bili frendovi godinama. Prical sam ti o njemu, sjecas se?

Dok je ljubav mog zivota vrtjela glavom ja sam pak, s odredjenom dozom krivnje, izasao van.

Zeljac me cekao na stanici, isti onakav kakvog sam ostavio i kad smo se posljednji put vidjeli.

- Jebote, stari, pa ti si isti, nis se nisi promenil – rekoh. Na licu sam mu vidio da mu je to bilo drago cuti.

Do kafica, razmijenili smo nekoliko rijeci.

- Cuj, ovo ti je jedna kvartovska rupa. Naviju mjuzu do daske pa nemres pricati kak treba. Ak ti ne pase bumo se prosetali, kak god hoces.

Njemu je bas ta buka odgovarala.

- Fino, i bolje da je galama, bar nas nisko ne obu prisluskival. Frend, nekaj ti moram ispricat. Meni se zadnjih godina dogadjaju cudne stvari. Jako cudne stvari, a tebe trebam kao svjedoka.

Zeljko i ja upoznali smo se u vojsci, tamo negdje kasnih sedamdesetih, u Zemunu. On je, kao obican vojnik, radio u jednoj od tri biblioteke Komande, a ja sam bio vozac. Sjecam se naseg prvog susreta u polumraku i tisini knjiznice. Uvjeravao me da je inace po sluzbi vojni specijalac, ali se, eto, slucajno razbolio pa su ga prebacili u vojnu biblioteku. Nisam mu vjerovao, naravno. U ono vrijeme nije bilo izgovora ni prigovora savjesti. Biti vojnikom nesto je znacilo. A

Zeljko i specijalci? Ma dajte, molim vas, covjek je u Zagrebu diplomirao film i reziju i nakon toga otisao posteno odraditi dug drzavi.

Kakvi specijalci, Zeljko je bio janje!

Iako sam bio nekoliko godina mladji od njega, fino smo se druzili. Izlazili bi zajedno vikendom u grad, obilazili kafice, gledali zgodne Zemunke i Beogradjanke, brojali dane do zavrsetka sluzbe. Zeljko je iz vojske izasao nekoliko mjeseci prije mene jer je ranije i dosao, no svoje smo druzenje nastavili i kasnije.

Inace, kao osoba, bio je prilicno povucen, cak malo i nepovjerljiv, no kad se radilo o zenama stvari su bile potpuno drugacije. Nije bilo zenske kojoj Zeljko nije znao prici, osvojiti je. Onako mladolik, za svojih dvadeset i osam godina izgledao je barem sest-sedam godina mladji. Nacitan i obrazovan, iz dobre zagrebacke obitelji i sportas. Koja bi zenska tome mogla odoljeti?

Lijepo smo se druzili tada, izlazili u „Lapidarij“, „Pantu“, „Karku“, „Ben“, „ITD“...

Furali smo komade, ljubili i tulumarili. Medjutim, kako to obicno biva, i on i ja zagazili smo u neke ozbiljnije ljubavne veze i putovi nam se napokon razidjose. U medjuvremenu ja sam se ozenio i dobio prvo dijete, a Zeljka nisam cuo sest-sedam godina. Sve do te mirne ljetne veceri.

Usli smo u buku kafica, sjeli, narucili pice, a on je zapoceo s pricom. Prvo, ispricao mi je da netko zeli preuzeti potpunu kontrolu nad njim. Sumnjao je da su tu bili umijesani i njegov brat blizanac Branko, kojeg ja osobno nikada nisam vidio, ali i majka. Razlog je najvjerojatnije bila bogata ostavstina pokojne bake koja je, po njegovoj prici, uvijek voljela samo njega. Sumnjao je da jos netko stoji iza njih, a znao je sigurno da je tu puno veca zavjera u pitanju jer je imao osjecaj da ga netko neprekidno prati. Cesto mu se dogadjalo da gubi fragmente sjecanja, a onda je shvatio da su mu, najvjerojatnije dok je spavao, ugradili nesto u mozak, nekakvu napravu, cip. Napravili su to zato da bi ga mogli kontrolirati i uvijek znati gdje se krece. Na sreću, on ih je prokuzio pa je zidove svoje sobe oblozio olovnim folijama i ugradio mrežu bakrenih zica koje

ponistavaju vanjske signale. Od tada, vrlo je rijetko izlazio iz sobe.

- Vidis, sada su me dali čak i na sud. Hoće dokazati kako sam uvijek imao sklonosti prema izuzetno mladim djevojkama, petnaestogodisnjakinjama, i da sam lud, da sam bolesnik. Ako to dokazu, ja idem u ludnicu, a njima ostaje sve.

Zastao je gledajući me ravno u oči. Kao da je ispitivao da li mu vjerujem.

- Gle, meni bi pomoglo da mi ti daš izjavu da, u vrijeme kad smo se družili, a ti znaš kad je to bilo, nismo imali kontakta s nikakvim maloljetnicama i da smo se najnormalnije družili s komadima nasih godina.

- I to je sve?

- Pa da, meni je na sudu i to dovoljno.

- I kaj sad?

- Nista, idemo sada van i ti ćeš mi dati izjavu, nista drugo. Ne boj se, ti s tim nemaš nista, dovoljna je samo tvoja izjava.

Moram priznati da se nikad do tada nisam osjećao gluplje. Zeljko i ja, u gluho doba noci, hodamo pustim ulicama trnjanske Savice, a ja govorim u diktafon u njegovoj ispruzenoj ruci.

Rastali smo se te noci negdje oko pola jedan u jutro. Ponudio sam mu da ga odvezem doma, jer tramvaja nije bilo, no on je odbio.

- Stari, veliku si mi stvar napravil. Vidimo se poslije suda... mislim, nebu to dugo trajalo. I cuj, fala ti ko frendu, znaš... Ja ti i nemam baš puno frendova.

Tako smo se i razisli. Od tada, prošlo je desetak godina i neki dan, prolazeci kroz Marticevu, opet ga se sjetim. Nismo se culi godinama.

- Halo, dobar dan.

- Dobar dan.

- Molio bi Zeljka.

- Zeljka?

- Da, Zeljka.

- A tko ga treba?

Glas mi je bio poznat. Malo hrapav i prigusen.

- Edo, prijatelj.

- A otkud vi znate Zeljka?

E, sada mi je već bilo blesavo. Sjetio sam se one noći i price od prije nekoliko godina. A i glas je bio isti, njegov.

- Pa, prijatelj, iz vojske. Nismo se već dugo culi, a ja ga se sjetim kad god prodjem Marticevom i tako, kad već on ne zove mene...

Nakon krage pauze glas s druge strane zice nastavi.

- Vidite, imam zalosnu vijest za vas. Zeljko je prošle godine, u studenom, umro. Ja sam njegov brat, Branko.

Zanimio sam. Vijest me stvarno zatekla, no onda mi se javila neka primisao, sumnja.

- Umro? Pa kada? Kako? Znae, imate isti njegov glas, oprostite...

- Nema veze, niste vi jedini koji nas je zamijenio. – Nastavi zalosno glas s druge strane zice.

Ispricao mi je kako je Zeljko imao problema s debelim crijevom, rak, metastaze, ali da je umro zbog sepse.

- Cujte, znate vi nase doktore, kad se radi rektoskopija onda se može dogoditi povreda stjenke debelog crijeva. Na zalost, mom su bratu na cetiri mjesta razvalili crijeva. Bas razvalili! I, kad je izasao iz bolnice, stanje mu se pogorsalo. Pet litara gnoja iscurilo je iz njega, jadnog. Mucio se tih posljednjih dana jako, morfij i to... Kad sam dosao sa sluzbenog puta iz Austrije vise se nista nije dalo uciniti, umro je na Rebru, za dva dana.

Slusao sam bez rijeci. Ipak, morao sam pitat.

- Cujte, ja znam da je Zeljko imao i psihickih problema...

- Ah, da, mislite ono? – Glas je malo zastao, pa nesigurno nastavio.

- Gledajte, to se zadnjih godina smirilo. Stvarno se smirilo. Cak se bio i zaposlio na televiziji, kao reziser. Prvo je radio na HTV-u, a onda presao na RTL. Znae onu emisiju Big Brother? E to je on radio jos prošle godine... – Glas je umuknuo.

Jos mi je rekao da je oprostaj bio na krematoriju i da, ako zelim, nazovem koji dan, pa cemo zajedno na groblje. Sto sam drugo mogao, nego zahvalit se i pozdravit. Bilo mi je zao i bas me pogodilo. A na groblje mi se i nije islo.

Godinu dana kasnije, vozeci se tramvajem na posao, na uglu Vlaske i Smiciklasove, bas na semaforu, ugledao sam poznatu figuru visokog, sportski obucenog mladolikog covjeka. Stajao je s

poslovnom torbom u ruci. Isti Zeljko. Pogledao je u mom smjeru na trenutak i, kao da me prepoznao, naglo je okrenuo glavu. Cudno. Eto, i dan danas, kad prodjem Marticevom ulicom sjetim se Zeljka, svog prijatelja iz mladosti.

SVI NASI KREDITI

Probudio se rano te subote. Pazljivo se obrijao, a onda sjeo i popio kavu. Marija se bavila djecom, no kada je posao, cekala ga je u polumracnom predsoblju, pored vrata.

- Ipak si odlucio. Ides?

- Idem.

- I mislis da ti je to pametno?

- Da.

- Ja mislim da nije – rece mu ona uz uzdah i otvori vrata.

- Obuci onu koznu jaknu, vani je svjeze.

- Neka, nema veze. – On odmahne rukom, poljubi je u obraz, pa izadje na hodnik. Okrene se.

- Cuj, ako nista drugo, konacno cemo neke stvari staviti na svoje mjesto.

- Valjda. – Odvratila mu je ona zabrinuto. – Ti najbolje znas sto radis, Jure moj.

Prvo je navratio do brata koji je radio u mesnici, blizu centra. Ugledavsi ga, Marko se osvrnuo uokolo i bez pozdrava, namrsten, upitao:

- Bog Jure. Reci sto ti treba, u poslu sam.

- Htio sam s tobom o necemu razgovarat. Imas malo vremena?

- Nemam, kazem ti, vidis da sam sâm. Sto je? – Masnom krpom brisao je krvave ruke.

- Pa, htio sam te nesto zamolit, onako, ako moze...

Marko ga je, kroz zavjesu dimljenih kobasica i svinjskih rebara koje su visile iznad pulta, i dalje mrko gledao.

- Slusaj, ako se radi o lovi, nemam. Nemam, covjece, je l ti jasno! Jos mi nisi vratio ni onih dvjesto eura od Bozica! Pa sto ti mislis,

nastancao si sestero djece, a da cu ti ih ja hraniti?

- Vratit cu ti novac iduci tjedan, sigurno. Dosao sam te samo zamolit za nesto mesa, sutra je nedjelja...

- Da. – Prekine ga je brat. – Sutra je nedjelja! I meni je sutra nedjelja, pa ne lutam uokolo ko zadnji prosjak.

- Nemoj tako, Marko, pa koga ja imam osim tebe...

- Aha, sad si me se sjetio! A kad sam te molio da mi prepustis onaj komad zemlje ti si ga prodao. I to kome? Franceticu, onoj pizdi! Otac bi ti se u grobu okrenuo, da zna!

- Ali, morao sam! Pa znas da onda jos nisam ni radio...

Marko ga nije niti pogledao. Odrezao je nevelik komad mesa, nemarno ga zamotao u papir i gurnuo bratu preko puta.

- Evo, uzmi i nosi! I ne dolazi mi vise!

- Daj mi barem neku vrecicu, ako ti nije...

Brat mu je vec okrenuo ledja i nastavio s tranciranjem svinjske polovice. Radio je to brzo i vjesto. Bio pravi profesionalac.

Kum Vlado otvorio mu je vrata i s iznenadjenjem ga pozdravio.

- Jure, ti si! Mislio sam da je kupac. Znas, dao sam oglas u novine, prodajem Golfa. Udji, jesi za kavu?

- Ma nisam, ako si u guzvi...

- A nista strasno, samo cekam te ljude, vec su trebali biti tu. Nego, sto ima, je l' nesto hitno?

- Pa, i jest. U stvari, kako se uzme. Znas, kratak sam za nekih tisucu eura. Dosla mi rata kredita na naplatu, a moji u firmi nisu nam vec dva mjeseca uplatili ni lipe.

- Tisucu, velis? I bas sad? Cuj, zao mi je, ja sam vec sve dao za kola, nova petica, stari... Ful oprema! Da ga samo vidis... I tako, cekam sada da mi dodju ljudi, vec su dali kaparu. Svu sam lovu dao za auto, svorc sam ti ko crkveni mis.

U to, javi se zvono na vratima. Vlado je sazaljivo i s nelagodnom gledao Juru, nestrpljivo trljajuci ruke.

- Da si mi barem rekao prije...

- Nema veze, nije bitno, snaci cu se vec nekako. Hajde, bog, pozdravi mi Anku.

- Hocu, pozdravi i ti Mariju. Bok Jure, bok...

Strica Duju nije vidio skoro godinu dana. Nasao ga je na dvoristu kako razgovara s nekim dobro obucenim strancem. Kad se priblizio, prekinuli su razgovor.

- Zivio, Jure. Otkud tebe?

- Pa eto, navratio. Ako imas malo vremena...

- Imam, imam. Cekaj samo da otpratim gosta.

Srdacno se, na njemackom jeziku, pozdravi s covjekom. Isprativsi ga pogledom do novog Mercedesa, parkiranog ispred dvorista, jos mu jednom mahne rukom. Okrene se Juri i zagri ga.

- Sto je Jure, sto si se stiso, ko da su ti sve ladje potonule?

- Pa i jesu, da znas.

- Ajde , ajde, udji. – Gurao ga je kroz predsoblje do velikog dnevnog boravka. Pokazao mu je veliki crni kozni trosjed.

- Sjedi. Sto ces popit?

Natocio je pice i sjeo nasuprot Juri.

- I? Koje tebe dobro nosi, nije te bilo od Bozica, ako se ne varam?

- Nije dobro, striko. Trebam hitno novac.

- Pa si se sjetio strica.

- A koga drugog?

Znao je Jure da se stric bavi kamatarenjem, zato ga je i izbjegavao.

- Koliko trebas?

- Dvije hiljade.

- Hm, a kad mi to mislis vratit?

- Pa za dva-tri mjeseca. Znas, ona moja firma...

- Gledaj Jure, to mene ne zanima. Ti znas da i ja jedem, placam rezije, imam djecu... Nije ni meni lako. Evo kako cemo, samo zbog mog pokojnog brata, tebi cu ici na ruku. Ne moras mi vratat do kraja godine, ali u sijecnju, dobro, krajem sijecnja, vratit ces mi duplo. Je l' to u redu?

- U redu? Pa kako moze bit u redu. Duplo? Sad sam ti reko da...

- Uzmi ili ostavi, kako god hoces! – Prekinuo ga je stariji covjek ozbiljna lica. U glasu se za trenutak osjetila prijetnja.

- Rekao sam ti, da nisi dijete moga brata...

Jure polako ustane, dohvati casu i ispije je naskap.

- Hvala ti striko, kao da si mi i pomogo. Znam da ni tebi nije lako, ali meni je to puno. Od dvije hiljade eura mi zivimo pola godine. Nista, hvala ti jos jednom.

- Jure, znas gdje sam. Uvijek mozes doci...
- Neka, hvala. Pozdravi Katicu i djecu. Bok.
- Bok, Jure, bok.

Nikolu je nasao na benzinskoj pumpi. Bili su najbolji prijatelji, od djetinjstva. Nikada ga nije trazio novac, ali sada je doslo i to vrijeme.

- E, Nino, radis?
- Radim, radim. Ima posla...
- Jesi za kavu, tu preko puta?
- Moze, samo da kolegi dam kljuceve i zavrsim obracun. Cekaj me preko, dolazim za deset minuta.

Jure je sjedio i kroz izlog kafica gledao pumpu preko puta. Sjecao se, sa sjetom, djecackih i momackih dana koje su on i Nikola proveli u Zagvozdu.

„To su bila vremena!“, pomisli.

Onda je dosao rat i svatko je otisao na svoju stranu. Tek prije nekoliko godina, slucajno, susreli su se upravo tu, na ovoj pumpi. Od tada, posjecivali su se i druzili, bas kao u ona dobra stara vremena. Iz razmisljanja prene ga prijateljev glas.

- Jure, je l' jos vozis onog svog Skodilaka?
 - Aha.
 - Pa kad ces to promijeniti, covjece?
 - Nikad, a mozda ni tad.
 - Pa sto je bilo, sto si se smrko?
 - Problemi, Nikola, problemi. Sto mislis, da sam te danas, u subotu, dosao samo pozdravit? E, stari moj...
 - Pa reci, sto je? Ako ti ja mogu pomoci, ti znas...
 - Mozes. – Prekine ga Jure. – Trebam jos jednog jamca za prebijanje kredita. Podignut cu kredit, da vratim stare kredite, a i rata za kucu mi je sjela. Eto, sada znas.
- Prijatelj ga je ozbiljno gledao, a onda spustio glavu.
- Ne mogu. Jebi me Jure, ali ne mogu! Vec sam jamac dvojici kolega iz firme, a znas da i ja imam kredita. I da hocu, ne mogu. Cuj, banke ti sada imaju one crne liste...
 - Znam, sve znam. A mozes mi onda posudit barem dvije tisuce eura na par mjeseci. Znas da bi ti vratio.

Nikada Jure nije vidio Nikolu u takvoj neprilici. Zagledan u pod, s

rukama u dzepovima, napokon je kroz stisnute usne, prevalio:

- Ne mogu, Jure. Nemam toliko. Mislim, imam toliko, ali ne mogu ostati bas bez kune na banci. Znas, kuca ti je rupa bez dna. Neka se nesto dogodi...

- Shvacam, prijatelju. U redu, nema veze. Vec cu se nekako snac.

- Jure, ti znas da bi ti i krvi dao, ali stvarno... Ako bilo sto drugo treba, reci, bilo sto!

- Ne treba, Nikola, u redu je.

- Ozbiljno, ako ti mogu...

- Dobro je, reko sam ti!

Rastali su se kao dva lopova koja su prevarila jedan drugoga, ali s dubokim osjecajem da to obojica, itekako dobro znaju.

Proslo je podne i Jure parkira ispred nebodera na Utrinama. Uvijek je tu ostavljao auto jer je to bilo jedino mjesto blizu trznice, a da se nije placalo parkiranje. Martin je rekao da ce doci oko jedanaest, u cevabdzinicu. Bas kad je sjeo i narucio, ugleda ga kako se probija kroz guzvu. Dugo se nisu vidjeli, mozda dvije godine. Sada mu je izgledao nekako nizi i celaviji, a ono malo kose oko usiju i na tjemenu bilo je potpuno sijedo.

- Bog, Jure, dugo cekas?

- Ne, sad sam dosao.

Pridje konobar.

- Dobar dan, izvolite?

Narucise cevape i dva tocena piva.

- I, sto ima? Nismo se vidjeli sto godina...

- A sto ce bit, Martine, tuga i nevolja, zato se i nismo toliko dugo vidjeli. Puno se radi, nema se vremena, a i djeca su tu...

- Da, djeca! Ti bi, za svoje sestoro, trebao dobit odlikovanje od predsjednika. Prava Hrvatina, eto sto si!

- E, lako se tebi sprdat. Trebo bi ti biti na mom mjestu mjesec dana, samo jedan mjesec, pa da vidis.

- Daj, pa nisam mislio nista lose, nego reci, sto si me trebao.

- Da ti pravo kazem, treba mi lova. Dvije hiljade eura, nista vise.

- Dvije tisuce? Odmah? E jesi me naso...

- Sto je?

- Pa nista, nemam. Vidis kako se dugo nismo vidjeli, pa ni ne znas.

Ja sam ti, moj Jure, kupio prošle godine klijet i mali vinograd u Zagorju, blizu Krapine. Cuj, najbolje je ulagati u zemlju. Dobio sam jeftino, tu nam je blizu i tako. Odemo ja i moja stara vikendom, ja pokosim travu, napravimo roštilj... Gle, stvarno nemam, sve sam tamo uložio.

Tisini prekine konobar koji pred njih stavi mirisne cevape.

- Ovdje su najbolji! – Martin rukom otkine komad vruće lepinje.

- Jesu, tu su stvarno dobri. Znaju ljudi svoj posao. – Odvрати Jure punih usta.

Jedno vrijeme jeli su u tisini, svatko sa svojim mislima.

- Cuj, koliko se ja sjećam, kad sam ti ono prošle godine posudio lovnu, reko si mi da ti sin radi u banci? Koja je to?

- Splitska.

- A nije Splitska propala?

- Ne, propala je Vukovarska.

- Aha, a reci, je li mi može srediti kakav manji kredit. Recimo par hiljada eura, gotovinski...

- Cuj, mogu pitati, ali sumnjam. Znas, moraš imati polog, jamce, pa hipoteku i životno. Nije lako, ja sam ti za onu zemlju u Zagorju...

- Slušaj! – Prekine ga Jure. – Ja gotovine nemam, a kucu ne dam, pa da je ne znam što. Ako bi ti sin mogao nekako preko veze, to sam mislio...

Martin ga, punih usta, prekine rukom.

- Ne dolazi u obzir! Pa znaš ti strance, ti bi se jebali za kunu. Oni su ti sada gazde. Nemoj mi tako nešto tražiti, molim te! Jedva sam malog tamo zaposlio, da proba nešto smuljati, izvisio bi taj čas!

I tu je njihovom razgovoru bio kraj. Jos su izmijenili, reda radi, nekoliko recenica, a onda su se, plativši svako svoje, razišli.

Do kraja dana Jure je obišao još jednog daljnijeg rođjaka, nekoliko poznanika i Marijinu polusestru, koja je s mužem i dvoje djece živjela blizu njih. Bez uspjeha.

Nitko nije imao, ili nije mogao, ili pak nije želio posuditi im novac.

Bila je večer kad je, umoran, odgurnuo željezna vrata kapije i usao u mracno dvorište.

Stajao je tako u mraku i gledao osvijetljen kuhinjski prozor iza kojeg su se čuli sitni dječji glasovi koje bi, tu i tamo, prekinuo glas njegove Marije. Onda se okrene i podje prema mracnom uglu dvorišta, pored

ograda. Zakuje se zvuk zeljeznog lanca i tih cvilez. Polagano, pognute glave i masuci repom, pridje mu visok mrsav pas. Jure cucne, a pas mu polize ruku i nasloni cupavu glavu na njegovo koljeno. On ga pomiluje po glavi.

- E, moj Garo, vidis sto smo ti mi, ljudi. Ispade da si mi se jedini ti danas obradovao.

Pogradi jos jedanput psa po glavi, pa krene prema vratima kuce koja su se nazirala u mraku.

Djeca su pozaspala i u kuci je zavladala tisina. Culo se samo klatno prastarog zidnog sata. Marija i Jure sjedili su za kuhinjskim stolom.

- I kazes, nista? – Prekinula je tisinu Marija.

- Nista.

- Ni kune?

- Ni kune.

- Od nikoga?

- Ne!

- Sve si obiso?

- Jesam.

- Dobro, i sto sad?

- Nista, zivot ide dalje. Sutra je novi dan, prekosutra ponedjeljak, pa utorak, srijeda...

- Nemoj ti meni bajat! Znas ti dobro na sto ja mislim!

- Aa, mislis na ovih deset miliona? – Nasmije se on.

Posegne za presavijenim listicem lota na sredini stola. Pogleda ga, pa ga opet baci natrag. Oci su mu se caklile.

- Sto se mene tice, Marija, nista se nije promijenilo. Bas nista! Pare ko pare! Hvala Bogu da se i nama jednom posrecilo...

- Jure, ne mislim na pare! Mislim na ljude...

- Ljude? Koje ljude? Ljudi ti, moja Marija, ne postoje!

Ustane i okrene se svojoj zeni koja je i dalje sjedila za stolom.

- Hajde, idemo lec. Sutra je nedjelja, valja nam se rano ustati na misu.

BROJ

Podigla sam telefonsku slusalicu, okrenula broj firme u kojoj je Braco bio zaposlen i sacekala trenutak. Nismo se culi nekoliko mjeseci, otkako je dosao s gradilista iz Sirije.

Vani je padao snijeg. Stari krovovi i oronula procelja kuca u centru grada izgledali su nekako urednije, prikriiveni snjeznim bjelilom.

Prene me glas u slusalici. Bezlicno mi je izgovorio:

- Broj je promijenjen. Za novi broj molimo nazovite sluzbu informacija 988. Za informacije o vremenu nazovite 98...

Prstom prekinem vezu. Odvrtim 988 na brojcaniku aparata.

- Dobili ste sluzbu informacija. Cekanje do javljanja operatera ne naplacuje se. Molimo pricekajte trenutak.

Cekala sam. Nakon tridesetak sekundi, slican glas javi:

- Operater je trenutacno zauzet. Molimo, pricekajte trenutak.

I tako jos dva puta. Spustila sam slusalicu. Nakon nekog vremena okrenem broj ponovno i nakon vec poznate recitacije govornog automata, zacuje se muzika. Nasnimljeni digitalni zvuk gitare iz sedamdesetih dade mi nadu da ce se netko konacno javiti. I stvarno:

- Izvolite?

- Molim vas broj Hidroelektre u Cazmanskoj.

Kraci prekid, a zatim glas iz automata:

- Bili ste na radnom mjestu broj F9. Trazeni broj je 6150 600. Za povratak operateru birajte 9, za kraj samo spustite slusalicu.

Okrenem broj i pricekam trenutak. Nakon stanke konacno dobijem vezu.

- Dobar dan, dobili ste Hidroelektru – Projekt d.o.o. Za upravu birajte 200, za racunovodstvo 202, za ljudske resurse 208, a za povratak operateru pricekajte trenutak.

Opet muzika, ovoga puta piskutava, elektronska. Bozicna. Mladji glas prekine glazbu:

- Hidroelektra-Projekt, Jasna je, izvolite!

- Dobar dan, molim vas inzenjera Horvata.

- Samo trenutak, spojiti cu vas...

Iz slusalice se ponovno zacuje jednostavna bozicna pjesmica. Vani je i dalje padao gust snijeg. Zvukove s ulice na trenutak nadjaca pucanj topa s Lotrscaka. Jata golubova prhnuse u zrak. Pogledam

na sat: dvanaest.

- Hidroelektra – Projekt, Jasna je, izvolite.

Prenula sam se iz razmisljanja, nekakve meditacije, sto li.

- Dobar dan, ja sam nazvala maloprije i trazila inzenjera Horvata, ali nitko mi se ne javlja...

- Da, da. Ako se gospodin Horvat ne javlja nije u uredu, no ako nije na sastanku mozete ga dobiti na mobitel. Evo vam broj.

Zapisala sam broj na komadic papira i zahvalila.

Vlasnica stana je jos prosle godine na posti blokirala mogucnost poziva kako mi, podstanari, ne bismo mogli pozivati brojeve koji pocinju s nulom. Dohvatim mobitel i otipkam brojeve. Tek sto sam prislonila minijaturni aparat na uho, zacujem nasnimljen glas operatera mreze:

- Preostali iznos na vasem racunu biti ce uskoro potrosen. Molimo vas, obnovite svoj racun sto prije. Trenutacno stanje vaseg racuna je tri kune i jedna lipa...

Odahnula sam. Imam jos bar za jedan poziv. Nekoliko trenutaka kasnije zacujem zvuk slobodne linije Bracina mobitela. Napokon, pomislih.

Stanka pa ravnodusan glas:

- Pretplatnik trenutno nije dostupan. Nazovite kasnije.

Prekinula sam vezu i otisla do kupaonice osvjeziti lice hladnom vodom. Vani je snijeg padao sve jace. „Trebalo bi oprati zavjese“ - pomislim – „vec su zute“.

Umorna, dohvatim ponovno mobitel. Okrenem Bracin broj i nakon desetak sekundi zacujem:

- Preostali iznos na vasem racunu nije dovoljan za ovaj poziv. Molimo vas, obnovite svoj racun sto prije kako biste mogli nesmetano nastaviti razgovor. Trenutacno stanje vaseg racuna je jedna kuna i trideset tri lipe.

Obukla sam se i izašla na ulicu zametenu snijegom. Zrak je bio hladan, cist. Godilo mi je bockanje sitnih pahulja na licu. Kupila sam bon od pedeset u obliznjoj trafici i vratila se u toplu sobu. Na

telefonskoj kartici nasmijano mlado i sretno djevojacko lice. Izgrebla sam foliju slijedeci upute i nadoplatila racun. Nazvala sam i cekala.

- Dobili ste pretinac govorne poste 091 6255 371. Nakon zvucnog signala snimate svoju poruku.

- Braco, ovdje Lela. Probala sam te dobiti u firmi i na mobitel...

Nesto me je stegnulo u grlu. Duboko sam uzdahnula:

- Cuj... mama je nocas umrla, a ja te nikako ne mogu dobiti. Cijeli dan razgovaram s tim prokletim automatskim sekretaricama. Daj se javi, molim te...

STAN

U Zagrebu su stanovi strasno skupi, preskupi cak. Sjecam se kako sam po povratku u Zagreb, prije dvadesetak godina, trazio stan. Bas kao i danas. I jedva sam ga pronasao.

Kao zagrebacki student, nakon završenog fakulteta, vratio sam se u Split i zaposlio u Skveru. U Splitu je u ono vrijeme bilo posla, ali je bio slabo placen. Osim toga, posao je bio vezan uz politiku. Ako si zelio iole napredovati, trebao si biti clan Partije. Pa ni to nije bio problem, problem su bili stare komunjare koji nisu samo tako imali namjeru prepustiti neko bolje rukovodece mjesto pa bi se napredovanje u tako maloj sredini razvuklo na desetak-petnaest godina. Ja toliko vremena nisam imao. Bio sam mlad i ambiciozan te sam ubrzo shvatio da u Splitu nemam sto traziti. Odlucih vratiti se u Zagreb.

Mojima, majci i ocu, ta se odluka nije dopala. Oni su bili odgojeni u starom duhu koji nije trpio promjene. Otac, i sam inzenjer u Skveru, dugo se godina mucio dok nije od brodogradilista dobio stan. Bio je jedan od najboljih. Cijenili su ga i trebali, medjutim on je bio tvrdoglav – nije zelio u komuniste. Da bi dosao na prvo mjesto liste za dodjelu stana, trebalo mu je punih petnaest godina, tako da ga je dobio tek kad smo ja i sestra zavrшили osnovnu skolu. Moja odluka da odem nije mu se dopadala. Smatrao je da ne postoji brz a posten uspjeh. Dugo godina kasnije, kada ga vise nije bilo, shvatio sam njegov strah.

A meni je Zagreb bio poznat, tu sam imao dosta prijatelja, vecinom s fakulteta. Vjerovao sam u sebe i da cu, uz malo sreće, vec nekako uspjeti. Tako je i bilo. Prvih mjeseci stanovao sam na Savi u Studentskom domu kod prijatelja Ive, vjecitoga studenta, pravog zagrepcana. Radio sam preko Student servisa i honorarno, sve fizicke poslove – od istovara vagona na ranzirnom kolodvoru do pranja prozora na tek izgradjenim zgradurinama, koje su tada po Novom Zagrebu nicali kao gljive poslije kise. To mi je dalo ideju, pa sam na brzinu otvorio GG poduzece. (Tako su se tada zvale male firme koje su bile limitirane fiktivnim radnicima, a mogle su se brzo registrirati.)

Bili su to zaceci socijalistickog kapitalizma, ali onda je to malo tko shvacao. Ja sam otvorio nekoliko takvih firmi i zaposlio desetak studenata. Dobro su cistili, gradjevinska poduzeca jos bolje su placala, a ja sam odlicno zaradjivao. Malo po malo i posao se razgranao, prosirio. Pet-cest godina kasnije, vodio sam gradjevinsku firmu, ozenio se, dobio sina, pozdravio se s podstanarstvom i kupio stan. I naravno, postao sam clan Partije. I bas tada, preokret. Sve se pocelo brzo odmotavati: umro je Tito, Jugoslavija se raspala, divljacki je rat dosao i prosao i zavladao je demokracija s kojom je konacno, ruku pod ruku, dosao i kapitalizam.

Od malena sam ucio svog Lovru da se svaka stvar u zivotu treba zaradit. Kada bi mi, kao dijete, oprao automobil, ja bih mu uredno platio. Kasnije, radio je neke sitne poslove za firmu, a ja bih mu mjesečno uplacivao manji iznos na njegov racun u banci. Obecao sam mu da, ukoliko završi fakultet u roku, od nas roditelja dobiva stan. Tvrdoglav kakav je bio, ionako ne bi zelio zivjeti s nama. To se mojoj Luci nije dopadalo. Majka, kao i svaka druga, zeljela je svoje pile pod svojim okriljem, no ja sam njegovu samostalnost itekako odobravao. Lovre je bio ozbiljan mladac, zaposlen u nasoj obiteljskoj firmi i u ozbiljnoj vezi s Irenom, kceri mog dobrog prijatelja i poslovnog partnera Martina. Sve je islo kako treba, pa smo Lovrinu i Lucijinu svadbu ugovorili za rujan.

I tako, eto me danas kako lutam Zagrebom, bas kao prije dvadesetak i nesto godina i ponovno trazim stan. Ovoga puta za sina.

Kao što rekoh, u metropoli su stanovi strasno skupi, a mogućnosti za kupnju različite. Banke nude kredite i stambenu štednju, a država daje poticaje. Međutim, u konacnici, lihvarskim kamatama na trideset godina, banke ustvari uberu dvostruku vrijednost stana, pa je odluka da kupujemo gotovinom bila najisplativija.

Znao sam da će ulazak u Europsku uniju sigurno stanovima podići cijenu kvadrature, koja je ionako precijenjena. Razne smicalice Gradskog poglavarstva, poput uređenja jezera Bundek, podigle su cijene u pojedinim kvartovima čak do trideset posto. Isto se, preseljenjem Hipodroma, očekivalo i na Kajzerici.

Kapitalizam je sazivio u punom smislu te riječi, a veliki broj građanstva još je mislima i srcem živio u socijalizmu. Eto, zato sam s kupnjom stana morao pozuriti.

Posljednjih mjeseci obisao sam većinu stanova vrijednih pažnje, od novogradnje, pa do starijih stanova u centru grada. Novo je bilo preskupo, a staro - derutno i neodržavano. Doduse, bilo je nekoliko privlačnih prilika gdje su stariji vlasnici prodavali isključivo za gotovinu i tu sam ja vidio svoju sansu. Jedan takav stan preostao mi je za pogledati u Zvonimirovoj ulici, blizu stadiona NK Dinama i ja sam se toga popodneva najavio staroj, ljubaznoj gospodji, koja se javila na telefon.

Bila je to dvokatnica, malo uvučena i sakrivena drvoredom starih kestenova. Imala je vlastito dvorište s dvije garaze. Fasada je bila derutna, no to je bio samo pozitivan argument pri cjenkanju. Ulaz od velikih hrastovih vrata, uredan i čist hodnik kojem ne bi škodilo malo farbe. Popnem se na prvi kat i pozvonim. Otvori mi žena u crnini. Krhka starica, sjede kose skupljene u pundju, ljubazno se smjeskala.

- Izvolite, udjite...

- Dobar dan – predstavim se i dam joj plastičnu vrećicu s kavom. Pružila mi je svoju toplu, sitnu staracku ruku.

- Rogoz – rece tankim glasom – ma, niste trebali...

- A ne, red je red – rekoh ogledavajući se oko sebe. Stan mi se učinio poznat, no koliko sam već stanova obisao, nije ni čudo. Svi stanovi stare gradnje izgledali su isto. Starica me uvede u dnevni

boravak od nekih dvadesetak kvadrata. Sve je mirisalo na stari lak za drvo, podsjećalo me na tamjan. «Da, i mirisi su u tim starim stanovima uvijek isti», pomislim. Drvene rolete bile su spustene do pola.

- Sednite si. Evo, mozete i na ovu fotelju.

- Hvala.

- Jeste za kavicu?

- Ma ne, nije potrebno...

- Dajte, jednu malu, i ja cu s vama.

- Ha, moze onda. Ali jednu malu. Znate, ja vam popodne bas ne pijem kavê.

- Moze, moze. Sad cu ja – rece zadovoljno i sitnim koracima nestane iza vrata. Ustao sam i u polumraku sobe razgledao stare uvecane crno bijele fotografije na zidu.

- A, gledate slike? To smo ja i moj muz, Eugen – rece ona noseći kavu na malom srebrnom poslužavniku.

- Bog da mu dusu prosti, nije se dugo mucil. Znate, bil je debeli, a volil je popit. Umrl je bas tu, na ovoj fotelji, tu gde vi sad sedite. Ta mu je fotelja bila najdraza... Znate, znal si je sest, dignuti noge na ovaj tabure i citati novine. Vidim ga kak da je i danas tu. Tocno u dvanaest ja bi mu skuhalo kavicu i donesla. On bi onda odložil novine, skinul ocare i natocil. Onda bi zel kocku secera i metnul nutra. Nije volil secer zlicicom metati. A onda jednog dana – srce. Samo se naslonil i umrl. Dok sam donesla kekse iz kuhinje, njega vise ni bilo.

Gledala je sjetno fotografiju na zidu. Nisam je prekidao. Bilo mi je zao stare zene, a i ta njena prica bila mi je nekako poznata.

„Sve su price starih ljudi iste, i ja cu tako jednoga dana“, pomislih. Odnekuda, zacuje se pticji pjev.

- Imate kanarinca? – Upitam tek da bih promijenio temu.

- A, ne! To vam je moj Jura, stiglec. Znate, kanarinci su vam zuti, a stigleci lepi, sareni. Ne, ne velim da su kanarinci grdi, ma ne! Moj ih je Eugen nekad i uzgajal; mesal je kanarice i stiglece da bi dobil bastarde. Da to vidite, kak ti krasno pevaju – po pol minute, bez prestanka! Kad zarolaju... Sad, kad dojde leto, metnem Juru na balkon. Cujete ga, kak se javlja? Ko da zna da imamo gosta...

Zaista, pjev malene ptice iz kaveza bio je prekrasan.

- Nego, koliko ovaj vas stan ima kvadrata?
- Cujte, to vam je bilo sedamdeset kvadrata s lodjom. Onda sam ostala trudna, pa je Eugen zrusil zid. Vite, tu je bil zid – pokazala je prema prozoru. Znate, mislili smo, kad dojde decec da imamo vecu sobu. Sve smo priredili i zrihtali, ali ja sam dozivela nesrecu i tak – pobacila sam. Probali smo jos par puta, no nekaj u meni je puknulo. Znate kak su vam zene hajklik s onim stvarima. Posle operacije, ostala je neka falinga i tak... Nikad vise nismo imali dece. Meni je opet bilo neugodno, ali sto se tu moze. „Takav je zivot“, mislio sam.
- Znaci, sedamdeset kvadrata?
- Da. Tak je i ostalo. Znate, po papirima je manje, ali... Mozete zmeriti, ak hocete.
- Ma ne, vjerujem vam. Nego recite, kolika bi bila cijena stana?
- A, cujte. Da se moj Eugen pita, nikad ga ne bi prodali. Vite kak je tu lepo, miran kraj, lepi kvart. Tramvaj vam je pod nosom, a blizu je i vrtic. Recite, imate vi kaj dece?
- Imamo, sina. Njemu to i kupujemo.
- Kol'ko je star?
- Pa, završio je fakultet. Radi kod mene, u firmi.
- Blago vama. Da je nas sinek ostal ziv vec bi imali i unuke...
- Ah, tako vam je to gospodjo, sudbina...
- Je, nekome dragi Bog da sve, drugome pak sve zeme. Tak je to, da...
- I, niste mi rekli cijenu stana.
- Pa, da vam pravo velim - ne znam. Bil je tu jedan gospon iz Ljubuskog, Bosanac, nudil je pedeset hiljada. Veli, odma bi mi dal kaparu. Znate, sin mu tu studira, na Kenedijevom. Veli, bas mu je blizu, sve mu pase. Ja sam si nekaj gruntala, pak sam si mislila, bolje da dam nekom domacem, nasem. Znate kaj mislim, ne? – Pogledala me je povjerljivo. „Pedeset hiljada? Pa ovaj stan vrijedi tri puta vise!“, pomislim uzbudjen. Adrenalin mi je skocio, a srce lupalo.
- Pa da, mozda...
- Cujte, ovi kaj dolaze sa strane... Vec ih je pun Zagreb! Znate kak mi ovde velimo - dosli divlji pa poterali domace! Ak vec moram prodati, bolje da je neko nas, kaj ne, pa, taman dala i jeftinije! A otkud ste vi,

prosim lepo?

- Iz Splita.

- A, Dalmatinac? Imali smo mi jednog suseda Dalmatinca, tu u prizemlju. Ante Tomic, stari partizan. Dobil je stan od vojske. Znate, prvo je tu stanoval jedan Cifut, Antun, mislim da se prezival Weiss ili tak nekak. Ustase su ga, bokca, cetrdeset i trece poterali u logor. Taj stan je onda dobio brat od poglavnikovog pobocnika, neki Ante Blaskov. I on je stradal. Umorili su ga partizani na Kriznom putu. – Govorila je tihim glasom.

- Onda su stan nacionalizirali i dali ga Tomicu. Vite kak je to bilo zgodno, svi su se zvali Ante, sva trojca! A zadnji Ante, onaj partizan, umrl je od raka. Kaj je taj pusil! To da ste vidli, puno dvoriste je bilo njegovih cikova. Inace, bil je dobar sused, zena mu je rano umrla, a sin mu je stradal odmah posle rata. Zivel je od vojne penzije i partzanske Spomenice. A jos je delal i ko taksist. Sad su se, cujem, pojavili neki rodjaki od onog Zidova i traze povrat imovine. Sve se zakompliciralo, je... Nego, ja sam se razbrbljala, dajte, tocite si kavu, vec se je skroz ohladila.

Meni je sve to itekako bilo poznato. Rat, Zidovi i ustase, partizani i nacionalizacija... naslusao sam se tih prica.

- Da, rat je tvornica tragedija, moja gospodjo. Nego, sto ste odlucili? Mislim, ja placam isto tako gotovinom, a imam i nekoliko dobrih ponuda. Vidite, nije meni bas tako hitno, ali rijesio bih to sto prije. Sin mi se zeni...

- O, pa cestitam! Onda bute skorom i deda?

- A ne, to ce malo pricekati.

- Mislite? A kaj vi tu i morete? Nis! Danas vam to ide tak, dragi gospon. Deca delaju decu, pak se ozene, a jos brze se i rastave. Nije to ko nekad...

Malo po malo, sada mi je stara i draga gospodja vec isla na zivce. Bila mi je sve manje draga i simpaticna. Nisam bio praznovjieran, ali nije mi se slusalo kako se danas mladi razmnozavaju brzo kao zecevi, a jos brze se rastavljaju.

- Gledajte, ja cu vama ostaviti svoj broj telefona. Vi malo razmislite i vidite, pa mi se javite. Sto prije, ako je moguće...

Starica se podigla i otisla do ormara. Otvorila je vrata ugradjenog

bara i uzela bocu s dvije casice.

- Evo, dajte probajte moju visnjevacu. Domaca, ja sam je delala. Nemojte se srditi, nisam nist lose mislila za vaseg sineka. Ja sam to rekla tek tak...

- Ma ne, gospodjo. – Ispricavao sam se. – Znete, od jutra sam na nogama, a vrijeme leti. Vec se dva mjeseca natezem po gradu oko tog stana i malo su i meni zivci pri kraju...

- No, dobro. – Razvedri se stara zena. – U to ime...

Nazdravimo i ispijemo. Visnjevaca je bila slatka i zagrijala mi je zeludac. Jos sam malo razgledao stan, a onda se pozdravimo i ja izadjoh na ulicu. Da, stan je zaista bio lijep i na dobru pološanu. A novac? Ako je sve s papirima u redu – bagatela. Mene je sada mucilo nesto drugo. Po izlasku opet me dotaknuo onaj osjecaj da sam sve to vec jedanput dozivio. I ova kuca, i stan, i starica i cijela njena prica odnekuda su mi bili poznati. Samo otkud?

„Sjetit cu se ja vec“, pomislim i krenem u agenciju za nekretnine gdje sam s vlasnikom imao dogovoren sastanak.

- Jeste za kavu? Sok? – Upita me mladice, vlasnik agencije.

- Ne bih kavu, hvala. Bas sam popio jednu kod gospodje gdje sam gledao stan. Moze sok.

- Mirela! Daj jedan sok za gospodina, meni kavu! – Rece mladoj djevojci za drugim stolom. - Nego, jeste li pronasli stogod interesantnog?

- Pa, bio sam kod jedne gospodje u Zvonimirovoj. Starija zena, ima lijep dvosoban stan.

- Da? U Zvonimirovoj, velite? A kako se gospodja zove?

- Rogoz mislim ili tako nekako...

- A, gospodja Rogoz? – Rece mladice i nasmije se.

- Sto, poznajete je?

- Da poznajem? Pa nju vam, dragi moj gospodine, poznaje pola Zagreba. – I dalje se iskreno smijao. Djevojka pridje i posluži nas.

- Mirela, gospodin je bas bio kod gospodje Rogoz. – Pogleda je znacajno.

Dok se i ona smijuljila, meni nista nije bilo jasno. No onda, kao kad se u kazalistu pocinju podizati zastori, tako se i meni odjedanput pocelo vratiti sjecanje. Sjetio sam se te kuce, u tadašnjoj Ulici

Socijalističke revolucije. Bila je ljepša i novija, a krosnje kestenova bile su tada manje i rjeđe. Sjetio sam se i tog lica koje je bilo puno, puno mlađe nego danas. Kao kroz maglu prisjećao sam se one fotografije na zidu, a i onaj pjev ptice mi se učinio tako poznat.

- Da, moj gospodine. – Govorio je vlasnik agencije s osmjehom. – Pa gospodja Rogoz je najpoznatiji oglasivac u malim oglasima ovog grada. Institucija svima dobro poznata. I naravno, nije joj ni na kraj pameti prodati onakav stan za sitne novce. Zna, gospodja Rogoz je samo jedna stara, usamljena zagrebacka dama, zeljna društva i razgovora. Nemojte se na nju ljutiti, ona vam to radi već tridesetak godina. Pa i više...

ZADNJI FIJAKER

(Necemu me sasvim sigurno poducila oskudica. Necu nikad više smatrati da su sve skitnice pijanice i propalice. Necu očekivati da mi prosjak bude zahvalan kad mu udijelim novčić. Necu se čuditi sto nezaposlenima nedostaje snage. George Orwell)

I opet nocas
kak i sake noci
polako se buju gasle kavane
i zadnji vlak kroz stanicu bu prosel
a k njemu niko, niko, nebu dosel
iz navike on bu opet cekal da svane

Konacno, jutro. Starac se s mukom, kasljuci i hripajuci, podize i sjedne na poderano sjedalo kupea. Laganim pokretima masirao je utrnulu desnu nogu. Onda ustane, podigne s poda kisni mantil koji mu je posluzio kao jastuk. Karton kojim je bio pokriven presavije i gurne pod prozor. Dohvati dvije plasticne vrecice u kojima mu je bila sva imovina. Pogleda van. Kroz razbijeno staklo napustena vagona hladan je vjetar unosio sitne kapi kise.

Vis, ja sem ti eto dosel v goste
kad mi se nekak neda biti v hizi
taksiji hitri, naj oprostiju mi to
al meni ti si sejeno nekak blizi

Kroz rupu u betonskom zidu sepajuci izadje na Branimirovu. Krene preko ceste i tramvajske pruge ne obaziruci se na automobile koji su trubili. Odmahujuci, zaputi se za mirisom. Na trznici guzva. Prolazeci kroz uske labirinte standova s povrcem, nekoliko se puta s mukom sagne. Jabuka, dvije sljive i napola trula mandarina. Ono sto je na podu ionako ne pripada nikome. Pojede tri-cetiri zdrave kriske, a ostatak baci.

- Samo lepinju? – upita ga debela zena u cevabdzinici.

Kimne. Miris przena mesa bio je bozanstven. Dim ga je opijao.

- Moze luka, Profesore? – upita ga zena ponovno. On potvrdi. Pruzi kovanice i uzme masni zamotuljak. Ne brojeci, zena ubaci sitnis u kasu. Prevcuci meso na tabli, isprati ga pogledom.

U parku iza trznice pronadje klupu ispod drveta. Skine vunene rukavice. Razmota papir i otvori lepinju. Uz luk bila su i tri cevapa. Zagrize toplu socnu lepinju. Cackalicom nabode luk. Zvakao je polako, pazljivo. Volio je tu debelu zenu s placa.

Zbudi se daj i zemli vojke
glec tam iznad Grica istu kulu
bumo se zibali kak v cunu nas dva
o Zagrebu bus mi pripovedal

Odnekud, iz grmlja, pojavi se pas. Mrsav i visok, mlad bijel mjesanac s crnim pjegama. Podvijena repa i mokat stajao je na kisi i gledao starca koji se pravio kao da ga ne vidi. Napokon, gundjajuci, otkine komadic lepinje i baci ga psu. Ovaj bojazljivo, njuskajuci, podvijena repa, oprezno krene prema hrani. U trenu, halapljivo proguta zalogaj. Vрати se na mjesto odakle je krenuo i sjedne. Strpljivo je cekao. Gledao je covjeka velikim tamnim ocima. Ovaj mu opet dobaci komadic. Sve se ponovi nekoliko puta. Napokon, starac bolno ustade s klupe. Popravi staru skijasku kapu i navuce rukavice. Krene

Zvonimirovom prema centru. Pas ga je s udaljenosti slijedio.

Nas dva smo zbila vidli sega
zato i opet sem tu
popevali si bumo tiho
te slatke popevke stare
bumo se znas, vozili kak negda
cez se signale i cez se pute

U Katedrali pronadje mjesto u klecalu i sjedne. Bilo je puno toplije nego vani. I suho. Dok je jeka monotona glasa svećenika nestajala u visokim ladjama katedrale starac neprimjetno utone u san. Pred kraj mise svećenik rece:

- Pruzite ruku mira jedni drugima...

Covjek duge kose i masne sijede brade, izguzvan i ofucan prene se iz drijemeza. Zbunjen, mrko je gledao stariju zenu u crnini koja mu je nesigurno pruzala, nudila ruku. Prisjeti se gdje je i ne okrecuci se zurno krene prema izlazu.

Vani kisa. Na trenutak osjeti slabost i nasloni se na vrata. Kasljuci, navuce mokru kapu i podigne revere mantila. Protrlja ruke. Ispred zdenca s bljestavim zlatnim kipovima andjela lezao je pas. Ugleda starca na izlazu i ustane. Mokar i prokisao strese vodu sa sebe onako kao sto samo psi znaju i bojazljivo krene za njim.

Fuckam ja na te table zute
i vse na vuglu kud smo
sto put presli
sunce nek zbudi dragi Zagreb
i otpre svetlu saka vrata
fabrike, ljudi, tice i grad
najemput se bu
kak od zlata

Starom Vlaskom spusti se do Langova trga. Na raskrizju stane i priceka crveno svjetlo na semaforu. Krene od auta do auta kuckajuci po prozorima. Neki su se pravili da ga ne vide a drugi bi samo slijekali ramenima. Jedna zena otvori prozor i pruzi mu kovanice.

Klimne zahvalu i krene dalje. Pogleda na semafor. Zuto svjetlo potjera ga s mokre ceste. Stao je ispod balkona i cekao. Pogled na semafor, obilasci automobila, sklanjanje od kise....

Kisni je dan uvijek bio los. Zbog zatvorenih prozora automobila. Zato je volio ljeto.

Videl bus jos je lepi Zagreb
kak na paradi v plave bluze
dobri nas veter z Medvescaka za nas
popuhnul bu i zbrisal suze

Na zdencu u Ribnjaku osvjezi umorno lice i popije nekoliko gutljaja hladne vode. Sjedne na mokru klupu. Otpalo lisce sume u parku sjaji od kise. Mirise na trulez. Nakon kraceg odmora ustane i krene. Iznenadi se ugledavsi psa koji ga je slijedio.

- Bjezi! – bile su prve rijeci koje je toga dana izgovorio. Zakaslje.

Pas ga je s pristojne udaljenosti promatrao. Onda sjedne. Starac se sagne hineci da je uzeo kamen. Zamahne. Pas se trzne kao da ce pobjeci, ali ostane na mjestu.

- Bjezi nesreco! Mars!

Pas ga je mirno gledao. Nekako je osjecao da nema prave opasnosti. Podignutih usiju, spreman i napet izgledao je kao da pazljivo ceka neku novu zapovijed.

- A, glupa li pseta – rece starac i dohvati komad trula drveta. Baci ga prema zivotinji. Ovaj se izmakne i spusti glavu na prednje sape. Starac krene prema njemu a ovaj uhvati granu zubima, pobjegne par metara i zauzme prijasnji polozej. Mahao je repom spreman za igru.

- E, jesi blesav... ko neko dijete – rece covjek pomirljivo i dohvati vrecice s klupe. Vrteci glavom uputi se ka Medvescaku.

Nas dva smo zbilja vidli sega
zato i opet sem tu
popevali si bumo tiho
te slatke popevke stare

Smracilo se. Pazeci nije li ga tkogod vidio, usao je kroz dvorisni ulaz dvokatnice broj 106. Vrecice je, kao uvijek, odlozio iza kante za

smeće pored ograde. Sve mu je u tom dvoristu bilo poznato. Budilo uspomene. Podize pogled prema osvijetljenju prozoru. Kisa mu je padala u oči i cijedila se niz sijedu bradu. Zmirkao je. Svjetlost iz kuhinje preseli se u sobu. Nekoliko puta tamna sjena dotakne zavjese. Svjetla se ugasisu. Jos je neko vrijeme oslušujući stajao sakriven iza debla staroga oraha i gledao prozore u mraku. Onda se okrene i pronadje odložene stvari. Izadje na praznu ulicu. Zvuk posljednjeg autobusa nestajao je iza zavoja. Kisa je sve jače padala i on se uputi Mirogojskom cestom uzbrdo. Zakaslje ponovno. Nije se osjećao dobro. Cijelo tijelo ga je boljelo i osjećao je umor, tezak umor...

Daj, pelaj moj prijatelj stari
pelaj za zadnji put čist polako
čez čeli naš grad
popevali si bumo tiho
za tebe i za naš Zagreb

15. studenoga

Mrtvog muskarca starije dobi, najvjerojatnije beskućnika, pronašli su građani u ranim jutarnjim satima u arkadama zagrebackog groblja Mirogoj. Tijelo je prevezeno na Zavod za sudsku medicinu gdje će se ustanoviti točan uzrok smrti no gotovo je sigurno da je nesretnik preminuo uslijed pothladjenosti. Zanimljivo je da tijelu policija nije mogla pristupiti više sati zbog psa koji je čuvao svog preminuloga gospodara. Tek dolaskom posebne ekipe s Veterinarskog fakulteta....

(Gospodinu Dragi Britvici, u spomen.)

IZ DNEVNIKA VANJE M.

9. siječnja, Varazdin

Danas je posljednji dan da ti pisem u nasoj staroj kuci, moj dnevnicu. Tek sada, pred konacnu selidbu, razmisliam da li je sve moglo drugacije. Zar smo zaista morali otici i ostaviti sve iza sebe? Pa tu sam se rodila i odrasla, a sada ostavljam prijatelje s kojima sam prozivjela najljepse trenutke mladosti. Nocas nisam dugo zaspala. Trcala sam u mislima ulicama i parkovima, provlacila se kroz ograde dvorista moje cetvrti, ljubila se iza skole, slavila rodjendane... Sjetih se i bakice koja je znala reci: „Tek kada nesto izgubis, dijete moje, spoznas sto si izgubio.“

Sada shvacam i znam da iza sebe ostavljam djetinjstvo. I jos puno, puno toga. Tuzna sam i osjecam prazninu. Jedina utjeha mi je Miran koji me ceka u Zagrebu. Boli me glava, a i moram popiti tabletu.

11. sijecnja, Zagreb

Prvi dani u Zagrebu. Poslije Miranovog, bili smo i na mom faksu. Predala stari indeks da u ponedjeljak mogu doci po novi. Ovdje u Zagrebu sve ide na brzinu. Tata je imao najmanje problema jer je njegova maticna firma iz Zagreba, tako da je samo promijenio poslovnicu. Mama je uzela ostatak godisnjeg od prosle godine i biti ce jos malo na „prisilnom odmoru“, dok u KBC Dubrava ne rijese njezino mjesto. Doktorice s iskustvom uvijek trebaju, veli tata. A i potegnuo je neke veze, normalno. Dobro ce joj doci da malo sredi nasu novu kucu. Inace, kvart je zgodan, podsljemenska zona, blizu kineskog veleposlanstva. Tata veli da je to super, jer onda nema problema s ralicom kada zapadne snijeg. Tramvajem sam u centru za pet minuta.

16. sijecnja

Otkako smo se doselili, osjecam neku nelagodu u prsima. Svako se jutro pogledam u ogledalu, prsa kao da mi rastu naocigled. Mama kaze da je to normalno. Malo radi stres, a vise hormoni. „Zaboga dijete, ovo su te godine. Pretvaras se u krasnu djevojku“, kaze. Vazno je da redovito uzimas hormonalnu terapiju, bla, bla, bla. Da, lako je njoj. Ona je svoje prosla, a kad se samo sjetim sto mene sve ceka...

17. sijecnja

Mislim da je tata primijetio koliko mi nedostaje staro društvo pa se pokazao. Poslao nas je u kupovinu. Veli, u novi život s novom garderobom. Bilo kako bilo, danas oko podne nasla sam se s mamom kod Bana. A onda smo navalile kupovati krpice. Usput smo pogledale i novi namjestaj za moju sobu. Dolazi proljeće, treba se pripremiti. A nama ženama samo daj novac i pusti nas da kupujemo, to je najbolji lijek za sve. Prošlo je skoro godinu dana od kako sam započela s terapijom, pa smo bili na posljednjem kontrolnom pregledu. Sve je O.K. i drugi mjesec idemo za Austriju.

Skoro sam ti zaboravila reci, Miran stanuje u blizini, pa se vidimo skoro svaki dan. Ponekad se zapitam čime sam ga zaslužila. Tako je pažljiv i njezan. Čini mi se da bi skinuo mjesec s neba za mene. Strasno ga volim i ne mogu zamisliti život bez njega.

A Zagreb? Zagreb je prekrasan! Pogotovo sada, kad sniježi.

27. siječnja

Drugi tjedan putujemo. Operacija je 3. veljače ali zbog priprema moramo biti tamo par dana ranije. Miran je danas od staraca uzeo auto, pa smo bili u kinu. Kasnije smo otišli do Aquariusa, a završili u Movie Pubu na karaokama. Neki je tip tako dobro pjevao Elvisa, profi! Miran se silno trudi oko mene, ali meni se misli stalno vraćaju na operaciju. Ne mogu si pomoći.

1. veljače, Bec

Evo nas u hotelu. Doslili smo predvečer, pa od onog čarobnog Beca s kojim su svi oduševljeni, nisam vidjela ni B. Grad kao grad. Isti automobili, zgradurine, guzva. Kad zanemarim razgovor prolaznika, imam osjećaj kao da sam u Zagrebu. Čak mi je Zagreb nekako ljepši, mirniji. Sutra rano smo u bolnici. Malo me je strah, ali i mama i tata kažu da je operacija rutina i da ću iz bolnice već nakon par dana. Jedva čekam da se sve konačno završi, da se vratim u Zagreb, Miranu. Opet me boli glava!

3. veljače

U bolnici sam i večer je. Ležim u dvokrevetnoj sobi. Drugi je krevet prazan. Gladna sam kao pas, a cijeli božji dan ništa nisam jela. Samo pijem čajeve. Mama je smještena sobu do mene. Ulazi svakih

dvadesetak minuta i trudi se objasniti mi da, zbog sutrasnje operacije, moja jedna crijeva moraju biti prazna. Uzas! Gledam ove reklame na televizoru kojima kao za inat reklamiraju samo neke umake, spagete i gotova jela koja tako dobro izgledaju... Tata je bio predvecer i primijetila sam prvi puta da mu nije lako. Brzo je izasao i vratio se za desetak minuta nasmijan. Sada sam ja u situaciji da tjesim njih, moje roditelje, a ja sam ta koja ide pod noz! Glupa, skroz glupa situacija! Moja je operacija prva izjutra u 7 i 45. Dnevnice moj, drzi mi palceve!

6. veljace

Jos sam slaba i tesko mi je razmisljati, a ne jos pisati i dnevnik. Jucerasnji mi je dan prosao kao u snu. Dali su mi, valjda, nesto protiv bolova. Malo me boli, ali mama kaze da je to normalno. Kaze da je doktor zadovoljan i da je operacija u potpunosti uspjela. Sretna sam sto su mama i tata uz mene ali silno mi nedostaje Miran. Moj Miran!

10. veljace

Jucer sam se cula s Miranom i potrosila svu lovnu s mobitela pa mi je mama dala svoj. Nemam bogzna sto pisati jer su mi dani isti. Premjestili su me u manju sobu i sada sam sama. Doktori su ljubazni, sestre vesele, a program na TV dosadan. Sto se mene tice ja bi vec izjutra put Zagreba, ali sutra mi vade konce. Jedva cekam povratak u Zagreb, a to bi moglo biti tek prekosutra.

13. veljace, Zagreb

Ne mogu ti opisati koji je to osjecaj ponovno se vratiti doma! Sutra idem na kontrolu u bolnicu, ali osjecam se super. Tako sam sretna! Mama i tata su dolje, ostavili su me samu. A ja sam se skinula i dugo, dugo gledala u ogledalo. Kazu, tijelo je ogledalo duse. Sada mi je jasno i zasto.

14. veljace

Dnevnice dragi, danas mi je najljepši dan u zivotu! Veceras me je Miran docekao na vratima s buketom od dvadeset ruza i dugo, dugo me ljubio. Tek tada sam se sjetila da je danas Valentinovo...

Doktor Vranicany uvede ih u svoj ured. Vanja, krasna dvadesetogodisnja djevojka, izgledala je sjajno, kao da prije desetak dana nije prosla kalvariju jedne teske i komplicirane operacije. Njeni su roditelji izgledali sretno i malo umorno. Lijecnik je uzeo sa stola nekoliko papira i predao ih Vanjinoj majci:

- Sjedite malo – rekao je i nastavio: – Kolegice, sto vam sada mogu reci nego sjetiti se onog prvog dana, prije nesto vise od tri godine.

Tada ste zajedno s Vanjom, na preporuku psihologa, dosli k meni u ovaj isti ured. Sjecam se toga kao da je bilo jucer. Bili ste zdvojni i malo ste, skoro nista znali o paklu kroz koji je vasa Vanja svakodneвно do tada prolazila. Kao roditeljima, odao bih vam priznanje zato sto ste imali snage prepoznati problem, prihvatiti ga i na vrijeme poduzeti sve, bas sve da pomognete svome djetetu.

U uredu je zavladala tisina. Svatko se za trenutak vratio nekoliko godina unatrag.

- Ni do dana danasnjeg nema prave definicije fenomena transseksualnosti. Najbliza je teorija da je to ustvari poremećaj spolne diferencijacije, odnosno razvoja spola. Kao sto znate, kod vase je Vanje jedna jezgra u mozgu pokazivala sve osobine razvoja koji odgovara zenskom spolu. Naravno, vi to niste, u tako ranoj dobi, mogli primijetiti. Kako je Vanja rasla, osjecala je kako joj je funkcioniranje njenih vlastitih spolnih organa cudno i nekako strano. Sve je vise i vise bila na neki nacin uvjerena da pripada suprotnom spolu, te je u kasnijim godinama osjecala neizdrzivu zelju da postane suprotno od onoga sto zaista jest – osoba drugog spola. Bila je, doslovno, zena zarobljena u muskom tijelu.

Skrto zimsko sunce obasjalo je prostoriju. Zastao je trenutak pa nastavio:

- Vi ste to, hvala Bogu, na vrijeme primijetili. Da li je to zato sto ste i sama lijecnik ili je bilo nesto drugo, ne znam. Samo znam da je prica s Vanjom, na zalost, izuzetno rijedak primjer kako bi transseksualizam trebalo tretirati u pozitivnom smislu. Ne moram vam govoriti koliko je zena zarobljeno u muskom tijelu i obrnuto, a koji niti priblizno nemaju ovakvu potporu kakvu vi dajete vasoj Vanji. Cesto drustvo, pogotovo naseg podneblja, ne razumije ljude koji nisu poput vecine, pa ih onda, umjesto da im pomogne, olako i okrutno

odbacuje. Na zalost, transseksualci se u nas jos uvijek tretiraju kao dusevne nakaze, pa nerijetko provedu zivot neprestano skrivajuci najdublje osjecaje, da bi uslijed frustracije u ocajanju pocinili cak i suicid.

Vasa je Vanja sretno dijete. Ima roditelje koji je neizmjerljivo vole, ima momka koji je posljednje dvije godine bio u potpunosti uz nju i rodjena je u vrijeme kada medicina doslovno stvara cuda.

Eto, nakon visegodisnje hormonalne terapije primijenili smo i „test stvarnog zivota“ gdje je Vanja posljednjih godinu i pol zivjela kao djevojka da bi, u završnici, izveli konacan kirurski zahvat koji je vasu kcer pretvorio i fizicki u mladu djevojku. U ono sto je ona zapravo oduvijek i bila, u zenu.

Malo je zastao, dirnut. Nije navikao na ovakve situacije, a jos manje na govorancije.

- Eto vam nalaza kontrole koji su besprijeekorni, a tu je i Vanjina povijest bolesti. Mada nekako nisam siguran da li je „povijest bolesti“ bas pravi naziv - rece uz smijesak.

- Cestitam vam svima, zaslužili ste, vidimo se za sest mjeseci, na kontroli.

STVARNOST U MOZAIKU ZRCALÂ

Kada ste poceli citati zbirku pripovijedaka Ples na zici, mozda ste se suocili s tim da imate rijetku privilegiju: prva knjiga nekog autora, posebno ako vas odmah, vec na pocetku, pocne privlaciti nekim svojim vrlinama, daje posebnu mogucnost citanja i dozivljaja izvornog knjizevnog teksta na nacin oslobodjen bilo cega sto bi zamagljivalo neposredno vidjenje teksta i njegovih imanentnih vrijednosti; na sasvim unbiased nacin, kako bi se pomodnim anglizmom reklo, ili pak starinski – sine ira et studio. Kako nije rijec o autoru cija fama, pozitivan ili negativan glas, ide ispred njega, citatelj se moze prepustiti knjizevnom djelu kao sasvim autonomnoj stvarnosti, bez prethodnih predrasuda ili posredno i umjetno stvorenih ocekivanja.

Pripovijetke ove zbirke karakterizira prvenstveno jednostavnost i

cistoca stila. Prvenstveno – konstatiram zato što je to ona odlika koju će čitatelj odmah uočiti, ali se od značenja te kvalifikacije ograđujem utoliko što se kasnije može zaključiti da ta jednostavnost vodi prema puno složenijim, kompleksnijim vrijednostima i odlikama. Novele su kratke, vrlo bliske onome što se u nas podrazumijeva pojmom short story pa bi se mogle pojedinačno podjednako dobro uklopiti u književni časopis koliko i u solidne dnevne novine, ako kod nas još i postoje takve koje bi svoju površnost i teznju prema senzacionalizmu željele ublažiti dobrim književnim tekstom. Spomenuta jednostavnost i cistoca stila iskazuju se prosedeom koji je blizak dobrom novinarskom, reporterskom jeziku i recenici, pa će autor čak iskoristiti poneku gotovu frazu iz tog miljea i zargona, uglavnom da bi blagom ironijom ukazao na konflikt između životne stvarnosti i one javne, institucionalizirane na ovaj ili onaj način. Autor, očito, ne teži inovativnosti po svaku cijenu, što je pak, takva teznja, nerijetka odlika mnogih današnjih ispraznih i promasenih pseudoliterarnih radova koji, u skladu vlastitih kvaliteta i kvaliteta našeg površnog vremena postizu i takozvani uspjeh na takozvanom književnom tržištu. Zapravo imponira sposobnost da se sasvim klasičnom kompozicijom – koja podrazumijeva opravdanu ekspoziciju, više ili manje dramatičan konflikt, i efektno, ali ipak i ne sasvim zatvoreno, poantiranje – isprica svježa, moderna i suvremena, zanimljiva i relevantna priča.

Time sam dotakao tematske okvire ovih kratkih novela pa tu prvu naznaku mogu dopuniti konstatacijom da je riječ o književnoj projekciji stvarnosne gradje koja se najvećim dijelom odnosi na period raspada Jugoslavije, rata u Hrvatskoj i Bosni, kao i projekciji ili odrazu plima i oseka tranzicije. Čak i teme koje izlaze iz tog vremensko-prostornog okvira pripadaju istoj civilizacijskoj cjelini; s jedne strane fokusirajući se na pitanje besmisla mrznje, a druge su uglavnom podudarne ili bliske pitanjima društvene transformacije. Ona pak na početku akcentirana jednostavnost stila harmonično se upotpunjava odsustvom patetike u prikazivanju tema koje još uvijek najčešće opisujemo i doživljavamo više afektivno nego racionalno, više s gledišta vlastite stete i koristi, a manje s gledišta humanosti i nadvremenskih, tradicionalnih vrijednosti koje se sve mogu obuhvatiti prepoznatljivim etičkim zajedničkim nazivnikom. Kratkoca i

jednostavnost svake pojedine price na prvi pogled onemogućava tako ambiciozan zahvat i kompletan doživljaj, ali se te price, u svojim sasvim različitim tematskim orijentirima, dodiruju vremenom i prostorom, i upravo tom vrlo prikrivenom etički motiviranom i ciljanom ambicijom, pa se u ispreplitanju međusobnih značenja, kao u mozaiku, ostvaruje niz novih značenja i slojeva svake pojedine price unutar te mozaicne cjeline. Pojedine, tek natuknute, skicirane scene i slike, dobivaju u kontekstu drugih priča težinu simboličnog značenja, koje posebnu vrijednost ima u tome što je istodobno i bogato smislom i nedorečeno u pravcu sasvim precizne artikulacije, koja bi možda značila zauzimanje strana u konfliktu u kojem je i pretesko, i prejednostavno biti sudac, jer istina jednostavno – nije jednostavna.

Kada se u jednoj od ključnih novela s nepovjerenjem gledaju dvojica iz nasuprotnih rovova ili bunkera, oprezni i nepovjerljivi i onda kada ne pucaju jedan prema drugome, i kada se u to umijesa djevojčica koja će pasti u rijeku pa čovjek zaboravlja da je vojnik i skace u vodu kao samo čovjek, onda je to mikro-drama bliske i bolno stvarne nedavne prošlosti. Ali kada se u pozadini svega toga, tek natukne činjenica o tome kako avioni UN odvoze djecu Sarajeva, onda sve postaje i dublje, i sire, i višeznačnije; neće biti valjda presentimentalno konstatirati: i bolnije. Jer ta se naoko usputna zabiljeska, tobože marginalna u strukturi pripovijedanja, naslanja na činjenicu da je iz našeg prostora isisan dio krvi, dio biološkog temelja budućnosti da bi se pretvorio u dio krvi i budućnosti nekih drugih prostora. Kada se to sve isprica lako i uvjerljivo, s blagom ironijom, primjerice, prema osrednjim stihovima i konvencionalnosti javnih govora, onda to postaje i uvjerljivije i teže.

U drugoj noveli – *Mea culpa* – ispovijeda žena nevjera, pa onda se ispovijeda kći zbog raskalšenosti, a u oba slučaja svećenik pokazuje ljudsko i evanđeosko razumijevanje za grijeh, upozoravajući da se od njega ne može pobjeći, ali da je već svijest o tome da grijesimo prema sebi i drugima dobar put. I sve bi to u toj mikro-priči ispalo možda za nijansu prepoučno, prefunkcionalno u propagandnom smislu i izvanliterarno, kada se ne bi na to nadovezivala, autentična ili autentično napisana novinska vijest o presudi svećeniku bludniku. Autor se i ovdje uzdržava da bude

ultimativni sudac, ali daje jasnu predodzbu toga da je za opstanak morala podjednako potrebna svijest o ljudskoj slabosti prema iskusenjima kao i sposobnost iskrenog oprosta, sebi i drugima; oprosta kao otpora odsustvu morala.

Uvjerljivosti ovih prica kao dijela kompleksnog mozaika, literarnog zrcala suvremene stvarnosti, pridonosi vjesto slikanje likova: bez pretjeranih opisa, ali fokusiranjem na dobro odabrane detalje, kao i u velikoj mjeri karakterizacijom jezikom, govorom covjeka, kao jednom od njegovih bitnih odrednica. Govor podjednako odredjuje drustvenu razinu i pripadnost, kao i misaoni okvir ili cak kapacitet, domet odredenog lika, pri cemu autor vjesto koristi posebno zagrebacki idiom, s karakteristikom mjesavinom kajkavstine i stokavstine, ali tu i tamo i pretenzije na knjizevno izrazavanje.

Atorska pak ambicija da pokaze kako se svrgavanjem jednog direktivnog nacina misljenja, demaskiranjem jedne hipokrizije, nije automatski postiglo sve bolje, nije hipokrizija nestala, i nije nestala pretenzija neke druge ideologije, ne bas jasno definirane, ali definitivno prisutne, da gospodari ljudima kao pojedincima i da ih i opet lisi, makar i indirektno velikog dijela slobode i izbora – ambicija koja proistjece iz djela pa i ne mora biti plod nedvojbenog autorovog svjesnog opredjeljenja, ta ambicija, uz nesumnjiv knjizevni talent ukazuje na to da knjizevno djelo moze u punoj mjeri zadržati svoju autonomiju i sve one vrijednost koje se temelje na unutarnjoj harmoniji strukture, a ipak ostvariti zanimljivu rezonanciju sa stvarnoscju prema kojoj nije ravnodusno. Pritom je znacajno da autorova emotivna angaziranost u odnosu na stvarnost ne prelazi niti granicu nepozeljne sentimentalnosti, niti fanaticnog zauzimanja za mitski odredjenu, svoju stranu, nerijetko stranu izabranog naroda.

Zbog svih tih kvaliteta, koje su ovdje spomenute vise u obliku natuknica koje bi citatelja trebale podsjetiti na vlastiti dozivljaj nego sto pretendiraju biti nametnuta interpretacija, vjerujem da ce se onaj kojem je knjizevnost prvenstveno na srcu, sa zadovoljstvom vratiti bar ponekim novelama, ponovno i ponovno. I cini se da su rezonancije koje te novele bude i na sasvim knjizevnoj razini, i na razini drustvene angaziranosti, podjednako intrigantne i zanimljive, uvjerljive i stvarne.

Ludwig Bauer

*

Za izdavaca: Dusan Gojkov

*

Glavni i odgovorni urednik: Dusan Gojkov

*

Dizajn i likovna oprema Dragana Nikolic
draguca@yahoo.co.uk

*

Korektura i lektura BKG

[Ples na zici](#)

Table of Contents